

17-25
16a

Гос. Орд. Тр. Кр. Знам.
Публичная Б-ка
ОТД. НАЦ. ЛИТ-РЫ

№10-1937

Kommunistni teel

1917 - 1937

№10

SISUKORD

	Lhk.
NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste päevast NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee otsus	1
NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste kesk- valimiskomisjoni koosseisu kinnitami- sest. NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee otsus _____	1
Kakskümmend aastat _____	2
N. KAROTAMM:	
Kakskümmend aastat sotsialistliku ma- janduse ehitamist _____	20
S. HOH.OV:	
Realpalga kasv NSV Liidus _____	27
A. URALSKI:	
Kolhoos on jõuka elu alus _____	31
Prof. J. DEPMAN:	
Teaduse edusammudest Nõukogude Lii- dus 20 aasta jooksul _____	35
K. JUHAHSON:	
Mõnda Nõukogude kunsti saavutustest _____	42
H. P:	
Oktoober Eestis _____	48
AUGUST LUKIN:	
Laulud võitudest.	
Mu kodumaa on võidumaa _____	54
Minu kodumaa õitseb _____	55
H. PÖÖGELMANN:	
Karu Andres	
(Katkend samanimelisest poeemist) _____	56
HUGO ANGERVAKS:	
Mis sa tuigud, tuisukene _____	59
A SERAFIMOVITSH:	
Kaks surma _____	62

V. I. LENIN

J. V. STALIN

Kommunismi teel

RAHVALIK POLIITIKA, KIRJANDUSE JA TEADUSE AJAKIRI

№ 10 (17)

Oktoober

1937

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU VALIMISTE PÄEVAST

NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee otsus

Nõukogude VIII erakorralise kongressi otsuse ja „NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste seaduse“ paragrahv 72 põhjal NSVL Ülemnõukogu valimiste päeva kindlaks määramise üle mitte hiljem, kui kaks kuud enne valimiste tähtaega ja töövabal päeval, NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee OTSUSTAB:

1. Määrata NSV Liidu Ülemnõukogu valimised 1937. AASTA 12. DETSEMBRI PEALE.
2. Kuulutada NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste valimishoogtöö alguseks 12. oktoober 1937. aastal.

NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee esimees M. KALININ.

NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee sekretäri eest NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee presiidiumi liige A. ANDREJEV.

Moskva, Kreml, 11. okt. 1937. a.

NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste kesk-valimiskomisjoni koosseisu kinnitamisest

NSV LIIDU KESKTÄIDESAATEKOMITEE OTSUS

„NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste seaduse“ 34. ja 35. paragrahvide põhjal OTSUSTAB NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee kinnitada NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste kesk-valimiskomisjoni järgmiste ühiskondlikkude organisatsioonide ja töörahva ühingute esindajate koosseisus:

Kesk-valimiskomisjoni esimees MOSKATOV Peeter Georgijevitsh — Üleliidulise Ametiühingute Kesknõukogu poolt.

Kesk-valimiskomisjoni esimehe asetäitja SCHMIDT Otto Juljevitch — kõrgema kooli ja teaduslike asutuste tegelaste ametiühingu poolt.

Kesk-valimiskomisjoni sekretär MALENKOV Georgi Maksimilianovitsh — poliitilis-hariduslike asutuste tegelaste ametiühingu poolt.

Kesk-valimiskomisjoni liikmed:
 HRUSTSHEV Nikita Sergejevitch — Moskva kommunistliku organisatsiooni poolt,
 UGAROV Aleksander Ivanovitsh — Leningradi kommunistliku organisatsiooni poolt,
 MEHLIS Leo Saharovitsh — ajalehe „Pravda“ tööliste kollektiivi poolt,
 SCHOLOHOV Mihail Aleksandrovitsh — Nõukogude kirjanikkude liidu poolt,

KOSSAREV Aleksander Vassiljevitch — Üleliidulise Leeninliku Kommunistliku Noorsoo Ühingu poolt,

GORSCHENIN Paavel Sidorovitsh — NSV Liidu kaitsele ja aviokeemilisele ehitusele kaasaitamise ühingu kesknõukogu (Osoaviahim) poolt,

SCHAPOVALOVA Tatjana Petrovna — „Bolsheviku“ kolhoosi kolhoosnikkude poolt, Voro-neshi oblastist,

KOLESNIK Nikolai Filippovitsh — Harkovi traktoritehase tööliste, teenijate ja inseneride poolt,

SIMONSHENKOVA Matrjona Kusminitshna — „Oktoobrirevolutsiooni“ nim. vabriku tööliste, teenijate ja inseneride poolt,

SCHAPOVALOV Jevdokim Illarionovitsh — „Novõi mir“ kolhoosi kolhoosnikkude poolt, Krasnodari kraist,

JEVTUSCHENKO Dmitri Matvejevitch — Kiievi kommunistliku organisatsiooni poolt,

JUSSUPOV Usman — Usbeki kommunistliku organisatsiooni poolt.

NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee esimees M. KALININ.

NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee sekretäri eest NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee presiidiumi liige A. ANDREJEV.

Moskva, Kreml, 11. okt. 1937. a.

KAKSKÜMMEND AASTAT

KAKSKÜMMEND aastat kestab ühel kuuendikul maakera pinnal sotsialismi võidukäik! Inimsoo sügavamad unistused uuest ilmakorrast on teostatud. On loodud uus ühiskond, kus ei ole kurnamist, kus rahvaste vahel vendlus, sõprus, vastastikune usaldus valitseb. Määratusuur maa, 170 miljoni elanikuga, on kakskümmend aastat sotsialistlikku ühiskonda ehitanud ja selle põhimiselt valmis ehitanud. 170-miljoniline rahvas heitis enesest viimase orjuse vormi — kapitalistliku palgatöö orjuse, purustades ja hävitades selle palgatöö orjuse majandusliku aluse ja riikliku vormi tervelt ja lõpulikult. See oli suur, ajaloos ennenägematu revolutsioon — sotsialistlik revolutsioon.

Suure Oktoobri sotsialistliku revolutsiooni maailma-ajalooline tähtsus seisab selles, et ta teostas Marxi-Lenini kõige suurema juhtsõna: *proletariaadi diktatuuri*.

Need võõrkeelsed sõnad on nüüd kogu maailmas kõige populaarsemaks saanud, neid sõnu kordab igaüks oma keeles. Nende sõnade mõistesse pannakse igaal maal, vastavalt maa arenemise, revolutsiooni kandvate jõudude tasemele, konkreetne võitluse sisu. Miljonite rahvahulkade teadvusse kogu maailmas on istutatud peamine Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini õpetusest: maailm elab sotsialistliku revolutsiooni, suurte ühiskondlikkude ümberkujundamise ajajärgus. Maailma rahvaste teadvusesse on kindlasti sisse juurdunud, et see, „mis NSV Liidus teostatud on, ka teistel maadel täiesti teostatud võib saada” (Stalin).

Oktoobrirevolutsiooni võit, ütleb sm Stalin, tähendab põhjalikku murrangut üleilmse kapitalismi ajaloolises saatuses, põhjalikku murrangut üleilmse proletariaadi vabastuseliikumises, põhjalikku murrangut kõigi maailma kurnatavate hulkade võitluseviisides ja organisatsiooni vormides, eluolus ja traditsioonides, kultuuris ja ideoloogias. Ja see, et oktoobrirevolut-

sioon nii sügavalt rahvaste materjaalsesse ja vaimlikku ellu on vao ajanud, teebki ta internatsionaalseks, üleilmse tähtsusega revolutsiooniks. Ja sellesamas seisab ka selle sügava poolehoiu põhjus, mida kõigi maade kurnatud klassid oktoobrirevolutsiooni vastu tunnevad, temas oma vabaduse panti nähes.

Oktoobrirevolutsiooni võitude rahvusvaheliseks tokumendiks on meie staalinlik Konstitutsioon. See ajaloolik tokument käsitleb „lihtsalt ja kokkusurutult, peaaegu protokollis stiilis, fakte sotsialismi võidust NSV Liidu töörahva vabastamisest kapitalistlikust orjusest, fakte laialdase, lõpuni järjekindla demokraatia võidust NSV Liidus” (Stalin).

Ja see teadmine, et ühel maal, kus on hävitatud kapitalism, kurnajate klassid, rahvaste vahel valitseb vennalik sõprus täieliku üheõiglusel alusel ning rahvas nii jõudsalt edasi sammub oma heaolu, kultuuri ja kunsti alal, — see teadmine revolutsioneerib miljoneid kurnatuid ja rõhutuid kapitalistlikus ilmas, kihutab neid revolutsioonilikkudele tegudele.

Oktoobrirevolutsioon murdis läbi maailma imperialismi väerinna. Ta kukutas ühel kõige suuremal kapitalistlikul maal imperialismi kodanluse ja pani võimule sotsialistliku proletariaadi. Esimest korda inimsoo ajaloos tõusis palgatöölise klass *valitseva klassi* seisukorda, oma eeskujuga ja võitudega kõigi maade proletaarlasid omamaa kodanluse vastu võitlusele õhutas.

„See tähendab, et oktoobrirevolutsioon *was* uue ajastu, *proletaarse* revolutsioonide ajastu imperialismi maadel” (Stalin, Leninismi küsimused, lhk 204).

Oktoobrirevolutsioon võttis mõisnikkudelt ja kapitalistidelt valmistamisvahendid ja -abinõud ning muutis need ühiskondlikuks omanduseks, näivisi kapitalistlikule omandusele sotsialistlikku omandust vastu seades. Staalinliku Konstitutsiooni neljas

*NSV Liidu Kesktäidesaatekomitee esimees
M. I. KALININ*

(Sojusfoto)

paragrahv teeb kokkuvõtte meie maa töörahva võidurikkast võitlusest ja selle võitluse tagajärgedest suure sotsialistliku revolutsiooni päevist saadik.

„NSVL majandusliku aluse moodustavad sotsialistlik majandusesüsteem ja valmistamisvahendite ning abinõude sotsialistlik omamus, millised kindlunesid kapitalistliku majandusesüsteemi likvideerimise, valmistamisvahendite ning abinõude eraomamuse kaotamise ja selle tagajärjel, et hävitati inimese kurnamine teise inimese poolt”. (Konstitutsioon, par. 4.)

Nendes lühikestes ja selgetes sõnades kostab kogu maailmale see ajaloolik tõde, et kapitalistliku majandusesüsteemi asemele ta valmistuse anarhiaga, tööliste kurnamisega, rahvahulkade orjastamisega, astub sotsialistlik majandusesüsteem plaanimajandusega, mis hävitas inimese kurnamise teise inimese poolt ja vabastas rõhutatud ning kurnatud rahvad orjusest, „ühendades nad üheks paljude rahvastega liiduriigiks“ (Stalin), kus valitseb rahvaste vennalik koostöö vastastikkuse majandusliku, poliitilise ja sõjalise abi aluspinnal. Sellesamaga on paljastatud kapitalistide vale selle üle, et kodanline omandus puutumatu, püha, igavene on.

Marx ja Engels kirjutasid 1847. aastal „Kommunistlikku Manifesti” leekivad sõnad: „...kommunistid võivad oma õpetuse ühte lausesse kokku võtta: eraomanduse kaotamine”. Nüüd, 90 aastat pärast Kommunistliku Manifesti kirjutamist, kinnitab sotsialistliku ühiskonna Konstitutsioon seda maailma-ajaloolist tõsiasja, et NSV Liidus on eraomandus valmistamisvahendite ja abinõude peale kaotatud, inimese kurnamine teise inimese poolt on hävitatud ja inimühiskonna arenemise aluseks on sotsialistlik omandus. „See, millest miljonid ausad inimesed kapitalistlikkudel maadel on unistanud ja edasi unistavad, — on NSV Liidus juba teostatud” (Stalin).

***

Meie partei on oma võitluses ja sotsialismi ehitusetöös lähtunud ja lähtub Lenini-Stalini teooriast, et sotsialismi võit ühel maal võimalik on.

Geniaalne Lenin vormuleeris selle teooria täieliku selgusega ja täpsusega juba 1915. aastal, vaieldes Euroopa Ühendriikide trotskistliku juhtsõna vastu, mis oletas, et sotsialistlik revolutsioon kõigil maadel ühel ajal tuleb.

Lenin kirjutas siis:

„Majandusliku ja poliitilise arengu ebaühetasadus on kapitalismi tingimatu seadus. Sellest järgneb, et sotsialismi võit on võimalik esialgu mõnel või isegi ühel, eraldi võetud kapitalistlikul maal. Selle maa võidule jõudnud proletariaat, kui ta kapitalistid on eksproprieerinud ja omal sotsialistliku valmistuse sisse seadnud, astuks ülejäänud kapitalistliku ilma vastu, tõmmates oma poole teiste maade rõhutatud klasse, tõstes neil maadel ülestõusu kapitalistide vastu, vajaduse korral isegi sõjalise jõuga kurnajateklasside ja nende riikide vastu välja astudes“; sest „võimata on rahvaste vaba ühinemine sotsialistlikus korras ilma sotsialistlikkude vabariikide enam-vähem pikalise, visa võitluseta mahajäänud riikide vastu”.*

Seda Lenini õpetust sotsialismi võidu võimalusest ühel maal arendas peale Lenini edasi seltsimees Stalin. Seltsimees Stalini juhatusel purustas meie partei trotskistid ja parempoolsed, need meieaja alatamad äraandjad, fashismi nurjatamad agendid, kes tahtsid meie kodumaa arenemist kapitalistlikkudele roobastele juhtida ja kes, kui see neil korda ei läinud, fashistlikkude riikide juhatusel pöörase äraandmise, kahjustamise, salakuulamise teele asusid.

Meie partei, kes relvastatud Lenini-Stalini teooriaga ja keda see teooria vaimustas, viis läbi oktoobrerevolutsiooni, organiseeris maailma esimese proletariaadi diktatuuri riigi, kaitses meie maad välismaade imperialistide kontrrevolutsioonilikkude peale-

* Lenin, Valitud teosed, II k., eesti keeles, lhk. 120.

*NSV Liidu Rahvakomissaride nõukogu esimees
V. M. MOLOTOV*

(Sojusfoto)

tungimiste vastu, ehitas üles sotsialistliku suurtööstuse ja asus sel alusel ühe kõige raskema, kõige tähtsama ülesande teostamisele — üksiktalupoja väike majapidamisele rajatud põllumajanduse ümberkorraldamisele sotsialistliku ühismajapidamise põhimõttel. — Meie ehitasime põhimiselt valmis sotsialistliku ühiskonna, — ütles sm Stalin Nõukogude VIII erakorralisel üleliidulisel kongressil.

Kakskümmend aastat! Ainult kaks aastakümnet on inimese ajaloos sellest suurest päevast möödunud, kui kukutati mõisnikkude ja kapitalistide võim, purustati nende võimu alus — eraomandus valmistamisvahenditele — riiklik aparaat. Kakskümmend aastat on vaevalt märgatav täpe inimsoo ajaloos, kus aastakümneid on ajamerde voolanud, ilma et nendes midagi tähelepanemisväärilikku oleks märkida võidud.

Aga meil, Nõukogude Liidus, on kätte võidetud ja üles kirjutatud: „Meie ehitasime põhimiselt valmis sotsialistliku ühiskonna“, — selle lühikese aja jooksul! Peab meeles pidama, et kaks aastakümnet tagasi päris proletariaat riigi — purustatud, kuristikku aetud tööstusega, lõhutud ja alaliselt laguneva transpordiga, mitme miljoni üksiktalupoja väikemajapidamisega, metsiku ja ahne kulakluseklassiga. Lisaks sellele rahva viletsuse, vaesuse, rumaluse, mahajäänumuse põhjatu hädaoru, kuhu oli rahvahulgad visanud tsarismi ja kodanluse pikk, kauakestev metsik vägivald ja imperialistlik sõda. Ja see ei olnud veel kõik. Imperialistlikud röövlomad tulid selle purustatud maa ja viletsusse heidetud rahvaste peale metsiku sõjakäiguga, esimese klassi tehnikaga tapamasinatega, ja purustasid ning hävitasid ka selle, mis järele oli jäänud ülmasõjast.

Ja siiski võitis töörahvas. Juba see tõsiasi üksi, et endise tsaari-Venemaa töörahvas, rõhutud ja kurnatud rahvas, sellest viletsuse ja vaesuse kuristikust võitjana välja tuli, et ta kõik kapitalistlikkude maade sõjariistus kallaletungimised ja majandusliku surve puruks löi, iseseisvalt,

omal jõul majanduslikku ja kultuurilist elu hakkas üles ehitama, juba see tõsiasi üksi kõneleb hiigljõust, mis rahvahulka-des peitub ja mis siis leegina lõõmama lööb, kui nad kurnajatest on vabaks saanud. Usk oma jõududesse, oma asja õigsusse, sotsialismi võimalusse meie maal — seda usku õhutasid, kasvasid inimsoo õpetajad Lenin ja Stalin, see vaimustas ja vaimustab meie parteid ja tema järel minevaid miljonilisi tööliste, kolhoosnikkude ja kogu töörahva hulki.

Sotsialismi majanduslikud võidud on määratusuured. Kahe viisaastaku jooksul — esimese viisaastaku tööstuseplaan täideti $4\frac{1}{4}$ aastaga, teise viisaastaku plaan — 4 aastaga — on meie kodumaa majandus põhjalikult ümber kujundatud. Esimene viisaastak muutis NSV Liidu mahajäänud tööstusega agraarmaast eesrindlikuks tööstusemaaks.

Sotsialistlik suurtööstus omab rahvamajanduses juhtiva koha. Suurtööstus kindlustas kõigi rahvamajanduse harude tehnikalise ümberkujundamise tingimused. Põllumajandus on kolhoosi ja sovhoosi korral alusel maailmas kõige võimsama suurmajapidamise süsteemiks muudetud. Üle 92% talumajapidamistest on kolhoosides. Suure võitluse tagajärjel sotsialismi eest on viimane kapitalistlik klass — kulaklus — likvideeritud.

Kaks staalinlikku viisaastakut löid meile sotsialistliku ühiskonna.

Elu on Lenini-Stalini teooria õigsust sotsialismi ehitamise võimalusest ühel maal tõestanud. Seda teooriat tõestatakse aastastalt ka tööliste ja kolhoosnikkude liidu tugevnemisega, kuulsa stahaanovliku liikumise arenemisega, sotsialismi kasvuga meie maal.

Parteivastase võitluse esimesel ajajärgul peale Oktoobrit püüdsid trotskistid ja parempoolsed töölisteklassilt sotsialismi eest võitlemises sõjariistu ära võtta. Nad näitasid, et ühel maal ei olewat tingimusi sotsialismi ülesehitamiseks. Oktoobrirevolutsiooni streigimurdjad — Sinovjev, Kamenev, Rõkov — kisendasid, et meie maal ei olevat

*NSV Liidu kaitse rahvakomissar, Nõukogude Liidu marssal
K. J. VOROSCHILOV*

(Sojusfoto)

tööstuslikku alust sotsialismi ehitamiseks. Sellest tuli nende avantüristlik poliitika tööliste ja talurahva liidu lõhkumises, võitlus kulaku, kui klassi, likvideerimise vastu lausakollektiviseerimise alusel ja metsik võitlus partei pealini vastu maa industrialiseerimise küsimuses.

Partei purustas Lenini ja Stalini juhatusel kõik need kontrrevolutsioonilikud teooriad. Ja mida suuremaks kasvasid sotsialismi võidud, seda raskem oli trotskistidel ja parempoolsetel avalikult sotsialismi vastu võidelda. Siis algas trotskistidel ja parempoolsetel otsekohene üleminek fashismi poole. Pjatakovid, Sinovjevid, Tuhatshevskid ja teised nende taolised inimsoo jäätised müüsid meie kodumaad, organiseerisid terroristlike akte, diversioonitööd ja salakuulamist fashismi peastaapide kasuks.

Nüüd on trotskistid, buhaarinlased ja nende pooldajad fashismi teenistuses. Vaenlastega ei vaielda, vaid vaenlasi hävitab proletariaadi diktatuuri mõök.

Nende võitluste valgusel on meie võitudel eriline tähtsus. Meie võime uhkusega ütelda, et sotsialistlik ühiskond on põhimiselt valmis ehitatud *vaatamata* igasugustele raskustele, *vaatamata* vaenlaste alatule õõnestamistöole ja kahjustamisele, mis mitte vähe meie rahvamajandusele pole kahju teinud.

*

Viimase kümne aasta jooksul on sotsialismi valmistamisjõud niisuguse tormiliku kiirusega kasvanud, millist arengut ei tunne maailma majanduse ajalugu. Enne revolutsiooni ei olnud Venemaal nimetamisväärt rasketööstust. Nüüd on meil esimeseklassi rasketööstus.

Metallurgia tööstus on meil koondatud 73 erilisse metallurgiatehasesse ja enam kui 75 masinaehituse töökotta, mis rasketööstuse rahvakomissariaadile kuuluvad. NSV Liidus töötab enam kui 120 malmsulatamisahju ja üle 300 valtsimis-seade, — ligi 400 marteenahju, 190 elektri sulatamisahju. Meie sulatamisahjudes valmistatakse nüüd 4 korda rohkem malmi kui 1913. aastal, kuigi arvuliselt sulatamis-

ahjusid vähem on. Sulatamisahjude võimsus on määratusti kasvanud.

Magnitogorski tehase on üks kõige suuremaid metallurgia tehaseid Euroopas. 1936. aastal andis see hiiglatehas 1 miljon 557 tuhat tonni malmi, 1 miljon 164 tuhat tonni terast ja 947 tuhat tonni valtsrauda. Kuid selle tehase valmistuslik võimsus ei ole veel tervelt ära kasutatud.

Teine niisamasugune metallurgia hiiglane on *Kusnetski tehase*, mis terve kombinadi mitmesuguseid ettevõtteid sünnitab. 1936. a. oli Kusnetski tehase toodang — 1 miljon 364 tuhat tonni malmi, 1 mln. 255 tuhat tonni terast ja 857 tuhat tonni valtsrauda.

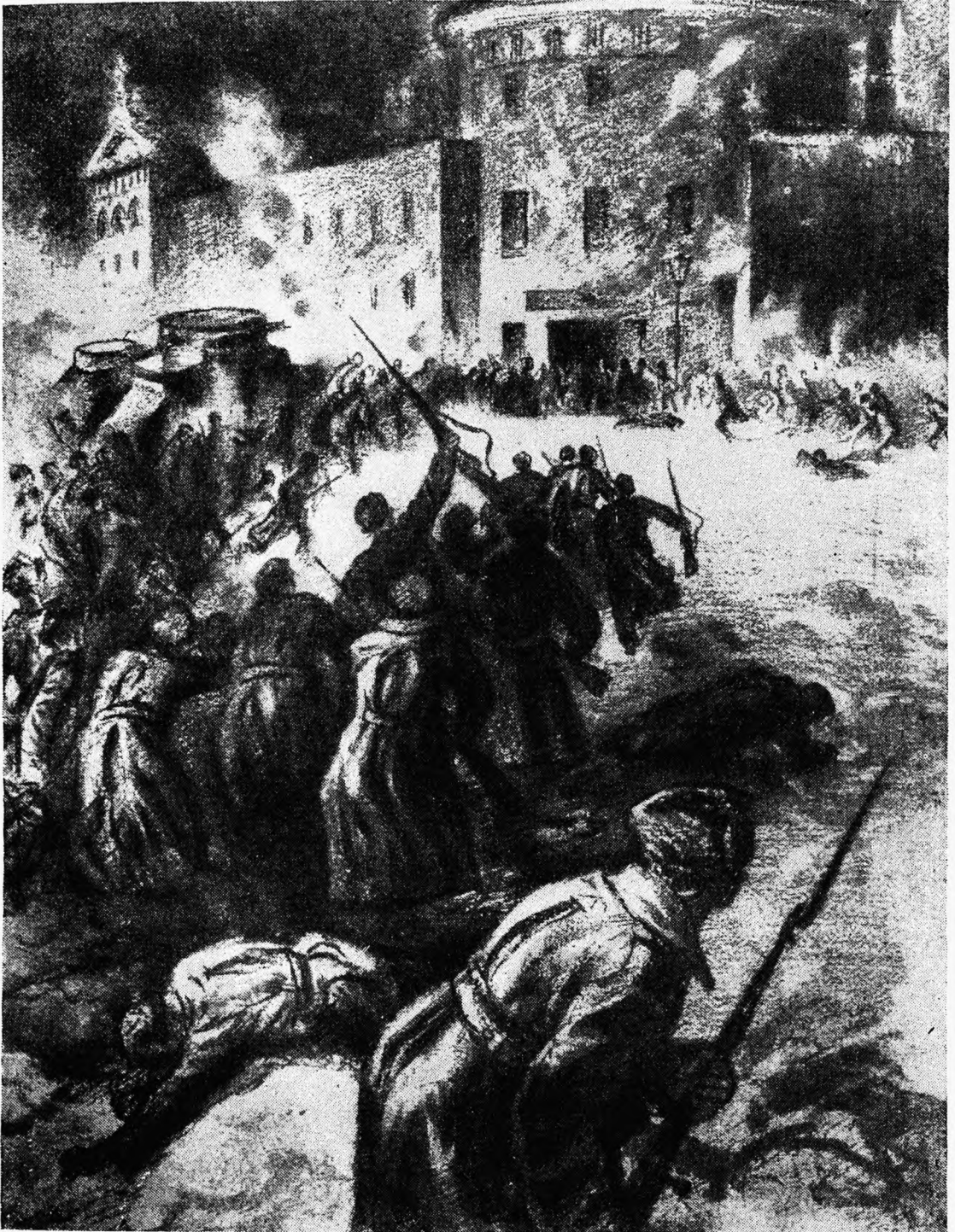
Nende kahe hiiglatehase toodang andis $\frac{2}{3}$ kogu malmitoodangust, ligi 60% terase valmistusest ja poole valtsrauda toodangust, mis valmistati 1913. a. tsaari-Venemaal. Niisuguseid suuri metallurgia tehaseid on NSV Liidus palju, nagu Saporoshstalj, Asovstalj, Novotagilski, Krivoroshi jne tehased. Need tehased on kas esimesel või teisel viisaastakul ehitatud, ehk põhjalikult uue tehnika alusel ümber korraldatud.

Meie ei saa siin ruumi puudusel nimetada värvilise metallurgia, söe- ja naftatööstuste arenemist. Tsaari-Venemaal ei olnudki nimetamisväärt värviliste metallide ümber töötamise tööstust. Vasetööstus oli Venemaal 1913. aastal seitsmendal kohal maailma tööstuse hulgas, kuid 1935. aastal seisid NSVL vasetööstus esimesel kohal Euroopas. Täiesti puudus Venemaal alumiiniumi tööstus, 1935. a. aga oli meie kodumaa alumiiniumi tootmises teisel kohal maailmas.

Masinatööstus on meil teine valmistuseharu, mis meie rahvamajanduse ümberkujundamisele aluse pani. Nõukogude masinatööstus on peamiselt esimesel ja teisel viisaastakul loodud. Masinatööstuse üldtoodang suurenes võrreldes sõjaeelse toodanguga enam kui 20 korda. Arvudes kujuneb see toodang järgmiselt (miljonites rublades 1926—27. a. a. hindades *):

1913. a.	1924. a.	1928. a.	1932. a.	1935. a.
748	530	1 735	7 616	15 049

* „СССР — страна социализма“.

*Litovski lossi äravõtmine Petrogradis 1917. a. (V. Sisheglõvi maal.)
Fotoreproduksioon „NSV Liidu kodusõja ajaloo“ esimesest köitest.*

(Sojusfoto)

1924. kuni 1935. a. on nõukogude masinatööstuse toodang ligi 30 korda kasvanud. 1936. ja 1937. a. kestis tööstuse tormilik kasv edasi. Vat kus seisab sotsialismi väärdumatu alus, meie kodumaa murdmatu kaitse võimsus!

Nimetame siin veel seda, et meie masinatööstuses valmistatakse kõige keerulikumaid masinaid. Meie oleme täiesti sõltumatud kapitalistlikust maailmast. NSVL on oma masinaehitusega esimesel kohal Euroopas ja teisel kohal maailmas (esimene koht kuulub Ameerikale). Nõukogude masinatööstuses valmistatud mootorid on paremad, vastupidavamad, mida mitu korda on tõestanud meie üleilmsed lennurekordid.

Keemiatööstuse alla kuulub väga palju mitmesuguseid valmistuse harusid. Esiteks, keemiatööstus, s. o. väävlühappe, põlluväetise ja rea teiste ainete valmistus. Edasi, koksibensooli tootmine, keemiline puu ümbertöötamine, laki ja värvide valmistus, kummitööstus jne. Enne revolutsiooni oli keemiatööstus Venemaal üks kõige mahajäänumatest tööstustest. Nüüd seisame aga oma keemiatööstuse mitmesuguste ainete tootmisega esimesel ja teisel kohal Euroopas. Meil on määratusuured toorained tagavarad, mille taolisi ühelgi maal keemiatööstuse arendamiseks ei ole. Meie keemiatööstus, nagu masinatööstuski, on peamiselt nõukogude võimu ajal arenenud.

Suurtööstus on sotsialismi alus. Ilma sotsialistliku suurtööstuse ülesehitamiseta ei oleks üldse mõeldav olnud meie rahvamajanduse ümberkorraldamine sotsialistlikudel alustel. Põllumajanduse sotsialistlik ümberkorraldus oli võimalik ainult sellepärast, et oli tugev ja võimas suurtööstus loodud. Kümned ja sajad tuhanded traktorid, mis meie sovhooside ja kolhooside põldudel töötavad, valmistavad suurtööstuse ettevõtted. Kümned tuhanded veoautod asendavad maal hobusevankreid ja härjapaare, kombainide kõrval veerevad autod ja veavad viljavoorisid viljapunktidesse, mis põllutöö tööstusliku töö erikujuks muudab.

Suurtööstuse alusel korraldati ümber ka laialiste tarbeainete valmistamise tööstuse

harud. Need on kõigepealt *kerge- ja toitainete-tööstus*.

1932. aastast kuni 1937. a. lõpuni tõuseb puuvillariide valmistamine 2,4 miljardilt meetrilt kuni 4,1 miljardi meetrini. Linaseriide valmistamine tõuseb 136 miljonilt meetrilt kuni 360 miljoni meetrini, siid — 21,5 miljonilt kuni 58,3 miljoni meetrini, nahast jalanõude valmistamine 85 miljonilt paarilt kuni 190 miljoni paarini. Peab meeles pidama, et tsaari-Venemaal valmistati ainult 5—7 miljonit paari nahast saapaid. Venemaa käis siis viiskude ja pastaldega.

Suuresti on meil kasvanud toitainete valmistus. Liha- ja konservidevalmistus, mis aastat kaheksa tagasi endas laialipillatud töökodasid ja ettevõtteid sisaldas, on nüüd suurteks kombinatsioonideks kujunenud. 1930—1935. aastani lasti meil käima 16 uut lihakombinaati ja 1937. a. suureneb nende kombinatsioonide arv veel 6 võrd. Need on suured ettevõtted, uue tehnika, kõige moodsamate sisseseadetega, mis võimaldasid teise viisaastaku plaani toitainete tööstuses enne tähtaega täita. Teise viisaastaku nelja aasta jooksul kasvas toitainete väljalaskmine enam kui 2,2 korda. Suhkrutoodang suurenes 2½ korda, konservide valmistus — 2 korda, lihatoodang — 2 korda, või tootmine — 2½ korda jne, jne. Kasvab kaupade rohkus, suureneb kaubaringkäik. Rahvaste heaolu kasvab, sotsialistliku ühiskonna küllus tungib kõige sügavamatesse maanurkadesse.

Kõige suurematest võitudest, mis saavutati meie suurtööstuse alusel, oli põllumajanduse ümberkorraldamine sovhooside ja kolhooside kujul. See on maailma-ajaloolise tähtsusega võit. Sotsialismi vaenlased, alates kapitalistist ja lõpetades ta käsikutega — vähemlaste, trotskistide, parempoolsete ja teiste väikekoodanliste ollustega, tõendasid alati, et väikemaapidajat ei saa ümber kasvatada. Talupojad, kuulutasid nad, pidid sotsialismi tingimata tagasi lükama. Aga mis sündis? Sündis ennenägematu asi. Kolhoosi kord võitis. Üksikmaja-pidamiste lausakollektiviseerimine on lõ-

Punakaartlased-putiiloolased oktoobripäeval 1917. a.

(Sojusfoto)

pule viidud. Kolhoosi kord on talupoegade poolt vastu võetud ja jäädavalt kindlunenud. 1937. a. koristatakse kolhooside ja sovhooside põldudelt ligi 7 miljardit puuda teravilja. Nüüsgusest viljasaagist ei võinud üksikmajapidamisele rajatud põllumajandus unistadagi. Suur viljasaak aga kindlustab jõuka elu kogu ühiskonnale ja igale ta liikmele üksikult.

Kuidas see võis sündida, et 8—10 aasta jooksul kokku varises väikeeraomandusele rajatud kord, mis aastasadasi oli kapitalismile taimelavaks, kodanlise korra ustavamaks toeks olnud?

See ei sündinud mõne ime jõu läbi. Teadusliku sotsialismi õpetajad — Marx, Engels, Lenin ja Stalin — kuulutasid juba ammu, et väikemajapidamisele rajatud majandust on võimalik sotsialistlikkudele roobastele — suurmajapidamisele — juhtida, kui likvideeritud on mõisnikkude klass, võim tööliste ja talupoegade käes, ja kui sotsialistlik tööstus tehnilise baasi loob põllumajanduse ümberkorraldamiseks. Lenin kõneles sellest, et vene talupoeg istub hobusekronuga veetavalt vankrilt traktõrile ja ta astub sotsialismi teele. Seltsimees Stalin juhtis ge-

niaalselt seda suurt ümberkorraldamise tööd. See ei olnud kerge arenemise protsess. Vastupanek oli kirjeldamata suur. Kolhoosi korra vaenlasi oli palju, võitlus nendega oli ränk ja ohvreid nõudev. Kolhoosi kord võitis aga kõik vaenlased. Võitis sellepärast, et sotsialistlik linn toetas kolhoosi küla. Marksism-leninism seab sotsialismi võidupandiks tööliste klassi ja töötavate talupoegade vahelise liidu. Seda liitu kindlustas meie partei, selle liidu siduvaks semendiks oli sotsialistliku tööstuse tehnika, mis maale läks traktorite, kombainide ja põllutööriistade näol. 1937. aasta lõpuks on meie sotsialistlikkudel põldudel üle 500 tuhande traktõri ja üle 100 tuhande kombaini. See on hiigljõud, hiiglaabi talupoegadele. Peale selle kõik muu abi ja toetus valitsuse poolt kolhoosi külale — maksude vähendamine, maa põliseks tarvitamiseks andmine kolhoosnikkudele jne. Kolhoosi korra võidud kihutasid vaenlased veel metsikumale võitlusele — salajasele kahjustamisele, kolhoosi korra õõnestamisele. Kuid ka selle kahjustajate jõugu paljastasid kolhoosnikud, ja proletariaadi diktaator hävitas ja hävitab kõik talurahva vaenlased.

Nõukogude Liidus on kõige suurem suurmajapidamisele rajatud põllumajandus. Mitte ühelgi maal ei ole inimese töö põllumajanduses niisugusel määral mehaneeritud kui meil. 1936. a. harisid masina- ja traktoritejaamad meil 91 miljonit hektaari põldu, s. o. 83 protsenti kogu külvipinnast. Töö põllumajanduses muutub niiviisi tööstusliku töö erikujuks. Niisugusel põllumajandusel on jõudumööda kõikide ülesannete lahendamine. Kõrge põllumajanduse tehnika viis kolhoosi majapidamise tõusuteele, jõukale elule, kuna kapitalistlike riikide põllumajandus ikka suuremal määral tagurpidi läheb. Kolhoosi korra paremust väikemajapidamise kõrval on talupoeg juba tunnud, ja teda ei suuda enam ükski jõud kolhooside vastu üles kihutada. Kolhoosi talurahvas läheb edasi jõukale elule kolhooside kaudu. Meil on kümned tuhanded eesrindlikke kolhoose, kus inimestele jõukas elu on kindlustatud.

Need sotsialismi majanduslikud võidud on veel suuremad ja nähtavamad, kui meie vaatame kapitalistliku ilma vastuolulikkude arenemist selle 20 aasta vältel.

Kapitalistlikku ilma vapustasid selle kahekümne aasta jooksul surmaeelsed kriiskrambid. Kapitalismi majanduslik kriis arenes kapitalistliku ilma üldkriisi alusel. 1929. a. kapitalismi majandusekriis viis kodanluse majanduse kuristikku. Ja tänapäevani ei ole kodanline ilm sellest kuristikust suutnud välja rabeleda, olgugi, et mõnel maal toodangu tasapind kriisieelse tasapinna on ületanud. Ligi 25 miljonit töötatöölist nälgib alaliselt kodanlistel maadel. Kodanlus ei jõua neile enam tööd anda. Kapitalismi kõrge tehnika viskab miljonid inimesed uulitsale, ja need, kes tööd teevad, saavad oma töö eest nii madalat töötasu, mis ainult poolnäljast elamist võimaldab. Turgude kitsus, toorainete puudus surub kapitalistliku tööstuse raudsetesse raamidesse, kust väljapääsu näha pole. Imperialistlike häänele omavahelised vastuolud viivad kodanlised maad veel suuremasse ummikusse, mis kodanlise ilma uuele üleilmsele imperialistlikule sõjale tõukab.

Meie tööstuse arenemise kiirus peegeldab sotsialismi majandusesüsteemi määratud paremusi, võrreldes kapitalismi süsteemiga. Proletariaadi diktatuur löi meile piiramatu arenemise võimaluse, piiramatu kasvamise tingimused. Kapitalism on ühiskonnale peale endiste kammitsate ka veel fashismi ja sõjapidamise raskused ning ääretu viletsuse kaela toonud. Ja nüüd, kui peamised kapitalistlikud maad oma valmistuses kriisieelse tasapinna on kätte saanud, ei ole neil ometi mingit väljavaadet edasiseks valmistamisjõudude arendamiseks. Kapitalism seisab uue, veel sügavama ja veel laastavamana kriisi ees, kui oli alles hiljutine kriis. Hulkade rahulolematuse kasvab, talurahva ja kurnatud rahvaste ülestõusud saavad harilikudeks nähtusteks, nagu hiljutised verised sündmused Aafrikas, Indias ja Poolas sellest kõnelevad. Kodanlus haarab viimase päästerõnga järel: ta läheb üle fashistlikule diktatuurile.

Fashism peab mõnel maal oma võidupidu, kuid fashismi võit ei kõnele kodanlise korra tugevusest, vaid ta nõrkusest. Fashism on metsik, kuid nõrk võim. Kodanlus on oma harilikust töötavate hulkade petmise poliitikast sunnitud lahti ütlemise ja avalikule diktatuurile üle minema. See tähendab kodanlise demokraatia pankrotti. Kodanline demokraatia on oma ajaloolise ülesande täitnud, nüüd nõuavad laialised töötavad hulgad, väikekodanlised kihid, tõelikkude demokraatiat, mis pole käputäie kapitalistide, spekulantide ja mõisnikkude teenistuses, vaid laialiste rahvakihtide huvide teenistuses. Suur rahvaväerinna liikumine Hispaanias, Prantsusmaal, Hünas jm kõneleb sellest uuest demokraatia astmest, mis rahvahulgad lähemale viib töörahva võimule ja õhutab võitlusele fashismi vastu.

Nõukogude Liit, see tõeliku demokraatia, rahvavalitsuse kodumaa, on eeskujuks kõigi maade demokraatlike olustele. Selles mõttes on suure oktoobrirevolutsiooni rahvusvaheline mõju määratu: ta mobiliseeris ja mobiliseerib rahvaid võitlusele imperialistliku kodanluse ja ta löögirühma — fashismi — vastu. Ja staalinlik

V. I. Lenini esinemine II ülevenemaalisel nõukogude kongressil Smolnõis 8. novembril (26.X) 1917. a.
(Sojusfoto)

Konstitutsioon on fashismi vastu „süüdistuseaktiks, mis sellest kõneleb, et sotsialism ja demokraatia on võitmatud“ (Stalin). Kapitalistlik maailm on selle kahekümne aasta jooksul lähemale „arenenud“ oma lõpule, ta valmistamisjõud on ikka rohkem ummikusse läinud, ja ainult suur rahvarevolutsioon võib selle ummiku puhastada ja töötavatele hulkadele vabaduse tuua.

*

Kodanlise korra üheks peamiseks iseloomujooneks on töötavate hulkade enamuse kindlusetus, vaesenemine, ja rikkuste kogunemine käputäie parasitliku kodanluse kätte.

Sotsialismi iseloomustab kogu rahva jõukus. Proletariaadi diktatuur likvideeris jäädavalt rahvahulkade vaesenemise ja rikkuste kogunemise üksikute kätte. See avas töörahvale uue tee helgesse tulevikku. Töötavate hulkade alaline heaolu kasv sai meie majanduse arenemise lahutamata osaks. Seltsimees Stalin kõneles sellest Nõuko-

gude VIII erakorralisel kongressil, öeldes, et „NSVL rahvamajanduse alal on meil nüüd uus, sotsialistlik majandus, mis ei tunne kriisi ega töötaolekut, mis ei tunne viletsust ega laostumist, ja mis kodanikkudele kõik võimalused jõukaks ja kultuurseks eluks annab“.

Elu on paremaks läinud, elu on lõbusamaks muutunud. Neis sm Stalini sõnades peitub sügav sotsialistliku ühiskonna tõelikkus. NSV Liidus kasvab rahva heaolu järjekindlalt, väärdumata. Rahvasissetulek Nõukogude Liidus on aasta-aastalt kasvanud. 1932. a. oli üldine rahvasissetulek meil 45,5 miljardit rubla (muutumata hindades), 1937. a. aga on — 105,5 miljardit rubla. Nendes arvudes on väljendatud sotsialismi võitude veenduvus, kõigi rahvamajanduse harude kasv ja kõigepealt hulgaliste tarbeainete valmistamise kasv.

Teise viisaastaku aastatel suurenes kaupade väikemüügi läbikäik 3,3 korda. See kõneleb üldise jõukuse kasvust linnas ja

maal. Kolhoosi küla on praegu üks suurematest kaubatarvitajatest. Käesoleval aastal suureneb kaubaläbimüük külas veel enam.

Töölise ja teenijate toitluseoludest teisel viisaastakul annavad kujuka pildi uurimismaterjalid üksiku tarvitaja kohta:

Tarvitamine 1936. a. (kui 1932. a. = 100)

Leiva tarvitamine	126,2
Kartuli „	107,2
Puuvill, marjad	194,9
Liha ja rasv	187,8
Piimaained	192,1
Sealhulgas võid	266,6
Mune	191,2
Suhkrut	142,8

Need arvud näitavad piltlikult, kuidas töölise ja teenijate toitluse tase teisel viisaastakul on tõusnud. Töölise ja teenijate palgafond on teisel viisaastakul enam kui 2½ korda kasvanud, tõustes käesoleval aastal 78,3 miljardi rublani.

Kuid peale isikliku tööpalga tõusevad riiklikud summad töörahva eluolu ja kultuuriliste nõuete rahuldamiseks. Rahva hariduse peale antav summa tõusis 1,1 miljardilt rublalt 1928-1929. a. 18,3 miljardi rublani 1937. a. Tervishoiu ja kehakultuuri peale antud summad tõusid sellisama aja jooksul 0,4 miljardilt rublalt 7,1 miljardi rublani. Rasedatele ja sünnitajatele abiandmise summad tõusid 30 miljoni rublalt 1927-1928. a. 1145 miljoni rublani 1937. aastal.

Toetussummad riigi poolt kultuursete ja teiste eluolu nõuete rahuldamiseks ületavad töölise individuaalse eelarve ühe kolmandiku võrd.

Millega vastavad töölised ja teenijad riigile eluolu parandamise eest? Tööviljakuse tõstmisega. Tööviljakus, see on lõppude lõpuks kõige tähtsam, kõige peamiseks uue ühiskondliku korra võiduks. Stahaanovlik liikumine, mis viimase kahe aasta jooksul suureks rahvalikumiseks on arenenud, andis otsustava tõuke tööviljakuse tõusule. Stahaanovlik liikumine on iseäraline liikumine. Ta tekkis plahvatusena, mis mingi tamm läbi murdis. See tamm oli — vana sissejuurdunud kogemus, harjumus, vanad tehnikanormid ja inimesed, kes takistasid

uute, sotsialismi ajastu inimeste esile tõusmist.

Sotsialism — see on teaduste, marksismi-leninismi vallutamine, inimeste kõrgele kultuuritasemele jõudmine, ikka suuremale jõukusele ja tarbeainete küllusele sammumine.

Nõukogude teadus ja kunst on hulkade loominguks tõusu väljendaja. Nõukogude kirjandus kajastab endas seda suurt võitlust, mis töörahvas läbi elas rasketel kodu sõja aastatel, meie maa valmistamisjõudude ülesehitamisel; suurt vaimustust ja kodumaa armastusetunnet, mis valdas ja valdab miljoneid inimesi sotsialistlikus ühiskonnas. Nõukogude muusikakunst on maailmale annud kõige andekamaid noori muusikategelasi. David Oistrach, Liisa Gilels, Busjä Goldstein — need on Nõukogude Liidu noored kodanikud, kes muusikakunstis rahvusvahelisel võistlusel esimesed kohad võitsid. Nõukogude näitekunst, ballett, ooper on oma kunstiväärtuse ja ideede sügavuse poolest maailmas esikohal. Suur põhjanaba lend ja põhjanabale poolarjaama asutamine meie kangelaste — lendurite ja teadusemeeste — poolt, on kõige suurem kingitus inimsoo teaduse varajastele. Meie kodumaa on kangelaste maa, sest miljonite südameid täidab üksainus soov, üks püüe — õnnelikule elule jõuda, millele tee avas suur sotsialistlik revolutsioon.

Meie teadus, kunst, kirjandus, mis kahekümne aasta jooksul loodud, peegeldab seda suurt rahvaste vaimustusehoogu ja püüdu paremale elule. Pavlenko romaanis „Idas“ esinevad töörahva hulgas, väikesed ja suured tegelased, kes Kauge-Ida põliseid metsi maha raiuvad, uusi linnu ehitavad, mägesid purustavad, või piirilt imperialistlikke röövleid tagasi löövad. Need on sotsialismi ajastu inimesed, keda kasvatab meie tõelikkus, kes seda tõelikkust loovad ja kes ise selles üldises rahvaloomingus uuteks inimesteks kasvavad.

*

Sotsialismi kaitsel seisab truu punane sõjavägi — NSVL rahvaste rahuliku töö võimas kants, suure oktoobrirevolutsiooni võitude vahimees.

„Seltsimees A. A. Shdanov laevaehituse tehases ordenikandja stahaanovlase sl. Smirnovi ja sl. Volkovaga vestlemas“. (Kunstnik A. Ljubimovi uus maal oktoobrirevolutsiooni 20. aastapäevaks.)
(Sojusfoto)

Sõjariistus töölisel olid selle uue sõjaväe iduks, uue ühiskondliku korra kaitse organisatsiooniliseks rakukeseks. Sellest sõjariistus algrakukesest kasvas ühes meie tööstusega, ta tehnikalise baasi alusel, sotsialismi võimas kaitsevägi. Lenini ja Stalini juhatusel loodi meile regulaarne sõjavägi, kes valmis on iga silmapilk lahingusse minema, kui keegi meie kodumaa puutumatus rikub.

Suure sotsialistliku revolutsiooni kahekümnendal aastapäeval seisab meie punane sõjavägi truult oma vahipostil ja on valmis hävitavat lööki andma neile, kes meie rahulikku ehitusetööd mõtleavad segada.

Meie sõjaväe kõrge tehnika, ta kaadrite truudus kindlustavad meile võidu igal pool ja igal ajal. Meie lennukid on kõige tugevam maailmas. Meie lendurid on kõige julgemad ja vapramad.

Nõukogude Liidu kangelased Tshkalov, Baidukov, Beljakov, Gromov, Jumashev, Danilin teostasid ennenägematu ajaloolise lennu: Moskva—Põhjanaba—Põhja-Ameerika. See lend ei olnud mitte ainult

kõrge lennukunsti avaldus, vaid ka meie lennukõrge kaitsevõime väljendus.

Sotsialismi suured ideed annavad meie punasele sõjaväele jõudu ja vaimustavad teda. Nurjatud kodumaa äraandjad, tuhat korda neetud fashismi agendid — Tuhatshevskid, Jakirid jt. — tahtsid meie kaitseväe võimsust õhnestada. Fashismi agentide ussipesa hävitati. Mitte kellegil ei lähe korda meie kaitsevõimet nõrgestada.

Meie oleme võitmatud, meie kodumaad ei saa keegi sõjatallernaaks muuta. Meie astume julgesti ja rõõmsalt oktoobrirevolutsiooni kolmandasse aastakümnesse, mis meid kommunistliku ühiskonna lävele viib.

*

Kõike seda suurt võitlust juhtis ja juhivad Lenini-Stalini partei, juhtis Lenin, juhtis ja juhivad tema geniaalsem õpilane, suur rahvaste juht — seltsimees Stalin.

Enamlid partei, eesotsas Lenini ja Staliniga, oli see, kes 1917. a. tööliste klassi ühes kehvtalurahvaga sõjariistus ülestõusule viis, kodanluse ja mõisnikkude võimu kukutas ja proletariaadi diktatuuri maks-

ma pani. Enamlik partei, eesotsas oma suurte juhtidega, oli see, kelle juhatusel paljude rahvustega tööliste ja talupoegade riik puruks löi kõik sisemised ja välised vaenlased ja kodusõja ning interventsiooni töörahva võiduga lõpetas. Enamlik partei, eesotsas sm Stalini, sammus Lenini jälgedes, Lenini õpetust teostades, juhtis suurt sotsialistlikku ehitustööd ja ehitas põhimiselt valmis sotsialistliku ühikonna. Ja kui rahvavaenlased metsikus vihas sotsialismi võitute üle kõige alatemale ja jultunumale lõhkumistööle — kahjustamisele, diversioonide ja terroriaktide organiseerimisele asusid, siis oli see enamlik partei, seltsimees Stalini juhatusel, kes töörahva hulkasid valvelolekule mobiliseeris, alatud kahekeelikud vaenlased paljastas ja need äraandjad puruks löi.

Kõrgel hoides marksismi-leninismi lippu viis enamlik partei, kõikidest raskustest hoolimata, vaenlase nurjatule vastutöötamisele vaatamata, töörahva võidule. Nõukogude proletariaat ja laialised töörahva hulgad on truult ja kindlalt *oma partei* järel käinud, teda vankumata usaldades, sest nad teavad, et enamlik partei on rahvahulgad alati võidule viinud, iga raskuse ära võitnud.

See piirita usaldus proletariaadi partei ja tema juhi, seltsimees Stalini, vastu oli, mis enamlastele võimaluse andis suurt ajaloolist pööret nii lühikese ajaga läbi viia. Vaenlastel ei olnud mingit pinda rahvahulkades. Nende katsed kapitalismi meil üles upitada, purustati töörahva hoopide all. Alatud kodumaa äraandjad — trotskistid ja buhaarinlased — pugesis sügavatesse urgastesse, nad muutusid inimsoo vaenlase — fashismi — agentuuriks, nad tahtsid meie kodumaad fashismile müüa. Kuid ka kõige sügavamatest urgastest kiskus proletariaadi valvas silm, — meie siseasjade rahvakomissariaat — need jõledad kurjategijad välja. Ja nagu niidikera argneb nende kurjategijate pesa, lõigatakse välja mädamülgas, puhastatakse meie kodumaa fashismi jätest. Nõukogude rahvad tegid ja teevad rahvavaenlaste tööst oma järelduse: veel kindlamini, veel truui-

malt oma partei, ta juhi, rahvaste õpetaja, sm Stalini ümber koonduda, veel terasemalt valvel olla, mitte unustada kapitalistlikku ümbritsust, kus varitsevad töörahva võitute verivaenlased, et meile kahju teha, Mitte mingisugust halastust äraandjatele, salakuulajatele, diversantidele ja terroristidele.

Enamliku partei juhatusel, Lenini-Stalini õpetuse alusel saavutasid nõukogu rahvad maailma-ajaloolise tähtsusega võidu rahvuseküsümuse lahendamiseks. Nõukogude Liit on paljude rahvustega riik. Tsaari-Venemaa oli rahvaste türm — väikeste ja suurte rahvaste rõhumise ja kurnamise maa. Sel maal õhutati rahvuslikku viha vaenu, üht rahvast ässitati teise vastu üles, korraldati juutide, armeenlaste jt rõhutud rahvaste rüüstamisi. Tsarism oli inimsoo häbiplekk. Sellest julmist ajast on vaid pisut enam kui kakskümmend aastat möödunud. Meil on selle aja jooksul loodud suur rahvaste vennasliit. Juut ja eestlane, armeenlane ja grusiinlane, jakuutlane ja venelane — kõik on üheõiguslikud rahvad. Suur vene rahvas andis ja annab majanduslikku ja kultuurilist abi mahajäänud rahvastele. Endised tagakiusatud ja rõhutud rahvad on lühikese ajaga majanduslikult jõukateks ja kultuurseteks rahvasteks muutunud. Eesti töölistes ja talupojades, kes tsaari-Venemaal tagakiusatud rahvana elasid, on Nõukogude Liidus omale uue kodumaa leidnud, kodumaa, kus neile on kindlustatud õigus tööle, õigus haridusele, õigus puhkusele, kus nad üheväärilistena teiste rahvastega elavad ja oma kultuuri võivad arendada, et ühes teiste rahvustega üldinimlikule kultuurile jõuda.

Seda Lenini-Stalini rahvusepoliitika võitu rahvusvabariikide ja vähemusrahvuste majandusliku ning kultuurilise elu alal püüdsid kah rahvavaenlased õhnestada. Kodanlikesed natsionalistid, näidates end Nõukogude „sõpradena“, pugesis rahvusriikide võimuasutustesse, kultuuriühingutesse, põllumajandust juhtivatesse organisatsioonidesse ja tegid seal kahjustamise tööd. Sotsialismi ajalooline võit majanduses ja kultuuri elus, eriti rahvuseküsümuses, võttis kodanlistelt

Nõukogude Tatari vabariigi pealinn Kaasan valmistub NSV Liidu Ülemnõukogu valimlstele. Pildil: Ovrashnaja uulitsa majakomitee esimees J. A. Struleva seletab koduperenaistele ja pensionäridele uut valimiseseadust selleks loodud ringis. (Sojusfoto)

natsionalistidelt viimase lootuse endiseid rõhutatud rahvusi kodanliselt ümberkasvatada. Nad kaotasid poolehoidu töörahva hulkades. See tõukas neid veel sügavamalt kodanlike riikide luure mülkasse. Nad said äraandjateks. Karjala autonoomse vabariigi end. juhid Gylling ja Rovio osutusid Soome fashismi luure agentideks. Gyllingi ja Rovio juhatusel istutati Karjalasse soome kodanlik kultuuri. Samasugust kahjustamistööd tegid kodanlised natsionalistid Usbeki, Tadshiki jt. rahvusvabariikides ning oblastides. Eesti kodanlike natsionalismi ideoloogide — Palvadre ja Vöölmanni — käsi- kuld NSVL püüdsid ja püüavad eesti koolides, kolhoosides jm. kahjustamise tööd teha, et töörahva keskel rahulolematust sünnitada. Ku'd ka selle kontrrevolutsiooniliku jõugu paljastas meie partei töötavate hulkade abil ja kodanlike natsionalismi jäänused saavad rahvusvabariikides pu- ruks löödud.

Leeninlik-staalinlik rahvusepoliitika on võitnud. Ta võitis sellepärast, et meil hävitati kurnajate klassid, kes rahvustevaheliste kisklemiste peamised organiseerijad olid, et meil puudub kurnamine, mis vastastikust umbusaldust tekitas ja natsionalistlike kirgi õhutas. Töörahva võim on igasuguse orjastamise vaenlane ja internatsionalismi ideede truu kandja. „Kõik need ja nende sarnased tegurid on niikaugele viinud, et NSVL rahvaste ilme põhilikult on muutunud, et kadunud on nende vastastikuse umbusu tunne, et nendel arenenud on vastastikuse sõpruse tunne, ja selkombel rahvaste tõelik vennalik koostöö ühtse liiduriigi süsteemis korda on seatud” (Stalin).

Ja kõigi nende suurte saavutuste krooniks, mis meie kodumaal on kätte võidetud, on *staalinlik Konstitutsioon*. Meie kodumaa uus Konstitutsioon võtab kokku meie võidud, ja nende võitude alusel, mis

Lesnoi prosp. Batenini ja Baburini põikuliitsa vahel Leningradis 1925. a.

(Sojusfoto)

rahvaste majanduslikus ja kultuurilises elus määratusuured muudatused endaga kaasa tõi, määrab Konstitutsioon kindlaks sotsialistliku ühiskonna põhimised seadused, ta kodanikkude õigused ja kohustused.

„Kodanlise ühiskonna formatsiooniga lõpeb inimkonna eeljalugu”, kirjutas Marx 1859. a. Engels iseloomustas seda pööret, mis sotsialistlik revolutsioon üleminekul kodanlisest ühiskonnast sotsialistlikku ühiskonda teeb, kui „hüpet vajaduse vallast vabaduse valda”.

Staalilnik Konstitutsioon registreeris, tegi seaduseks selle „hüppe vabaduse valda”. Meie oleme vabad kurnajatest, kapitalistidest, nende majanduslikust ja poliitilisest survest. Meie vabadus on igas asjas üheõiguslike inimeste vabadus. Nõukogude Liit on kõige demokraatlikum riik maailmas. Meil on tõelik demokraatia, mis suunatud töötavate kihtide, töölisteklassi ja talupoegade klassi, võimuasutuste kindlusta-

misele. Varsti astuvad Nõukogude rahvad valimiskasti juurde, ja meie tõelikult üldise, ühtlase ja otsese valimisõiguse tarvitamine muudab meie maa veel tugevamaks, sest rahvahulkade kontroll oma võimuasutuste üle suureneb, ühes sellega saab kasvama usaldus ja truudus parteile, valitsusele.

„See relvastab vaimliselt meie töölisteklassi, meie talurahvast, meie haritlaskonda. See viib edasi ja tõstab õigustatud uhkusetunnet. See kinnitab usku oma jõudesse ja mobiliseerib uuele võitlusele kommunismi uute võitude kättevõitmiseks” (Stalin).

Kakskümmend aastat sotsialistlikku ehitustööd avasid inimsoole tee uude tulevikku. Sotsialism on saanud kogu maailma töörahva konkreetseks võitluseprogrammiks.

Nõukogude rahvastele on kakskümmend aastat loonud sotsialistliku ühiskonna-

Seesama koht 1957. a.

(Sojusfoto)

Meie lähemaks võitluseprogrammiks on sotsialistliku ühiskonna lõpulik valmishitamine ja kommunistliku ühiskonna loomine. Meie suudame seda ka siis teha, kui väljaspool meie piiri alale jääb meile vaenulik kapitalistlik ümbrus. Sõjariistus rahvas saab kaitsma oma klassideta ühiskonda väliste vaenlaste vastu. Kuid „ma pean vähe usutavaks, — kõneles sm Stalin, — et asi võiks meie juures niisuguse seisukorranini minna, sest pole kahtlust, et sotsialistliku ehitusetöö saavutused meie maal, seda enam aga sotsialismi võit ja klasside kaotamine . . . . peavad esile kutsuma revo-

lutsioonilikud plahvatused teistel maadel”^{*}.

Sotsialismi võitude mõju, ta kodumaa eeskuju ja miljonite töövaimustus on moraalseks abiks ja reaalseks toeks kõigile nendele, kes nüüd faschistliku barbaarsuse vastu võitlust peavad.

Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini õpetus näitab teed üleilmsele *Suurele Oktoobrile*.

Seltsimees Stalin viib töörahva väed *kommunismile*.

Edasi, uuele võitlusele kommunismi uute võitude kättevõitmiseks!

¹ Stalin, Kogumik „Opositsioonist“, lhk. 533.

KAKSKÜMMEND AASTAT SOTSIALISTLIKU MAJANDUSE EHTAMIST

SEE oli aastat kakskümmend tagasi. Enam kui kolm aastat oli kestnud üleilmne imperialistlik sõda, millest kapitalistlik Venemaa, kui prantsuse-inglise rahavürstide käsik, osa võttis, ahnitsedes omale uusi maaalasad juurde võita. See julm tapatalgu oli viinud hauda miljonid inimesed. Ta oli lõhkunud Venemaa majanduse. Ta oli rahvahulgad tõuganud hirmsasse viletsusse. Nende asjaolude tõukele ja enamliku partei õhutusel ning juhatusel kukutasid rahvahulgad, eesotsas tööliste klassiga, tsaristliku vägivallakorra. Kaheksa kuuga kasvas vene 1917. a. kodanlik-demokraatlik revolutsioon proletarseks sotsialistlikuks revolutsiooniks. 7. novembril (vana kalendri järgi 25. okt.) viis enamlik partei tööliste klassi ja kõige kehvema talurahva hulgad tormijooksule vene kapitalismi peale. See enamliku partei geniaalse strateegide ja taktikute, Lenini ja Stalini, poolt meisterlikult ettevalmistatud ning läbiviidud sõjariistus ülestõus kukutas kapitalistide ja mõisnikkude võimu ning pani maksuma proletariaadi diktatuuri. Petrogradist alates veeres proletarse revolutsiooni laine üle terve Venemaa, hävitades kurnajate võimu ning pannes võimule tööliste klassi, keda toetasid kehvtalupojad. Tööliste ja talupoegade kindel liit — see oli sotsialistliku revolutsiooni üheks põhimõtteks tingimuseks.

Kuu aega enne Oktoobrirevolutsiooni kirjutas Lenin järgmised geniaalsed read: „Rea ajalooliste põhjuste: Venemaa suurema mahajäävuse, tema eriliste sõjaraskuste, tsarismi kõige suurema mädanuse, 1905. aasta traditsioonide erakordse elulise mõjul puhkes revolutsioon Venemaal varem lahti kui teistel maadel. Revolutsioon tegi seda, et Venemaa oma *poliitilise* korra poolest mõne kuuga eesrinnamaadele järele jõudis.

Kuid sellest on vähe. Sõda on halastamatu, ta seab küsimuse armuheitmata teravusega üles: kas hukkuda, või eesrinnamaadele niisamuti ka *majanduslikult* järele jõuda ja neist mööda minna” (XXI köide, lhk. 191).

Nüüd, pärast seda kui staalinlike viisaastakute jooksul see Lenini juhtnõr suurelt osalt on teostatud ning meie ikka kiiremini ja kiiremini areneme ta täieliku

ning lõpuliiku teostamise poole, paistab iseäranis selgesti silma nende Lenini sõnade geniaalne kaugenägelikkus.

Heidame Oktoobrirevolutsiooni kahekümnenda aastapäeva puhul pilgu tagasi meie maa majanduslikule arenemisele. Vaatleme mõningaid tähtsamaid andmeid, mis tähistavad ära käidud teed. Selleks võrdleme 1937. a. olukorda meie sotsialistliku majanduse alal 1913. aasta olukorraga (1913. a. oli kapitalistliku Venemaa majanduse arenemise tippsaavutuste aasta).*

Suurtööstuse toodang oli tsariaegsel Venemaal 1913. aastal 10 miljardit 251 miljonit rubla (1926-27. a. muutumata hindades). 1936. a. oli Nõukogude Liidu suurtööstuse toodang neissamades hindades 80 miljardit 800 miljonit rubla. Seega on suurtööstuse toodang kasvanud selle aja jooksul 7,8 korda (780%). *Tööstus* oma üldkogus täitis teise viieaasta plaani 4 aasta ja 3 kuuga, s. o. 1-seks aprilliks 1937. a. Käesoleva aasta lõpuks ulatab kogu tööstuse toodang esialgse väljaarvamise järgi (aastaplaani senise täitmise alusel) 103 miljardi rublani, mis tuntavalt ületab teise viieaasta plaanis ettenähtud summa (93 miljardit 700 miljonit rubla). Tööstuse toodangu suurusel räägib selgel keelel juba üksi see fakt, et suurtööstuse toodangu *juurdekasv* 1936. aastal oli ligi kaks korda suurem kui suurtööstuse kogu toodang 1913. aastal.

Masinaehituse tööstuse toodang oli 1926.-27. a. hindades 1913. aastal 1 miljard 100 miljonit rubla, 1936. aastal aga 22 miljardit rubla. Kasv kakskümmend korda! Masinaehituse tööstuse toodangu erikaal kogu tööstuse toodangus oli 1913. a. 6,6%, 1936. a. — 21,5%. Neis arvudes väljendub üliselgesti enamliku partei järjekindlalt läbiviidud poliitika, — industrialiseerida meie maa. *Malmi* toodang oli 1913. a. 4 miljonit 200 tuhat tonni, 1936. a. — 14 miljonit 400 tuhat tonni, 1937. a. on malmi toodang mullusest tuntavalt suurem. Ära käidud tee pikkusest saame selge pildi siins. kui meelde tuletame, et 1920. a. oli malmi toodang kõigest 2,2%. 1913. a. toodangust, s. t. 92 400 tonni. *Te-*

* Arvustikullsed andmed on võetud ajakirjast „Bolshevik“ ning partei 17-da kongressi materjalidest.

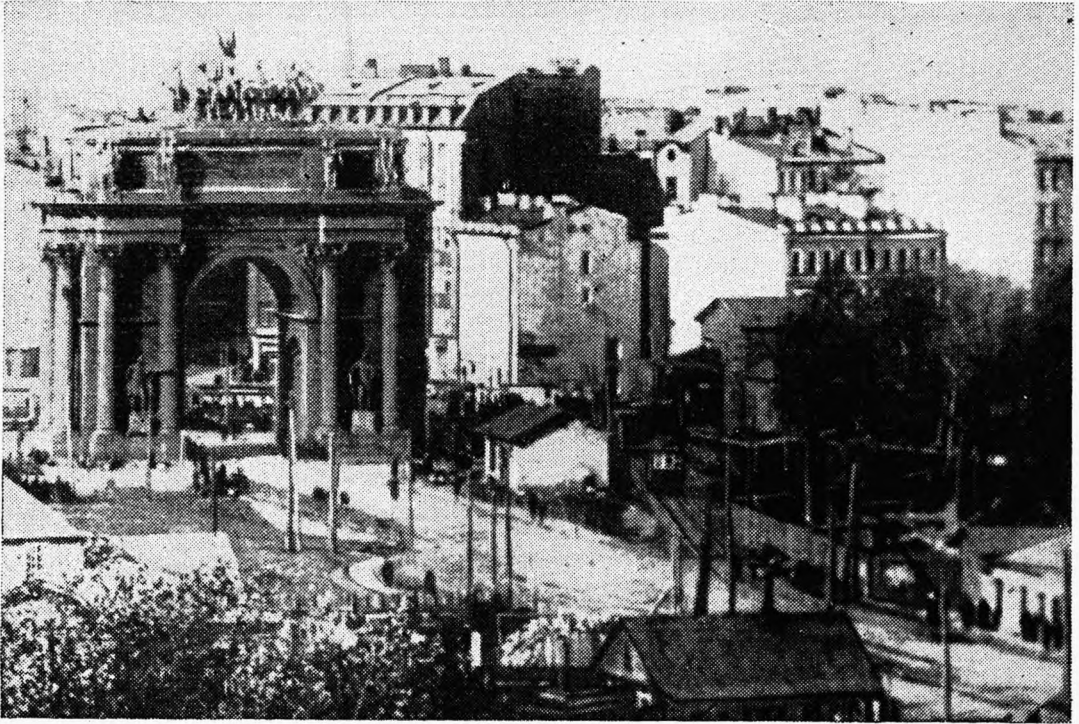
rase toodang oli 1913. a. 4 miljonit 230 tuhat tonni, 1936. a. — 16 miljonit 330 tuhat tonni. Teise viieaasta plaani järgi peab terasetoodang 1937. a. ulatama 17 miljoni tonnini. *Keemiatööstust*, nagu tervet rida teisi tööstuseharusid, tsariaegsel Venemaal peaaegu ei olnudki. 1936. a. oli aga keemiatööstuse toodangu väärtus 4 miljardit 100 miljonit rubla ja 1937. a. lõpuks tõuseb ta 4 miljardi 700 miljoni rublani. Sellest suurest kasvust hoolimata jääb keemiatööstus seni siiski maha teise viieaasta plaani täitmisest.

Kergetööstuse (riided, jalanõud jne) (ja *toiduainetetööstuse* toodang oli 1913. a. kokku 5 miljardit 960 miljonit rubla. Juba esimese viieaastaku lõpuks oli nende tööstuste toodang (samades hindades) 16 miljardit 300 miljonit rubla. Teise viieaasta plaani järgi tõuseb see toodang 31 miljardi 400 miljoni rublani, s. o. üle viie korra rohkem kui 1913. a. Kuna toiduainetetööstus oma teise viieaastaku plaani 1937. a. peaaegu täielikult täidab (plaan 11 miljardit 900 miljonit rubla, arvatav aastatoodang 11 miljardit 400 miljonit rubla), jääb kergetööstuses plaan mõnel alal täitmata, sest kergetööstuse rahvakomissariaadi saamatu juhatus, kes hiljuti töölt tagandati (Ljubimov jt.) ei suutnud tööstust enamlikult korda seada. Valitsuse hiljutine otsus puuvillatööstuse kohta annab konkreetsed juhtnöörid, mille teostamine selle tööstuse kiiresti rasketööstuse arengu tasemele viib.

Elektrijaamade võimsus oli 1913. a. 1 098 000 kilovatti, 1932. a. 4 567 000 kilovatti. *Elektrienergia* toodang oli 1913. a. 1 miljard 945 miljonit kilovatt-tundi, 1932. aastal — 13 miljardit 100 miljonit kv.tundi, 1935. a. — 26 mlrd. kv.tundi, kuna 1937. a. toodang teise viieaasta plaani järgi peab ulatama 38 miljardi kilovatt-tunnini. Seega kasv 1913-st aastast kuni 1937. aastani — üheksateist korda! *Kivisöe* toodang oli 1913. a. 29 miljonit 53 tuhat tonni, 1937. a. tõuseb toodang 150 miljoni tonnini (teise viieaasta plaani järgi oli ettenähtud 152 miljonit 500 tuhat tonni). Kasv üle viie korra. Kui 1917. a. septembris kivisöe toodang oli kõigest 1 miljon 803 tuhat tonni, siis on tänavu septembris kivisöe toodang üle 9 miljoni tonni. *Nafta ja gaasi* toodang oli 1913. a. 9 miljonit 235 tuhat tonni, 1937. a. aga tõuseb see arv 34 miljoni ja 500 tuhande tonnini. Seega on kasv kolm ja pool korda. Kuid teise viieaasta plaani naftatööstus 1937. a. veelgi ei täida (teise viieaasta plaani järgi peab 1937. a. toodang olema 46 miljonit 800 tuhat tonni).

Need on mõningad tähtsamad arvud tööstuse arengu üle meie maal. Need andmed räägivad maailma ajaloos ennenägemata kasvust. Nad räägivad sotsialistliku majandusesüsteemi määratusuurtest paremustest kapitalistliku majandusesüsteemiga võrreldes. Kuid ka need kiired kasvutempod ei rahulda meid. Pealegi ei täida veel kõik tööstuseharud oma valmistuseplaane. Ka saaduste omadus jätab tihtilugu veel palju soovida. Kuid kõik need puudused on kõrvaldatavad, ning pole kahtlust, et kolmas viieaastak nad likvideerib. Meie tööstuse toodangu hulgaline ja omaduslik kasv oleks kahtlemata olnud märksa suurem, kui poleks olnud trotskistlike, buhaarinlike, kodanlis-natsionalistlike jm. rahvaenlaste fashistlikku kahjustamistööd ning diversionilist tegevust tööstusalal. Tarvitseb ainult meelde tuletada Pjatakovi jõleda bande tegevust, et ettekujutust saada nende nurjatute rahvaenlaste lõhkumistööst. Kuid kõigi vaenlaste kiustekasvas ja kõvenes meie sotsialistlik tööstus, mis on vabastatud eraomanduse kütketest. Ta areng muutub alatasa hoogsamaks, ta saavutused ikka suuremateks.

Nõukogude Liit on *sotsialistliku suuropolunajanduse* maa. Praegu on 92,4% kõigist üksikperedest kollektiviseeritud. Kolhooside külvipind moodustab praegu 99,2% kolhooside ja üksikperede üldisest külvipinnast. Käesoleva aasta algul oli 95—96% kõigist kariloomadest sotsialistlikus põllumajanduses, kuna üksikmajapidajate käes oli veel kõigest 4—5% kariloomi. Nagu tööstuses nii on ka põllumajanduses sotsialism lõpulikult ja kindlasti võitnud. Nõukogude talurahvas astub kiirel sammul edasi sotsialistliku külluse kättevõitmiseteed. Tal on sel alal suuri võite. Enne Oktoobrirevolutsiooni aga oli kolmekümnetuhande mõisniku-perekonna käes peaaegu niisama palju maad kui 10—11 miljoni talupoja-perekonna käes. Talupoegade maa oli tükeldatud tillukesteks lapikesteks, mida hariti isaisadelt päritud mahajäänud viisil. Venemaa töötava talurahva viletsus oli äärmääramata suur. Nüüd aga räägime meie sellest kõigest kui kaugest minevikust, kui painajalikust unenäost. See minevik ei tule enam iial tagasi, kuigi alatud rahvaenlaste, fashismi käsikud — trotskistid, buhaarinlased, kodanlised natsionalistid — teda tagasi tuua tahavad. Meie töölis- ja talupojad hävitavad partei ja nõukogude valitsuse juhatusel kõik need fashistlikud kurjategijad.

Endine Narva plats. (Ülesvõtte tehtud 1926. a.)

(Sojusfoto)

Meie põllumajanduse kasvust kõnelevad järgmised andmed. *Külvipind* oli 1913. a. 105 miljonit hektaari, 1937. a. 135 miljonit 200 tuhat hektaari. *Teraviljasaak* oli 1913. a. 4 miljardit 800 miljonit puuda, 1937. a. aga on ta ligi 7 miljardit puuda. Teise viieaasta plaani järgi pidi viljasaak 1937. a. olema 6 miljardit 300 miljonit puuda. Seega ületame teraviljasaagi alal teise viieaasta plaani tänavu tuntavalt. *Puuvilla-saak* oli 1913. a. 44 miljonit 400 tuhat puuda, 1935. a. aga 103 miljonit 200 tuhat puuda. Tänavuaastane saak on märksa suurem. *Linakiu* toodang oli 1913. a. 19 miljonit 800 tuhat puuda, 1935. a. 33 miljonit puuda. Peale toiduviljade toodangu kasvu on eriti tähtis ära märkida seda, et tehniliste kultuuride kasvatamise kiire arenguga on nõukogude kergetööstusele loodud oma tooraine baas, mis ta tarvitusi ikka suuremal määral rahuldab. Niisama nagu meie rasketööstuse alal oleme saanud kapitalistlikkudest maadest sõltumatuteks, niisama oleme seda ka kergetööstuse tooraine alal kätte saanud.

Loomakasvatus jääb meil siiski veel tunnalt maha meie nõuetest. Kui 1916. a. veiseid oli 58 miljonit 900 tuhat, siis oli neid 1932. a. 40 miljonit 700 tuhat; 1. jaa-

nuaril 1937. a. — 47 miljonit 500 tuhat; kitsede ja lammaste arv oli 1916. ja 1932. aastatel vastavalt 115 miljonit 200 tuhat ja 52 miljonit 100 tuhat; sigade arv — 20 miljonit 300 tuhat ja 11 miljonit 600 tuhat ning 1. jaan. 1937. — 20 miljonit 200 tuhat.

Loomakasvatus on see põllumajanduse ala, kus klassivaenlaste kahjustamistöö end eriti teravalt tunda andis. Viimastel aastatel on meie loomakasvatus partei ja valitsuse poolt ettevõetud sammude tagajärjel kiiresti arenema hakanud. Meie sotsialistliku loomakasvatuse arenemistempod, on võrratult kiiremad tsaariaegsetest tempodest ning nad tagavad selle küsimuse lahendamise kõige lähema aja jooksul.

Töö põllumajanduses muutub meil ikka enam industriaaltöö eriharuks. 1910. a. oli Venemaal harkatru 8 miljonit 100 tuhat, 1928. a. — 4 mln. 600 tuh., praegu aga pole neid põllumajanduses enam olemaski. Selle vastu aga tulid külla traktor, kombain, auto. 1. oktoobril 1924. a. oli *traktoreid* põllumajanduses 2600 tk., 1. augustil 1937. aastal aga 450 200 tükki 8 mln. 302 tuhande hobusejõu võimsusega. Mehaanilise veojõu erikaal põllumajanduse energetikas on tänavu 64%. *Kombaine* oli meie

Seesama koht—praegu Streikide plats. (Ülesvõtte tehtud 1936. a.)

(Sojusfoto)

sotsialistlikkudel põldudel 1. augustil s. a. 96 300. Veoautosid oli põllumajanduses 1. oktoobril 1928. a. 700, 1. jaanuaril 1936. a. — 63 600. Tänavu on nende arv veel märksa suurem. Vaevalt on vaja nimetada seda iseendastmõistetavat asja, et tsaariaegse Venemaa põllumajanduses neid masinaid ühteainustki polnud. Isegi Am. Ühendriikides oli, näit., kombaine 1935. a. kõigest 65 000 tk. Kapitalistliku Euroopa põldudel on neid ainult mõned kümned. 1936. a. laskis meie tööstus välja 42 500 kombaini. Kui tsaariajal 1 ha külvipinna peale oli talupoegadel 6 rubla eest põllutöomasinaid, siis oli sovhoosidel ja kolhoosidel neid 1936. a. 46 rubla eest 1 ha peale. Mõistagi, et enne revolutsiooni olid põllutöomasinad mõisnikkude ja kulakute omandus. Nüüd aga, kus mõisnikkudeklass ja kulakuteklass on likvideeritud, on põllutöomasinad kõik töötava talurahva tarvitada. Masina- ja traktorijaamu oli 1937. a. suvel 5612. MTJ teevad tänavu ära töö 90% kolhoosides (kolhooside üldarvust). 84% kogu kolhooside suvilja harimise ja koristamise tööst teevad käesoleval aastal ära masina- ja traktorijaamad. 40% teravilja koristavad kombainid, lõunapoolsetes raioonides isegi kuni 80% kolhooside tera-

vilja. Üks kombain koristab Nõukogude Liidus hooaja jooksul poolteist korda rohkem vilja kui Am. Ühendriikides. See näitab, et sotsialistlikus korras kombaini (ja ka teisi põllutöomasinaid) palju otstarbekohasemalt ära kasutatakse kui kapitalistlikus korras.

Nagu tööstuse nii ka põllumajanduse arengut takistasid kontrrevolutsioonilikud kahjurid — trotskistid, buhaarinlased ja kodanlised natsionalistid. Nad tegid oma kahjuritööd seemneajanduse alal, saboteerides sordiseemnete tarvitusele võtmist. Rahvavaenlaste tegevuse tagajärg on see, et näit. tänavu külitati sordiseemnetega kõigest 46% teravilja, kuid teise viieaasta plaani järgi pidi külitama 75%. Kahjurid ajasid sassi külvikorrad, igati takistasid õigete külvikordade tarvitusele võtmist. Faschismi agendid püüdsid sotsialistlikku põllumajandust hävitada ning kapitalismi uuesti maksma panna. Seda näitab rida protsesse käesoleval aastal, kus need rahvavaenlased oma tegude eest vastust andsid (Ostrovi, Krasnogvardeiski j. t. raionides Leningradi oblastis). Kuid vaenlased paljastati ja löödi puruks. Nende paljastamine ja kahjutakstegemine kestab edasi,

kuni viimse alatu kahjuri, diversandi ja spiooni hävitamiseni.

Meie raudteede tegevuse arengust saame ettekujutuse järgmisest paarist arvust: 1913. a. oli kaubavedu raudteedel 65 miljardit 700 miljonit tonn-kilomeetrit, 1936. aastal aga 332 mlrd. 500 mln. tonn-kilomeetrit. Kasv üle viie korra! Raudteede pikkus oli 1913. a. 58 500 klm., 1936. a. — 85 080 klm., kuna teise viieaasta plaani järgi tõuseb see arv 1. jaanuariks 1938. a. 94 000 klm-ni. Praegu laaditakse meie raudteedel päevas ligi 100 000 vagunit. 1917. a. oktoobris laaditi aga päevas kõigest 16 000 vagunit. Need arvud tähistavad meie raudteetranspordi enamlikkude võitute teed. Need võidud on eriti tihedalt seotud sm L. M. Kaganovitshi nimega.

Üldine kaubaringkäik on teise viisaastaku jooksul kasvanud 2,3 korda ning jääb praegu vaid veidike maha teise viisaasta plaanis ettenähtud määrast. Saaduste hinnad on praegu umbes 2,5 korda madalamad kui enne kaardisüsteemi ärakaotamist olnud nn. kommerthinnad. Turuhinnad on 2,5 korda madalamad kui nad seda olid teise viisaastaku algul. Kui võrrelda keskmisi hinde ning tööliste ja teenijate rahapalga kasvu, siis on meie tööliste ja teenijate reaalpalk nüüd umbes kaks korda kõrgem kui teise viisaastaku algul.

Suured muudatused on selle 20 aasta kestel sündinud majanduse territoriaalse paigutuse alal. 1913. a. oli peaaegu kogu must metallurgia koondatud Lõuna-Venemaale. 74% malmitoodangust tuli Donbassist ja Dnepri raioonist. Söetoodangust tuli 87% Donbassist. Masinaehitus oli koondatud Leningradi, Moskvasse ja Ukrainasse. Puuvillavabrikud olid Moskvas, Leningradis ja Ivanovo oblastis. 1935. aastal aga oli olukord juba tuntavalt muutunud. Kivisöetoodangu alal oli Donbassi tähtsus langenud 63,5 protsendini, kuna Uraali-Kusnetski kombinat (UKK), sellevastu, andis 21,3% kogu kivisöetoodangust, idaraioonid — 7,8%, keskraioon — 5,9%. Valtsitud raua toodangust andis lõuna raioon 55,2% UKK — 27,1%, keskraioon — 12,1%. Terasetoodangust andis lõuna raioon — 53,9%, UKK — 27,4, keskraioon — 12, 62. Masinaehituse tööstuse toodangust andis keskraioon — 58,8%, lõuna raioon, — 21,9% UKK — 8,0%. Kasvab metallurgia, söetööstus, masinaehituse tööstus jne Kauges Idas. On loodud tekstiiltööstus Kesk-Aasias. Jõudsalt industrialiseeritakse rahvusvabariike, endiseid tsariaegse Venemaa asu- maid, kus tööstus, eriti ümbertöötav töös-

tus, peaaegu täiesti puudus. Valmistamisjõudude paigutus muutub ikka ühetasasemaks üle terve maa.

Ka põllumajanduse alal näeme meie ses küsimuses tuntavaid muudatusi. Kui tehniliste kultuuride alal Kesk-Aasia erikaal üldises külvipinnas 1928. a. oli 9,8%, siis oli see erikaal 1935. a. juba 13,0%. Keskraiooni nisukülvipinna erikaal oli üldises nisukülvipinnas 1928. a. 0,6%, 1935. a. aga 4,5%.

Kahekümne aasta jooksul on rahvamajandusse (tööstus, põllumajandus, transport) mahutatud umb. 175 miljardit rubla, sellest ligi 150 miljardit esimese ja teise viisaastaku kestel. Sotsialistliku majanduse põhifondid olid 1. jaanuaril 1937. a. 163 miljardit rubla, ehk enam kui 98% kõigest meie maa valmistuslikkudest põhifondidest. Nõukogude Liidu rahva-sissetulek oli 1932. a. 45,5 mlrd. rubla, 1937. a. on ta aasta plaani järgi 105,5 mlrd. rbl. 1913. a. oli ta kõigest aga 21,5 mlrd. rbl. (1926-27. a. hindades). Kasv on seega ligi viis korda.

Töölisi oli tööstuses keskmiselt aastast: 1913. a. — 2 mln. 592 tuh., 1935. a. — 6 mln. 574 tuh. 1930-31. aastast saadik on Nõukogude Liidu likvideeritud tööpuudus. See on proletariaadi diktatuuri üks kõige suurematest saavutustest. Liiategi, kui meelde tuletame, et kapitalistlikudel maadel praegu alaliselt 20—25 miljonit töötatöölist on. Käskikäes uue tehnika arenguga ning tööliste ainelise ja kultuurilise elujärje jõudsa tõusuga kasvab eriti viimasel ajal kiiresti tööviljakus. „Tööviljakus, — see on lõppude lõpuks kõige tähtsam, kõige peamiseks uue ühiskonnakorra võiduks. Kapitalism löi tööviljakuse, mida polnud nähtud pärispõlve ajal. Kapitalismi võib lõpulikult ära võita ja ta saab lõpulikult ära võidetud seega, et sotsialism uue, palju kõrgema tööviljakuse loob. See on väga raske ja väga kauakestev asi, kuid ta on alustatud, ja see on peasi” (Lenin, teoste kogu, XXIV k., lhk. 342). Sedasama rääkis ka sm Stalin tööviljakuse tähtsuse kohta esimesel üleliidulisel stahaanovlaste nõupidamisel. Stahaanovlik liikumine on selleks teguriks, mis purustab vanad normid ja loob uue, sotsialistliku tööviljakuse. Suurtööstuses oli toodang ühe tööliste kohta (1921. a. — 100): 1913. a. — 257, 1921. aastal — 100, 1935. a. — 590, 1936. a. — 720, 1937. a. — 860 (viimase kahe aasta tööviljakuse kasv on välja arvatud kogu tööstuse tööviljakuse kasvu protsendi järgi). Seega on tänava aasta lõpuks tööviljakus suurtööstuses 3,5 korda suurem kui

1913. a. ja 8,6 korda suurem kui 1921. a. Paljudel aladel on meie *stahaanovlased* juba tuntavalt ületanud kapitalistlikkude maade töövilkakuse tippsaavutused. Trotskistlikkude ja muude rahvavaenlaste kahjuritöö ja ta jäänuste likvideerimisega saab stahaanovlik liikumine kahtlemata uut hoogu ja pole kaugel see aeg, kui meie sotsialistliku maa töövilkakuse üldine tase jõuab järgi eesrindlikkude kapitalistlikkude maade töövilkakuse tasemele ning läheb sellest ette. Selle tagatiseks on sotsialistlik võistlus ja stahaanovlik liikumine. Meie sajad tuhanded ja miljonid sotsialistliku töö kangelased kõigil aladel on juba ammugi paljastanud faschistide ja nende agentide, trotskistide ja buhaarinlaste, ülbe ning jõhkra laimu „laiskusest“, „logerdamisest“ jne, mida need levitasid meie tööliste, talupoegade ja haritlaste kohta, rahva kohta, kes on maakera ühel kuuendikul ehitanud üles sotsialistliku ühiskonna.

*

Suurt huvi pakub see, kui võrrelda Nõukogude Liidu ja kapitalistlikkude maade majanduse arengut 1913—1937. aastate kestel. Olukorra iseloomustuseks piisab mõnest arvust, mis käivad *tööstusetoodangu indeksi* kohta. Kui 1913. a. võtta — 100, siis oli see indeks 1936. a.: NSV Liidus — 780, Am. Ühendriikides — 152, Inglismaal — 107, Saksamaal — 109, Prantsusmaal — 98, Jaapanis — 449. See ei ulata kapitalistlikkude maade tööstusetoodangu arengu tempo Nõukogude Liidu omale mitte ligilähedalegi. Mis kapitalistlikudel maadel tõepoolest kiiresti kasvab, see on otsekohene sõjatööstus. Jaapani tööstusetoodangu kasv viimasel ajal on seletatav eelkõige just sõjatööstuse arenguga. Lennukeid oli kapitalistlikus maailmas 1913. a. 900 tk., 1937. a. aga 21 000. Siin on kasvutempod küllaltki kiired! Kuid teatavasti on kapitalistlikkude maade lennukitööstus eeskätt sõjaliste huvide teenistuses. Kapitalistlikku põllumajandust, mis kogu pealesõjaaegse ajajärgu kestel põeb kroonilist kriisi, ei saa ta arenemistempeode poolest kuidagiviisi võrrelda nõukogude põllumajanduse arenguga, — niivõrd on nõukogude põllumajanduse areng igati kiirem ja hoogsam, hoopis rääkimata nende mõlemi klassilise sisu vastandlikkusest.

NSV Liidu sotsialistliku majanduse ja kapitalistliku maailma majanduse vahelise võistluse ning võitluse seisukorda väljendab selgesti järgmine tabel, mis näitab tsaarigaegse Venemaa majanduse kohta 1913. a.

ja nõukogude majanduse kohta 1935. a. maailmamajanduses.

Tööstusealad	Kogu maailmas		Euroopas
	1913. a.	1935. a.	1935. a.
Tööstuse üldtoodangu alal	5. kohal	2. kohal	1. kohal
Masinaehituse tööstuse toodangu alal	4. „	2. „	1. „
Põllumajanduse masinaehituse alal	—	2. „	1. „
Traktorite alal (võimsuse järgi)	ei olnud	1. „	1. „
Kombainide alal	„	1. „	1. „
Autode alal	„	6. „	4. „
Sellest veoautode alal	„	3. „	2. „
Elektrienergia alal	15. koh.	3. „	2. „
Kivisöetoodangu alal	6. „	4. „	3. „
Nafta alal	2. „	2. „	1. „
Mämi alal	5. „	2. „	1. „
Terasel alal	5. „	3. „	2. „
Vase alal	7. „	6. „	1. „
Alumiiniumi alal	ei olnud	3. „	2. „
Superfosfaadi alal	16. koh.	3. „	1. „
Väävliahappe alal	8. „	4. „	2. „
Kaaviäetiste alal	ei olnud	3. „	3. „
Tsemendi alal	—	6. „	4. „
Seebi alal	5. kohal	4. „	3. „
Jaanõude alal (ilma villiteta ja kummijalanõudeta)	—	3. „	2. „

Julgelt ning kindlal sammul läheb nõukogude majandus oma eesmärgile — võita omale maailmas esimene koht kõigil majandusaladel. Teel sellele eesmärgile tuleb tal veel ära võita suuri raskusi; ees seisavad kibedad võitlused igasuguste vaenlastega, kuid et me sellele eesmärgile jõuame, selles oleme kaljukindlad. Meie majanduse arengu aluseks on *proletariaadi diktatuur*, tema huvid ja seadusepärased. Juhtivaks jõuks proletariaadi diktatuuri süsteemis on *kommunistlik, enamlik partei*. Tänu kommunistliku partei ja nõukogude võimu leeninlikule-staalinlikule poliitikale võime meie nüüd oktoobrirevolutsiooni kahekümnendal aastapäeval pühitseda neid hiiglavõite, mida oleme saavutanud, eriti viimase kümnekonna aasta jooksul. Nende võitude kontsentreeritud väljenduseks on *staalinlik Konstitutsioon*, mis ülesehitatud sotsialistliku ühiskonna võitude tähistajana on samuti geniaalne dokument, nagu seda oli teadusliku sotsialismi rajamisel Marxi ja Engelsi „Kommunistlik Manifest“. See dokument peegeldab endas kõiki neid määratusuuri poliitilisi ja majanduslikke nihkumisi, mis meie maal möödunud kahekümne aasta jooksul aset on leidnud.

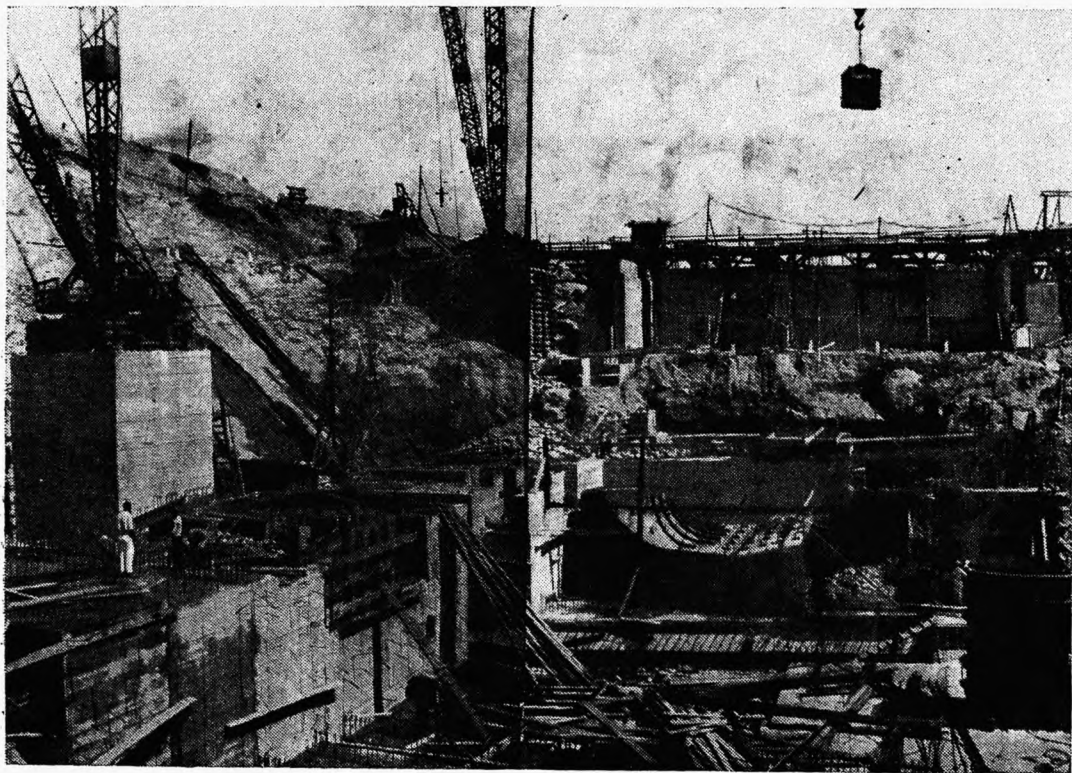
Mida suuremad on meie võidud, seda enam lähevad marru meie vaenlased välismaal, seda vihasemaks muutuvad kontrrevolutsioonilikkude olluste jäänused meie maal, — trotskistid, buhaarinlased, kodanlised natsionalistid, need faschistlikud kurjategijad, kes endid varjavad kõige jõledama kahekeelsusega. Meie ei tohi unustada ega unusta silmapilgukski sm Stalini sõnu nende salavaenlaste ja kapitalistliku ümbritsuse olemasolu kohta.

Kuid faschistlikkude vaenlaste pöörane määramine neid ei päästa. Ajaloolise paratamatusega on nad määratud hukkamisele. Meie päralt on nii olevik, kui ka tulevik. Suure proletaarse revolutsiooni kahekümnenda aastapäeva puhul vaatame meie julgelt tulevikku. Kui agressorid meile sõda peale ei sunni ja meie rahvad saavad jätkata rahulikku tööd sotsialistliku ühiskonna ehitamise lõpuleviimise ning kommunismi kõrgema faasi ülesehitamise alal,

siis on sotsialismi võit lõpulikult kindlustatud üleilmses ulatuses. Kui väline vaenlane aga meid peaks sundima enda kaitseks relva kätte haarama, kui faschistlikud agressorid alustavad sõda Nõukogude Liidu vastu, siis saab see hukatuseks neile, kes meile kallale tungivad. Faschistlikud agressorid jäävad siis alasi ja haamri vahele, — ühelt poolt nende maade rahvahulgad, teiselt poolt Nõukogude Liidu vägev punavägi ja kogu meie rahvas. Ja pole vähematki kahtlust selles, et järgmine üleilmne imperialistlik sõda, kui faschistidel peaks korda minema teda möllama panna, tuntavalt lühendab kapitalismi elupäevi. Nii ehk teisisi, — kapitalism läheb kiiresti vastu oma hukkamisele, sotsialism aga võidab terves maailmas.

Marxi ja Engelsi, Lenini ja Stalini suure, võitmatu lipu all — edasi!

N. Karotamm.

Tsirtshiki hüdroelektrijaama ehitamine Usbekistani NS Vabariigis.

(Sojusfoto)

REAALPALGA KASV NSV LIIDUS

KAPITALISMI üheks põhimiseks alus-
toeks on see, et rahva töödtegev enamus
elab puuduses, kuna parasitliku vähemuse
käes on ülirohked rikkused.

Sotsialism on igaveseks ajaks likvideer-
inud enamuse viletsuse ning hävitanud
kurnajateklassid. Sotsialistliku nõukogude
ökonoomika arenemise kindlaks iseloomu-
jooneks on kõige laiemate töörahvahul-
kade alatasa suurenev heaolu. See on sel-
gesti väljendatud sm Stalini ajaloolises aru-
andes VIII üleliidulisel erakorralisel nõu-
kogude kongressil: „... Kõigi nende muu-
datuste tagajärjel NSV Liidu rahvamajan-
duse alal on meil uus, sotsialistlik majan-
dus, mis ei tunne kriise ega töötaolekut,
mis ei tunne viletsust ega laostumist, ja
mis kodanikkudele kõik võimalused jõu-
kaks ja kultuurseks eluks annab”.

Teise viisaasta plaani täitmine on nende
nõukogude ökonoomika seadusepäraste
kõige selgemaks illustratsiooniks.

NSV Liidu rahvassisetulek on teisel viis-
aastakul suurenenud (muutumata hinda-
des) 2,3 korda — 45,5 mlrd. rublalt 1932.
aastal kuni 105,5 mlrd. rublani 1937. a.
plaani järgi.

Neis arvudes väljendub veenvalt ja sel-
gelt sotsialistliku ehitusetöö edu, kõigi rah-
vamajanduse alade toodangu kasv ja eriti
laialttarvitavate asjade valmistamise tõus.

Selle tõenduseks jätkub sellest, kui öelda,
et tarbeasjade tööstuse toodang, mis 1932.
aastal oli 20,2 mlrd. rubla, tõuseb 1937. a.
plaani järgi 43 mlrd. rublani, s. o. 2,15
korda.

Teise viisaastaku kestel on tarbeasjade
valmistus suurenenud 23 miljardi rubla
võrd. See juurdekasv ületab neljakordselt
kogu Venemaa suurtööstuse toodangu tar-
beasjade alal 1913. a.

Niisugused tempod näitavad juba ise-
endast küllalt selgesti, kui järsult on kas-
vanud tarbeainete valmistamine meie elan-
ikkude tarvete rahuldamiseks.

Sama intensiivselt suurenes ka sotsia-
listliku põllumajanduse toodang. Üldine ter-
raviljasaak oli 1932. a. umbes 4,2 miljardit
puuda. 1937. a. ulatab teraviljasaak esi-
algsete andmete järgi pea 7 miljardi puuda-
ni. See on põllumajanduse sotsialistliku
ümberehituse otsekohene tagajärg. See üm-
berehitus tagab viljasaagi ennenägamata
suure kasvu ning toob saaduste külluse.
Ka veiste arv on teisel viisaastakul tuge-
vasti kasvanud. 1934. a. 1. jaanuarist kuni
tänavu aasta 1. jaanuarini on veiste arv

suurenenud 42 prots. (33,5 miljonilt loo-
malt kuni 47,5 miljoni loomani). Sigade
arv kasvas sama aja kestel 76 prots. (11,5
mln. sealt kuni 20,2 mln. seani), lammaste
ja kitsede arv 47 prots. (36,5 miljonilt kuni
53,7 miljonini).

*

Sotsialistliku tööstuse ja kollektiviseeri-
tud põllumajanduse poolt valmistatavate
tarbeainete hulga suurenemine näitab sot-
sialistliku ehitusetöö tähelepanuväärseid
edusamme. Kuid peab meele pidama seda,
et ülaltoodud andmed räägivad ainult hul-
galisest kasvust, jättes puudutamata määra-
tusuurte omaduslike muutuste küsi-
muse.

Kuid just neil aastatel suurenes saaduste
assortiment iseäranis kiiresti ning tõusis
paljude kaupade omadus. Toiduainetetöös-
tus on teinud suuri edusamme kõrgeväärtus-
likkude liha-, piima-, kondiitri-, kala-
ja muude saaduste turulelaskmise alal.
Palju on suurenenud sidrunite ja apelsinide
kasvatamine ning sissevedu, jäätise val-
mistamine jne.

Nendesamade aastate jooksul hakkas
meie tööstus järjest suureneval arvul val-
mistama jalgrattaid, kellasid, patefoone,
päevapildiparaate, raadiotarbeid ja muid
selletaolisi kaupu. Tuntavalt kasvas õmb-
lusetööstuse ja jalanõudetööstuse toodang,
eriti kõrgeväärtuslike riiete ja jala-
nõude valmistamine.

Riikliku ja kooperatiivse kaubanduse lä-
bikäik on teise viisaastaku kestel kasvanud
3,3 korda: 40,3 mlrd. rublalt 1932. a.
(ühiskondlik toitlus kaasa arvatud) kuni
131 mlrd. rublani 1937. a.

1935. a. kaotati kaardisüsteem ära. Loodi
hiiglasuur kaupluste, kiosside, restoraanide
ja kohvikute võrk. Rohket tööd tehakse
selleks, et luua kõik kultuurse kaubanduse
jaoks tarvilikud tingimused. Ikka suure-
mat poolehoidu leiavad tarvitajaskonnas
niisugused kauplemisviisid, nagu kaupade
koju kättetoomine, ettetellimine, liikuvad
autopood, poolvalmis saaduste — kotlet-
tide jne — müük jms. Tuntavalt rohkem
toovad ka kolhoosid toiduaineid müügil.

*

Iseäranis tähtis on see, et meie tarbeai-
nete valmistamise ja kaubaringkäigu suu-
renemisega käis teise viisaastaku jooksul
kaasas ka süstemaatiline hindade alanda-
mine.

Ligikaudse väljaarvamise järgi on hin-
nad riikliku ja kooperatiivse kaubanduse

Shdanovka jõe kaldaäärne Leningradis varemalt.

(Sojusfoto)

alal 1937. a. kaks ja pool korda madalamad, kui nad seda olid normeerimata kaubanduse alal teise viisaastaku algul. Umbes samavõrd on langenud ka kolhooside poolt turule toodavate saaduste hinnad. Missugust määratusuurt osa see asjaolu mängib tööraha heaolu tõstmisel, selgub juba sellest, et 1935. a. võimaldas hindade alandamine rahval kokku hoida 4 miljardit 980 miljonit rubla, 1936. a. aga — 5 miljardit 40 miljonit rubla. Kahe aasta jooksul teeb see kokku välja 10 miljardit rubla! Riiete, jalanõude, majapidamise-tarvete jne hindade alandamine, mis 1937. a. juulis läbi viidi, annab elanikkudele tänavuse aasta jooksul umbes poolteist miljardit rubla kokkuhoidu.

Hindade alanemisest linnade kolhoositurgudel räägivad alljärgnevad andmed, mis saadud Nõukogude Liidu kümnest suurlinnast. 1933. a. märtsist kuni 1937. a. märtsini langesid viljahinnad 9 korda, aiaviljahinnad — 2 korda, lihahinnad — üle 2 korra, piimasaaduste ja munade hinnad — 2½ korda jne. Tänavuse suure saagi tagajärjel langesid aiavilja ja puuvilja hinnad kolhoositurgudel järsult.

Eelarvete uurimise andmetel suurenes mittepõllumajanduslike töölise ja tee-

nijate tarvitus ühe inimese peale 1932. aastast kuni 1936. aastani (muutumata hindades) järgmiselt (1936. aasta tarvitus protsentides võrreldes 1932. a. tarvitusega):

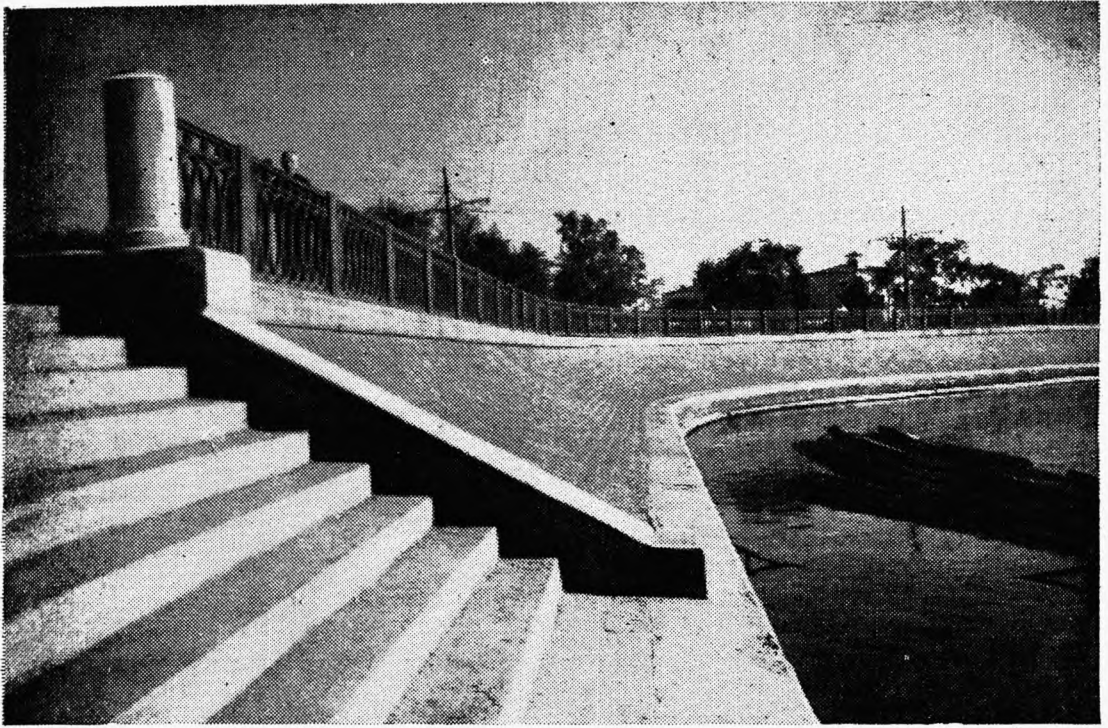
Leib ja sai	128,2
Kartul	107,2
Puuvili ja marjad	194,9
Liha ja rasv	187,8
sealhulgas sealihha	526,6
Vorstid	326,6
Piimasaadused	192,1
sealhulgas või	266,6
Munad	191,2
Suhkur	142,8

Need andmed räägivad väga selgel keelel sellest, kui võrd on töölise ja teenijate toitluseolud teise viisaastaku jooksul paranenud. Selajal kui leiva ja saia tarvitamine on kasvanud 28 prots. ja kartuli tarvitamine 7 prots., kasvas liha ja piimasaaduste tarvitamine peaaegu kahekordseks, niisama ka puuvilja ja marjade tarvitamine, kuna suhkru tarvitamine suurenes poolteist korda.

Iseäranis iseloomustav on meie sotsialistlikul maal see, et just kõige toitvamate saaduste tarvitamine kasvab eriti kiiresti.

Faschistlikul Saksamaal toidetakse töörahvast igasuguste aseainetega. Tööraha laualt kaovad hitlerlikul Saksamaal liha,

Shdanovka jõe kaldadäär nüüd — 1937. a.

(Sojusfoto)

või, munad. Väheneb isegi kartuli ja leiva tarvitamine. Nõukogude Liidus aga ostavad töölised ja teenijad järjesti suureneval hulgal kõige paremaid, toitvamaid ja väärtuslikumaid saadusi. Just sellepärast on meil nelja aasta jooksul (1933—1936) rukkileiva tarvitamine vähenenud 38 prots., kuna nisuleiva tarvitamine ühe inimese peale aga enam kui 2½ korda on suurenenud. Just sellepärast on kasvanud sea-liha tarvitamine 5,3 korda, vöi tarvitamine — 2,7 korda, vorstide ja suitsusingi tarvitamine — 3,3 korda.

Ikka paremini ja paremini süües mureses töörahvas omale ikka rohkem ka riideid, pesu, jalanõusid, majapidamisetarbeid, mööblit jne.

Eelarvete uurimiste andmed näitavad seda selgesti. Mittepõllumajanduslikkude tööliste ja teenijate tarvitus ühe inimese peale kasvas 1932. aastast kuni 1936. aastani järgmiselt (muutumata hindades ja 1936. aastal protsentides 1932. aastaga võrreldes):

Riided, pesu, jalanõud	189,6
Mööbel ja majapidamise tarbed	350,5
Lõhnaõlid ja kosmeetika	369,8
Tervishoid ja arstimine	165,8
Kultuur-hariduslikud nõuded	203,2

Ka kaubaläbimüügi määratusuur kasv tõendab seda, et töölised ja teenijad ostavad endisest võrratult rohkem niisuguseid kaupu, mis elu ilustavad ja mugavaks teevad.

*

Meie töölised, teenijad ja eriteadlased on teise viisaastaku jooksul tööviljakust tõstes alatasa tõstnud oma tööpalka. Tarvitseb vaid öelda, et tööstusetööliste palgatase tänavu aasta kestel enam kui kaks korda kõrgem oli tööliste keskmisest palgast 1932. aastal. Tööpalga fond on teise viisaastaku kestel kasvanud umbes kaks ja pool korda, ulatades tänavu kolossaalse summani — 78,9 miljardi rublani.

Sellejuures ei tohi ära unustada, et NSV Liidu töötajate isikliku teenistuse kasvuga käis ja käib kaasas riigi poolt kultuur-eluliste tarvitete rahuldamise peale kulutatavate summade järjekindlalt suurenev kasv. Need sotsialistliku riigi paljudesse miljarditesse ulatavad kulud on töötajate reaalpalga lahutamatu osa. Nad parandavad töörahva heaolu, kindlustavad talle kultuurse ja rõõmsa elu.

Haridusekulud olid NSV Liidu riigieelarves 1928—1929. aastal 1,1 mlrd. rbl., 1937. a. aga 18,3 mlrd. rbl. Tervishoiu ja

kehakultuuri peale kulutati 1928—1929. a. 0,4 mlrd. rbl., 1937. a. aga 7,6 mlrd. rbl.

Maksuta kooliõppus, abirahad tehnikumide ja ülikoolide õpilastele, ilmatusuur kultuur-hariduslikkude asutuste võrk (klubid, raamatukogud, kinod, teatrid, muuseumid jms), toredad stadioonid, maksuta arstiabi, puhkemajad, sanatooriumid, — kõige selle kaudu kulutab sotsialistlik riik töörahva peale miljardeid.

Töötajate kultuur-eluoluliste nõuete rahuldumises mängb ülisuurt osa sotsiaalkindlustus, mille eelarve summad kõik tulevad riiklikkude ettevõtete ja asutuste sissemaksudest. See määratusuur eelarve on samutigi otseseks täienduseks tööliste ja teenijate individuaalsetele sissetulekutele, ning tõstab nende reaalpalka märksa.

Seda on tarvis eriti alla kriipsutada, sest et sotsiaalkindlustus kapitalistlikkudel maadel tuntaval määral töötajate endi sissemaksudel põhjeneb, ning seega nende palka kärbib.

Sotsiaalkindlustuse eelarve tähtsusest meie maa töötajate heaolu tõstmisel räägivad järgmised ilmekad arvud. Sotsiaalkindlustuse kulud rasedatele ning sünnitajatele abiandmiseks olid 1927—1928. a. 30 mln.

rbl., 1937. a. aga 1 mlrd. 145 mln. rbl. (plaani järgi). Puhkemajade, sanatooriumide ja kurortide peale kulutati 1927—1928. aastal 25 mln. rbl., 1937. a. aga 904 mln. rubla.

Riigi ja ametiühingute kulud tööliste ning teenijate kultuur-eluoluliste nõuete peale kasvasid esimese viisaastaku kestel 1,6 mlrd. rbl. pealt 6,3 mlrd. rbl. peale, ehk ligi 4 korda, teise viisaastaku nelja aasta kestel aga 6,3 mlrd. rbl. pealt (1932. a.) 15,5 mlrd. rbl. peale (1936. a.), ehk peaaegu 2½ korda.

Need summad, mida riik kulutab töölisteperekonna kultuureluoluliste nõuete rahuldamise peale, suurendavad eelarvete uurimise andmete järgi individuaalset eelarvet ühe kolmandiku võrd.

*

Meie sotsialistlikul maal täiendavad poliitilisi hüvesid ainelised hüved, alata suurenevad võimalused elada kultuurselt ja jõukalt.

Klassivaenlaste, fashismi nurjatute agentide pöörast vastupanu ära võites tõstab Nõukogude Liidu töörahvas, keda juhivad Lenini-Stalini partei, vankumata kindlalt oma heaolu.

S. Hohlov.

„Kolhooside maa põliseks tarvitamiseks andmise akti kätteandmine“.
(Iseõppija kunstniku M. Rõbaljtshenko maal, Kievei oblasti iseõppijate näitusel).

(Sojusfoto)

KOLHOOSID ON JÕUKA ELU ALUS

KAPITALISTLIKUS korras oli väiketalu-
poja südamesooviks „jõuda haljale
oksale“, saada jõukaks inimeseks. Mõis-
tagi, et talurahva määratusuure enamuse
juures need unistused pihuks ja põrmuks
varisesid. Inimeste igatsustest ja püüetest
klassilises antagonistlikus ühiskonnas, kus
valitseb võistluse ja anarhilise loodusejõu-
likkuse seadus, kirjutas Engels järgmist:

„... Paljud ajaloos tegutsevad üksikud
püüded ei anna enamatel juhtumitel sugu-
gugi neid tagajärgi, mida kätte saada ta-
heti. Väga tihti on need tagajärjed lausa
vastupidised tegelaste soovidele“.

Iseäranis õige on see märkus väiketalu-
poja saatuse kohta kapitalistlikus korras.
Selleks, et oma majapidamise alust —
väikeeraomandust alal hoida ja kuidagi-
viisi kindlustada, kannatab talupoeg ära
elutase suure langemise („nälgimise
okus“), „eelistab metsikusse langemist“,
kurnab enda ja oma perekonna ära sun-
nitöölise tööga, kuid lõpuks on „tagajär-
jed lausa vastupidised tegelaste soovi-
dele“.

Kapitalistlikus korras tähendab jõukaks-
saamine omale heaolu loomist teiste arvel,
teiste rõõvimist ja kurnamist. Niisugune
on kapitalismi halastamatu seadus.

Nii oli lugu vanal kapitalistlikul Vene-
maal, nii on asi tänapäevani kõigil kapi-
talistlikudel maadel.

Sm Stalini kujuka ütelse järgi on küla
kapitalistlikus korras, seesama küla, mida
idealiseerisid narodnikluse filantroobid,
„talupoja võõrasema“. Ainult enamlaste
partei — töolisteklassi juht ja organisaa-
tor — astus ajaloo lavale kui töötava tal-
urahva tõelikkude, aga mitte näilikkude
huvide ja igatsuste tõelik väljendaja.

Kakskümmend aastat on mööda sellest
ajast, kui meie maal kukutati mõisnik-
kude ja kapitalistide valitsus. Iga aastaga
selgub ikka enam oktoobrirevolutsiooni
tagajärgede suurus. Iga aastaga veendub
nõukogude talurahvas ikka enam, et tema
valitud tee õige on. Sotsialistlik oktoobri-
revolutsioon „mitte ainult ei purustanud
kapitalismi kõidikuid ega annud rahvale
vabadust, vaid jõudis rahvale anda ka
ainelised tingimused jõuka elu jaoks“.
(Stalin).

Kohe pärast sotsialistliku revolutsiooni
esimest jaamavahet muutus töötavate tal-
upoegade olukord paremaks. Talupoega-
de kätte anti umbes 150 miljonit hektaa-
ri maad, mis varem mõisnikkude ja kapi-

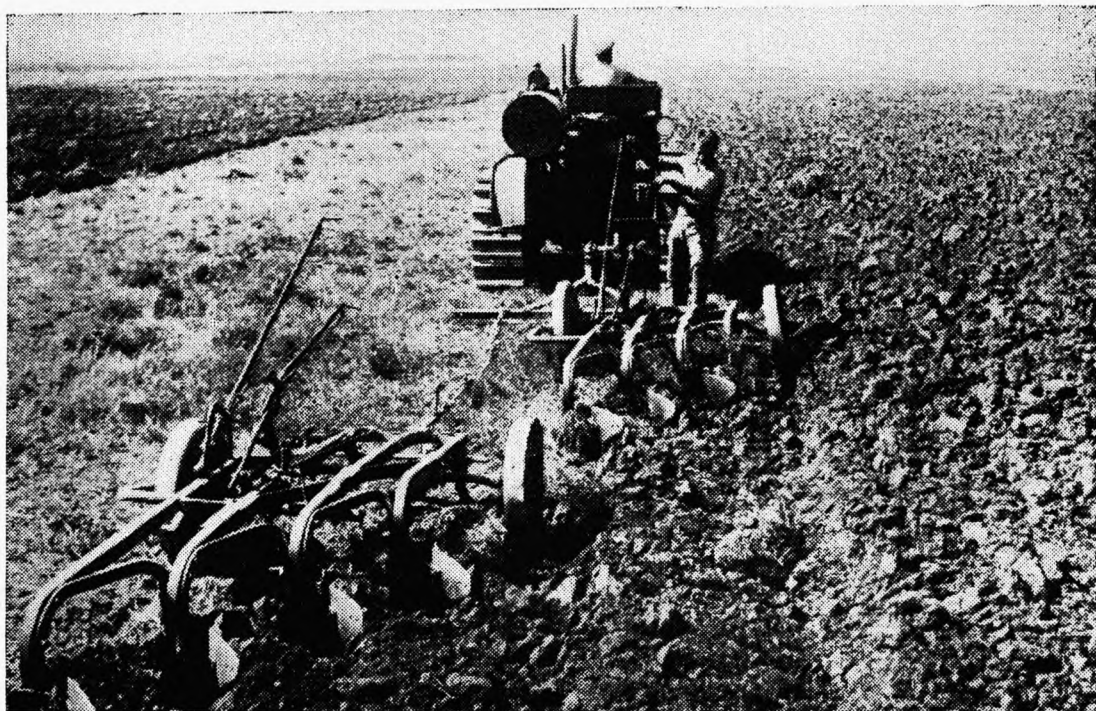
talistide omandus oli olnud. Talupojad
vabanesid mõisnikkudele igaaastase 400-
miljoni rubla suuruse rendi maksimisest
ja vabanesid finanskapitali orjusest. Tühis-
tati võlg talurahva pangale, mis 1917. a.
ulatas 1 miljardi 387 miljoni kuldrublani.

Oktoobrirevolutsiooni tagajärjel läbiviid-
ud maa natsionaliseerimine andis tööta-
vale talurahvale võimaluse vana, üksik-
majapidamisel põhjeneva valmistuseviisi
juurest üle minna uue, kollektiivse sotsja-
listliku valmistuse juurde põllumajandu-
ses.

Esimese 12 aasta jooksul peale Oktoob-
rit pidas talupoegade määratusuur enamik
oma talusid üksikult. Lenin aga tõstis
juba oktoobrirevolutsiooni esimestel aast-
tatel üles küsimuse, et on tarvis asuda
maa ühiskondlikule kollektiivsele harimi-
sele, kuid mitte vägivaldselt, vaid veen-
mise ja eeskuju näitamise teel, pidades
kinni talupoegade vabatahtlikult kollek-
tiividesse astumise põhimõttest.

Küla eelvägi — kehvikud, sulased ja
väike kiht kõige teadlikumaid keskmikke
— hakkas juba 1918. a. kevadel asutama
kommuune, artelle, ühisusi. Kodusõja ka-
hurite müriinas sündisid esimesed kolhoo-
sid. Pärast kodusõja lõppu ja uue majan-
dusepoliitika maksmapanekut hakkas laial-
daselt arenema üksikmajapidamiste koo-
pereerimine põllumajanduse saaduste müü-
gi ja küla tööstusekaupadega varustamise
alal. Suurtööstus, kui põllumajanduse
ümberehitamise peategur, ehitati uuesti
üles. 1925. a. lõpust peale, alates 14-dast
kongressist, arendas partei kiirendatud
tempo maa industrialiseerimist.

Purustatud kurnajateklasside jäänused
meie maal, keda toetas kontrrevolutsioon
piiri tagant, ei loobunud NSV Liidus ka-
pitalismi restaureerimise püüetest. 1917. a.
oktoobrist saadik möödunud aastate kes-
tel leidus palju neid, kes tahtsid NSV Liid-
u talurahvast kapitalismiga ära lepitada,
töolisteklassi diktatuuri kukutada, kapi-
talismi restaureerida. Kõigi käepärast oleva-
te abinõudega töötas selles suunas kogu
kontrrevolutsioon, alates kõige „pahem-
poolsematest“ uusnarodnikutest ja lõpetades
kõige melsikumate fashistidega. Pa-
rempoolsed oportunistid, kes hiljem jaa-
pani-saksa faachismi otsekoheseks agen-
tuuriks muutusid, esinesid 1924. a. ära-
andliku loosungiga — „rikastuge“. Kontr-
revolutsioonilikud trotskistid, kes välis-
maa luureasutuste spioonideks ja diver-

Iljitshi nim. kolhoos (Temrjuki raioonis, Krasnodari kraisis) künnab 100 ha. maad üles katsepõlluks, kuhu külitakse akadeemik Lõssenko kasvatatud puuvillaseemned. Enne kündmist pandi põllule mineraalväetist. Maa küntakse ühes 25 sent, sügavuselt. Pildil: Traktorist P. E. Moskalenko agregaadiga kündmas. (Sojusfoto)

santideks on muutunud, võitlesid ägedalt selle eest, et purustada tööliste ja töötavate talupoegade revolutsiooniliku liitu, nõrgendada tööliste klassi diktatuuri ning panna uuesti maksuma kapitalism.

Töölisklassi juhatuse all, saades suurt abi sotsialistliku linna poolt, purustasid NSV Liidu töötavad talupojad, geniaalse Stalini poolt valmistatuna, küla kulakluse ning astusid hulgaliselt, üksmeelselt kolhooside teele, sotsialistlikule teele. Nende majapidamise aluseks ei olnud nüüd enam väike-erandus. Selleks aluseks sai sotsialistlik suurvalmistus — ühiskondlik sotsialistlik omandus.

See, mis üksiktalupojale mõisnikkude ja kapitalistide valitsemise ajal paistis täideviimatu unelm olevat, see, millest ta aastaid otsa unistas, sai kolhoosides tegelikult teoks. See käib niisuguse ideaali kohta, nagu talupoegade igivana püüe mõisnikkudelt maa ära võtta ja seda iseenda jaoks harida. See käib niisuguse ideaali kohta, nagu traktorite ja masinate muretsemine, mis kergendavad rasket, tapvat tööd. See käib niisuguse ideaali kohta, nagu kehvikute ja keskmikkude hulkade püüe jõuda jõukate tasemele.

Kuidas võisid jõukateks saada endise

Rääsani kubermangu talupojad, kui viie kreisi pooltes küldes enne oktoobrirevolutsiooni hingemaa ribade minimaalne laius oli alla 20 arssina? Kuidas võisid jõukateks saada Spasski kreisi talupojad, kui näit. praeguse kolhoosi „Bolsheviku“ maaala 23 650-st hektarist 18 081 hektari, ehk 76,5 prots. kogu maast, mõisnikuproua Beklemischeva omandus oli?

Väikemaapidav põllumajandus hoiab end üldse vee peal ainult inimühiskonna valmistamisjõudude kõige suurema rüüstamise ja riisumise kulul. Keegi semstvo uurija arvas omal ajal välja, kuipalju läheb ribapõllusteemi tagajärjel maa kaotsi. Ta kirjutas:

„Jaroslavi kubermangu kohta käiva väljaarvamise järgi läheb seal 3 põllul peenarribade näol tarvitamiskõlbulikku maa kaotsi umbes 7000 tiinu, ehk 250 000 puuda vilja. Kogu Euroopa-Venemaal läheb taludes prof. Skvortsovi väljaarvamise järgi peenarribade näol kaotsi 1 miljon 200 tuhat tiinu kõlbulikku maa, ehk 60 miljonit puuda teravilja“ (Kohalikkude komiteede tööde kogumik. Maaomandus. Koostatud J. V. Sosnovski poolt, lhk. 101—102).

Lenini klassikalikus töös „Kapitalismi

arenemine Venemaal" on toodud Voroneshi kubermangu talupoegade eelarvete analüüs. Kehviku majapidamises, kus elab viieinimeseline pere ja on üks tööhobune, on „kapitaalsete“ kulutusi 58 rbl. 32 kop. aastas. See on 33,46% majapidamise eelarve kuludest. Ääretuvietsad on niisuguses majapidamises valmistamisjõudude arendamise võimalused. Hoopis teistsugune on asi sotsialistliku suurvalmistuse tingimustes. Kui võtta kõik meie 243 700 kolhoosi ja pidada silmas seda, et paljudes nendest pole kõik olemasolevad võimalused veel kaugeltki ära kasutatud, isegi siis on kapitaalsete kulutused 1936. a. ühe kolhoosi kohta keskmiselt 10 600 rbl., ehk 150 rbl. iga töäjõulise inimese kohta. Sellele summale tulevad juurde lisada nõukogude riigi kulutused masina- ja traktorijaamaade peale, mis iga töäjõulise kolhoosniku kohta aastas 60 rbl. välja teevad.

Põllumajandusliku artelli põhikirja järgi täiendab iga kolhoos iga aasta oma jagamatut fondi, andes selleks 10—20% oma rahalistest tuludest. Ainuüksi 1935. aastal moodustas sellesse jagamatusse fondi juurdeleisatud summad üle poolteise miljardi rubla. 7937 kolhoosi andmete järgi oli nende rahaline tulu 1935. aastal 1 miljard 350 miljonit 95 tuhat rbl., 1936. aastal aga — 2 miljardit 385 miljonit 510 tuhat rbl.

Tänavune eriti suur viljasaak, loomakasvatuse ja abimajapidamiste arenemine on loonud hiiglasuured ressursid müüda-va toodanguosa suurendamiseks, kolhoosi kaubanduse kasvuks, ning, järelikult, kolhooside rahaliste tulude ja jagamatusse fondi kantavate summade suurenemiseks.

Nõukogude riik annab kolhoosnikkudele aastast aastasse määratusuurt valmistuslikku abi traktorite, masinate, krediitide ja kvalifitseeritud eriteadlaste näol. Kahe staalinliku viisaastaku jooksul on asutatud 5624 masina- ja traktorijaama, kes tänavu 84% kolhooside suviviljast harisid, koristasid jne. 1928. a. olid põllumajanduse peamiseks veojõuks tööloomad. Mehaaniline veojõud moodustas kõigest 4% kogu põllumajanduse energeetika ressursidest. 1937. a. moodustab mehaaniline veojõud aga juba 64%. Kolhooside põldudel töötab 358 260 traktorit, millede võimsus on 6,5 miljonit hobusejõudu.

Talupojad, kehvikud ja keskmikud, nüüdsed kolhoosnikud, külisid 1927. a., kui nad alles üksikmajapidajad olid, 71,2 mln. hektaari vilja, 1936. a. aga — 113 mln. hektaari, s. o. 58% rohkem.

Nende majapidamiste kogutoodang oli 1927. a. 2 miljardit 914,5 miljonit puuda. Needsamad majapidamised andsid 1934. a. kolhoosideks ühinenult toodangut 4 miljardit 196,2 miljonit puuda, ehk 44% rohkem kui 1927. a. 1937. a. näeme meie veel suuremat toodangu tõusu, kolhooside ja kolhoosnikkude tulude veel suuremat kasvu. Tänavu ulatab meie teraviljasaak ligi 7 miljardi puudani.

Ilma masina- ja traktorijaamade abita, ainuüksi omal jõul, poleks kolhoosid ja kolhoosnikud kunagi niisuurt viljasaaki saanud, neil poleks olnud niisuuri sissetulekuid, nagu nad on saanud juba rea aastate kestel, eriti aga saavad 1937. aastal. Ainult need kolhoosid, kes organiseerivad oma töö põllumajandusliku artelli staalinliku põhikirja alusel, suudavad saada hakkama põllumajanduse praeguse hiiglasuure arenguga ja viia teda veel kiiremini edasi.

Määratusuured muudatused on sündinud loomakasvatuses. Kolhoosides on asutatud 375,9 tuhat loomakasvatuse kaubafermi, kus loomi on üldse 44 miljonit 900 tuhat, neist 12 miljonit 900 tuhat veist, 6 miljonit 300 tuhat siga ja 25 miljonit 700 tuhat lammast. Tehakse suurt tööd loomade tõuparanduse ja nende saagianni tõstmise alal. Suuremas osas kolhoosides on kõigil kolhoosnikkudel lehmad. Ainuüksi 1936. aasta jooksul kasvas kolhoosnikkude isiklikkude lehmade arv poolteise miljoni võrd.

Halastamatult võideldes rahvavaenlaste, kulakluse jäänuste, kodanliste natsionalistide, trotskistlike ja buhaarinlike spioonide, diversantide ja kahjurite vastu on kolhoosnikud töolisteklassi juhatusel, sotsialistliku linna igakülgsel toetusel teostanud staalinliku loosungi kultuurse ja jõuka elu kohta. Võiks nimetada sadasid ja tuhandeid kolhoose, kus 1937. a. tööpäeva peale puud vilja antakse.

Ühelegi kolhoosis ausalt töötavale talupojale pole „igapäevase leiva“ eest muretsemine enam piinavaks probleemiks. See probleem on kolhooside võidu tagajärjel jäädavalt kadunud. Kolhoosid asuvad juba määratusuure ülesande kallale — seada korda kolhoosi küla välimise ja kolhoosnikkude kodune eluolu. Nad ehitavad teid, sildu, istutavad tänavate äärde puid, asutavad parke jne. Nad ehitavad elektrijaamu, seavad sisse veevärke.

Suuri ja järjesti suurenevaid nõudeid esitatakse tarvitajate-kooperatsioonile. Kolhoosnikkude jõukuse kasvu üheks näita-

Paavel Aleksandr. Fischin, suure viljasaagi meister „Komsomoletsi“ kolhoosist, Staraja Russa raionist. Tema hoolitsemisel olevalt põllult sai ta 500 ts. kapsaid hektarilt (plaan oli 180 ts.), 300 ts. kurke hektarilt (plaan oli 140 ts.). Peale selle veel muud aiaviljad.

(Sojusfoto)

jaks on aastast-aastasse suurenev nõudmine tarbekaupade järgi. 1936. a. esimese 9 kuu jooksul müüs tarvitajate-kooperatsioon külas 6 miljardi 100 miljoni rubla eest rohkem kaupa kui 1935. a. sellesama aja jooksul. 1937. a. saab küla 5 korda rohkem kaupa kui mullu.

Kolossaalselt on kasvanud küla kultuuriline ja poliitiline tase. Tsaari isevalituse saturaabid hoidsid küla täielikus pimeduses ja harimatuses. 1906. a. andmete järgi kulutas tsaarivalitsus rahvahariduse peale pool protsenti eelarvest. See tegi aastast välja keskmiselt 7 kop. inimese peale. Sellest läks põllumajandusliku hariduse peale aastast vähem kui 1 kop. inimese peale. 80% täieealistest elanikest olid täiesti kirjaoskamatud. Õpetajaid oli Venemaal kõigest 79 000, kuna pappe, munke ja muid kiriklikke pimedusejüngreid oli 295 000, kes aastast nahka

panid 400 miljonit rubla rahva käest välja pressitud raha.

Nõukogude valitsus kulutab rahvahariduse peale hiiglasuured summad (umbes 20% üldisest eelarvest). Peale selle kulutavad kolhoosid endi algatusel rohkelt jõudu ja raha kolhoosnikkude kultuurinõuete rahuldamiseks. Kultuur-hariduslike asutuste ehitamine on käimas üle terve Liidu. Klubid on 55 000 kolhoosis, lugemisetoad — 38 000 kolhoosis. 1936. a. olid 80 000 kolhoosis lastesõimed, milledest oli 3,5 mln. last. Kümnetes tuhandetes kolhoosides on oma laboratooriumid, 535 000 kolhoosnikku õppisid 1936. a. kursustel, koolides, ringides, 222 000 kolhoosnikku lõpetasid põllutöö-brigadiiride, loomakasvatajate ja loomasanitaaride kursused.

Võrratusuured on need saavutused küla sotsialistliku ümberehitamise alal, millega nõukogude rahvas suure sotsialistliku revolutsiooni kahekümneenda aastapäeva vastu võtab. Kuid need saavutused oleksid võinud veel suuremad olla.

Terves reas kolhooside tegutsesid kaua aega rahvavaenlased — trotskistlikud ja parempoolsed fashistlikud bandiidid, kulakud ja valgekaartlased. Nad takistasid põllumajandusliku artelli staalinliku põhikirja elluviimist, ajasid nurja õigete külvikordade sisseseedmise, hävitasid loomi, röövisid kolhooside omandust, kahjustasid kõigil kolhooside majandusliku ja kultuurilise elu aladel. Nad tahtsid kolhoose ning masina- ja traktorijaamu ära lõhkuda ning kapitalismi restaureerida.

Töölisklassi diktatuuri asutuste poolt on selle jõugu peamehed kõrvaldatud ning ära hävitatud, ja nende agentuur, mis üksikutes kolhoosides veel pesitseb, roogitakse välja ning hävitatakse halastamatult. Iga kolhoosniku kõige tähtsamaks ülesandeks on — omada alatasa kõige suuremat valvelolekut.

Ükskõik kui palju ka ei määratseks piiritagused fashistlikud kõriloikajad — nad ei suuda kõigutada NSV Liidus sõbralikkude klasside kindlat, vankumatut liitu, tööliste klassi diktatuuri vägevust ega kolhoose. Nõukogude talurahvas, kes kahekümmend aastat sammub tööliste klassi juhatusel, eesotsas Lenini—Stalini parteiga, on oma kogemuste najal veendunud sotsialistliku korra paremustes, on faktide najal järele proovinud kolhooside paremused üksikmajapidamisega võrreldes.

Edasine tee on selge. See tee viib kommunistliku ühiskonna ülesehitamisele.

A. Uralski.

TEADUSE EDUSAMMUDEST NÕUKOGUDE LIIDUS 20 AASTA JOOKSUL

PEA igas ajalehe ja ajakirja numbris loeme nõukogude teaduse avastustest, millel tihtipeale on üleilmne tähtsus. Neid hinnanguid püüavad vaenlased ja mõned kõhklejad nõukogude teaduse liigse ülistamisena kujutada. Kuid kui aga neid avastusi teravamalt silmitseda ja lähemalt tundma õppida, siis ei saa kuidagi teisele otsusele tulla, kui tunnistada, et nõukogude teadusel tõesti põhjust on maailma teaduses esimese koha peale pretendeerida.

Sellel asjaolul on mitu põhjust, mida uue ühiskonna iga vihasemgi vastane tunnistama peab. Esimene neist põhjustest on nõukogudema suurus igas suhtes, olgu see ulatuse poolest idast läände ja põhjast lõunasse, olgu see elanikkude arvu poolest. Nõukogude Liidu geograafiline suurus annab nõukogude teadusele kõik mõeldavad loodusevarad ja kõikides mõeldavates looduse tingimustes uurimiseks. Meil on omad Elbruse-mäed, mille tipus õhusurve poole vähem on kui maapinnal ja kus ilmalaotusest tulevad kiired palju vähema tee läbi õhukihtide peavad tegema, mille tagajärjel seal füüsikaaparaat võib ilmalaotuse kiiri tabada niisugustena, millistena neid mujal maakerapinnal ei leidu. Meil on piirita põhjamaad ja -mered oma suurte looduserikkustega, kus nõukogude kangelastel võimalus on oma julgust ja ettevõttevaimu näidata, meil on palavad lõunakõrbed, mis niisamuti tegevuseväljaks on ettevõtlikkusele ja püsivusele, olgu see kas või mitmetuhanda kilomeetri pikkustel autoreisidel läbi Karakorumi kõrbe. Meil on Uraali mäed, mille kohta juba vanal ajal, kui nende rikkust vähe tunti, öeldi, et kui sinult küsitakse, kus seda või teist mineraali leitakse, siis ütle julgelt: Uraalis! Meil on troopikataimestikku ja loomariiki Kaukaasias ja Amuuri jõe ääres. Ei olnud külaliste meelituselõnad hiljuti Moskvas peetud rahvusvahelise geoloogia kongressi liikmete tunnistused, et nõukogudemaal geoloogia ja mineraloogia (maa ajaloo ja maa-rüpe varade teadused) alal niisugused õppevõimalused on, mida muu maailm ei tunne, ja et nemad, maailma tähtsamad teadusemehed neil aladel, kongressi näitustel ja kongressile järgnevatel ekskursionidel veel vanaseas enam õppisid, kui

tervel pikal elueal. See ei ole liialdus sel lihtsal põhjusel, et terves maailmas ei ole teist niisugust mineraalide muuseumi, kui Nõukogude Liidu Teaduste akadeemial Moskvas, kuhu aastasadade jooksul koguti seda, mis Siberis, Uraalis ja mujal leidis — suurt osa neist mineraalidest leidub ainult siin — ja kuhu nõukogudevõimu aastatel iseäranis rohke juurdevool käimas on.

Kuid mitte looduserikkused üksi ja mitte eeskätt ei ole nõukogude teaduse õitsemise põhjuseks; suur tähtsus on ka Nõukogude Liidu elanikkude arvu rohkusel ja tema elanikkonna koosseisu rahvuslikul mitmekesisusel. Iseäraline tähtsus on selle juures asjaolul, et nõukogudevõimu *rahvuspoliitika* kõik seni kütkestatud rahvaste vaimuanded vabastas, igale tõelikult anderikkale inimesele kõik tegevuseväljad avas, vaatamata tema rahvusliku päritolu või nahavärvi peale. Kui arvesse võtta, kuidas tsaarivalitsus igale muulasele teadusealal töötamist raskendas, rääkimata sellest, et teaduslikule tööle asuja aineliselt jõukas pidi olema, siis saab arusaadavaks, mis pärast praegu tihti teadusetöölise hulgas suure protsendi juute, kaukaaslasi, idamaalasi jne leiame. Kui revolutsioon endised tõkked teadusliku uurimise ja teadusemehe kutse teelt kõrvaldas, tulid sinna loomulikult ka need muulaste esindajad, keda tsaariaegsed olud sinna ei lasknud, kuigi neil kõik eeldused selleks olemas olid.

Ka nõndanimetatud suurte arvude seadust tuleb meeles pidada. Väikearvuline rahvas võib geeniusi anda, kuid tal võivad aastakümned mööduda peale seda, ilma et uuesti tema hulgast kõrgemate vaimuannetega isikuid nähtavale tuleks. 170-miljoniline rahvas võib julge olla, et tal anderikastest liikmetest kunagi puudust ei tule.

Kuid kõik nimetatud eeldused ja tingimused iseenesest ei loo veel suurt teaduse tõusu, suured looduslikud anded võivad känguda ja känguvadki, kui neil puudub tegutsemiseks tarvilik õhkkond ja ruum. Missuguse ulatuse Nõukogude Liit ja ainuüksi tema terves ilmas, annab teaduslikule tööle, sellest annavad aimu näit. paar fakti viimasest ajast. Käesoleva aasta septembri lõpul astus Pariisis kokku teine rahvusvaheline kongress haigele inimesele terve

inimese vere sissepritsimise küsimuses. Sinna sõitsid ka nõukogude teadlased, kaasa võttes selle uue arstimisviisi tarvitamise kogemused, mis kogutud on 500-st arstimisasutusest, kus meil haigeid vere sissepritsimisega arstitakse. Võib julge olla, et ühegi kapitalistliku maa arstidel nii rohket praktikat, nii laialisi kogemusi uues arstimisviisis ei ole, ja pole sellepärast kahtlust, et nõukogude teadlased sel rahvusvahelisel kongressil uue sõna võivad ütelda, nagu nad seda nii mõnelgi rahvusvahelisel teaduslikul kongressil juba teinud on.

Teine näide. Kuulus matemaatikateadlane akadeemik Grave (Kiievis) tõstis üles ja lahendas küsimuse — kumbas sihis tuleb turbiini ratas liikuma panna, kas kella seieri liikumise sihis või vastupidises sihis. Lugu on nimelt nii, et ühes sihis liikumisele maakera tiirlemisjõud kaasa aitab, teises sihis aga talle vastu töötab. Et see jõud igal pool kaasa mõjub, võime märgata iga päev, näit. vannist vett põhjas oleva augu kaudu välja lastes: vee keerlemine augu ümber sünnib alati ühes sihis, nimelt selles, mida talle maakera tiirlemise mõju ette kirjutab. Akad. Grave leidis tarvilikud valemid selle küsimuse lahendamiseks. Loomulikult on maakera tiirlemise jõu mõju üksiku turbiini peale õige väike, aga ta on olemas ja tegutseb vahetpidamata. Turbiinide miljonite kilovattide kohta teeb see jõukaotus siiski õige suure summa välja, sellepärast on meil mõtet küsimust üles võtta ja lahendada. Ja uute hiigljõujaamade ehitamisega kasvab selle uueenduse tähtsus veelgi. Missuguseid teaduslikke tagajärgi ta võib esile kutsuda, on raske ette ütelda. Igatahes on see näide iseloomulik selle kohta, kuidas meie sotsialistlikus ühiskondlikus korras teaduse ja tehnika alal küsimused päevakorda kerkivad, millele ka kõige eesrindlikumal kapitalistlikul maal tähelepanu ei pöörata.

Määratusti mõjub teaduse arenemise peale meie sotsialistliku ehitusetöö edusammude kiirus. Kui Kusnetski tööstuse kombinaati ehitama hakati, oli vaja terve see maakoht täpselt kaardile kanda. Euroopa asjatundjad, kellelt selle üle nõu küsiti, tõendasid, et selleks 80—90 aastat ära kulub. Kuid meil oli viisaastaku plaanis punkt — Kusnetski rikkusi juba selsamal viisaastakul kasutama hakata. Tuli aastasadade kestel väljatöötatud geodeesia viisidest loobuda, lennukitelt päevapildistamise abil maastik kaardile kanda ja terve ettevõtte sai mitukümmend korda

kiiremini teostatud kui Euroopa kõrge „tehnika“ seda teha töötas.

Neistki näidetest selgub, missugusel määral uus, sotsialistlik riiklik ja ühiskondlik kord teadust uutele rööbastele asetab ning talle ennenägemata arenemisvõimalused annab. Kuid veel palju enam imet teeb sotsialistlik kord teaduse alal sellega, et ta uusi inimesi teaduse alale töötama paneb. Inimesed, kes vanas, kapitalistlikus korras kängusid, vaatamata selle peale, et neil kõik isiklikud eeldused olid selleks, et teaduste uuendajateks saada, — taimeilma uuendajad *Mitshurinid*, ilmaruumi reisude kavatsejad *Ziolkovskid*, *Bachid* (keemia akadeemik endiste poliitiliste emigrantide hulgast); või nooremast põlvest — viljataimede meistrid *Lössenkod*, *Kamaid* (tatarlane, end. mustatööline, kes praegu Kaasani ülikooli keemia professor ja direktor on), *Airapetjantsid* (akadeemik Pavlovi esimene abiline, Armeenia kodutalaste hulgast), ja nii mitmed teistel teaduseväljadel, mis laiematele ringkondadele vähem tuntud, kuid kelle töö selsamal määral teaduse ja tehnika vallas revolutsiooni sünnitab, nagu ülemaalmiselt vanema põlve esindajate oma, — kõik nad võivad oma loovat jõudu ühiskonna heaks tööle panna ainult proletarise revolutsiooni abil puhastatud õhkkonnas.

Mõnel neist teaduste edusammudest, proletarise revolutsiooni võitude pinnal, tahamegi alamal lühidalt peatuda, kuivõrd see kitsas ülevaates rahvaliku ajakirja veergudel võimalik on.

* * *

Looduseteaduste eesotsas seisab *matemaatika*, mis on peale muu terve tehnika alus. Matemaatika alal asub nõukogude teadus terves maailmas esimesel kohal. Sellest tunnistavad kõige selgemalt need meie lennukid, mis esimestena üle põhjanaba Ameerikasse lendasid. Kui kõrget matemaatikat nende ehitamine nõuab, seda teavad need väljamaade insenerid, kes Moskvasse seda matemaatikat õppima sõidavad, Moskvasse, kus professor *Shukovski* (suri 1918) ja tema järelkäija, akadeemik *Tshaplõgin*, lennukite ehitamise matemaatika lõid ja kus viimane suure hulga kaastöölistega, nende seas kuulus insener *Tupolev*, oma õpetaja kuulsust endisel kõrgusel hoiab. Teine matemaatika akadeemik, *A. Krõlov* (Leningradis), on laevaehituse matemaatika alal terves ilmas esimeseks suuruseks, keda inglise laevaehituse tehased vahetpidamata nõuandjaks

kutsuvad. Terve rida nõukogude maa noori matemaatikateadlasi on üleilmse kuulsusega, sest neil õnnestus lahendada ülesandeid, mis aastasadade jooksul inimesool kaeks silmas on olnud ja mille lahendamise võimalust üldse kahtlaseks peeti. Niisugustest noortest võiks nimetada *Gelfondi* ja *Pontrjugini* (lapsepõlvest saadik täiesti pime) Moskvas, *Tshebotarevi* Kaasanis, *Bogoljubovi* Kiiemis ja akadeemik *Bernsteini* (viimase teaduslik töö algas küll juba mõni aasta enne revolutsiooni).

Meie nimetasime juba, et nõukogude matemaatika tähtsaid materjaleid tagajärgi on andnud meie lennukite ehitamises. Sellega ühenduses ei saa mööda minna põhjanaba lennust ja põhjanaba läheduses asuva uurijaterühma tegevusest. Sellest on põhjus kõnelda ühenduses meie maa matemaatika arenemisega juba sel põhjusel, et põhjamaade uurimise hinged on akadeemik *O. Schmidt*, elukutse poolest matemaatika professor ja üks Nõukogude Liidu anderikkamatest algebrateadlastest, kes oma igasuguse töörohkuse peale vaatamata aega leiab matemaatika alal tegusemiseks ja seda isegi niisugustes erakorralistes tingimustes, nagu seda oli „Tsheljuskini“ reis, kui see kuulmata raskustega võideldes, jääst kaasa viiduna, lõppude-lõpuks jääväljadel hukkus. Just sel ajal kirjutas *O. Schmidt* ühe algebra traktaadi, mis toleaegsel matemaatikute kongressil ette kanti. *O. Schmidt* lugu on iseloomustav selle kohta, kuidas Nõukogude Liidus inimestel võimalus on kõiki oma andeid, oma iseäraldusi ja kalduvusi avaldada ja kuidas uus ühiskondlik kord mõistab inimesi igakülgselt ja otstarbekohaselt ära kasutada üldsuse tarvete rahuldamiseks. *O. Schmidt* julge lend põhjanabale ja liikuvale jääle uurijaterühma asetamine on maailma teaduse ajaloos sündmus, mille tähtsust raske on üle hinnata, sest teaduste ajalugu ei tunne teist niisugust sündmust. Kuni 1937. aastani ei teadnud meie põhjanaba geofüüsikast, bioloogiast, ilmastikuoludest mitte midagi; ometi on kõikide nende asjade teadmine algtingimuseks paljude probleemide lahendamisel, mis üles kerkivad põhjamaade rahvaste elus ja tegevuses. Põhjanaba jääolud määravad laevasõidu võimalused põhjameredel, sealsed ilmastikuolud määravad ära maakera põhjapoolse osa ilmad. Põhjanaba uurijaterühma iga mõõtmine ja vaatlemine, käigu see jää liikumise, mere sügavuse, magneedi ja elektri nähtuste ning raskusejõu iseäralduste või mingi muu loodusenähtuse kohta, on põhjapa-

neva tähtsusega. Tarvitseb ainult nime-tada, et niisugune fakt, nagu maakera magneedinähtuste iseäraldused põhjamaail, millel nagu tegelikku tähendust ei paista olevat, ometi kõige suurema praktiliku tähtsuse omab. Maakera magneedinähtuste korratud mõjuvad telegrahvi ja radio tegevuse peale. Levanevski Ameerika-lennu äparduse üheks põhjuseks on arvatavasti magneeditormid põhjanaba ümbruses, mis sihi määramist ja radio tegevust raskendasid ja segasid. Kõik see põhjendab veel kord oletust, et teadustes ükski teadmine kasuta ei ole, et iga teadmine varem ehk hiljem kasutamist leiab. Meie maal, kus arenemine kuulmata kiirusega sünnib, leiab iga teaduslik tõsiasi tarvitamist varem kui kusagil mujal, ja see on üheks põhjuseks, mis nõukogude teadlasi kihutab niisuguseid nähtusi uurima, mida kapitalistliku maailma teadus enneaegseks peab. Ühelgi maal ei ole põhjamaade ministriumi, meie *Põhja meretee valitsus*, akadeemik *O. Schmidt*iga eesotsas, on tegelikult seesugune „ministeerium“, mis ühel ajal kõige kõrgemaid teaduslikke ja kõige tarvilikumaid igapäevase elu küsimusi lahendab.

Matemaatika kõrval asub *füüsika*. See on teadus, millel mitte vähem tähtsus ei ole praegusaja tehnika arenemises kui matemaatikalgil, sest tehnika ees seisvad ülesanded, näit. aatomi sisemise energia ärakasutamine jne, ootavad lahendamist füüsika ja matemaatika koostööst.

Nõukogude füüsika võib õigusega ütelda, et ta maailma füüsikateaduses esirinnas sammub, kuigi ta siin veel sel määral esimest kohta endale nõuda ei saa kui matemaatika. Füüsika alal võib vähem nimesid nimetada, kel üleilmne kuulsus on, kuigi nii mõnigi nimi — *Kapitsa*, *Fock*, *Skobeltsõn* — füüsikute hulgas õige suure lugupidamise on omandanud. Nõukogude füüsika võib aga selle eest õigusega uhke olla selle üle, et ühelgi maal ei ole nii suurt füüsika uurimisinstiituitide võrku, ühelgi maal ei ole füüsika alal nii palju noori anderikkaid inimesi töötamas kui meil.

Nimetame mõnda silmapaistvamat nähtust nõukogude füüsika praegusest seisukorrast ja tähtsamaid avastusi, mis viimasel ajal meie füüsikateadlased on teinud.

Füüsika arenemiseks meie maal on tooniandjaks Moskvas asuv *Füüsika probleemide instiituit*, mida juhib tema looja prof. *Kapitsa*. See instiituit sündis Inglismaal, kus prof. *Kapitsa* alguses kuulsamate inglise füüsikateadlaste õpilasena,

Tühi maatükk Lesnoi prospekti ja Karl Marxi nim. prospekti vahel Leningradis (varem tehtud ülesvõtte).
(Sojusfoto)

hiljem nende õpetajana töötas. Mõni aasta tagasi ostis Nõukogude valitsus prof. Kapitsa poolt Inglismaal loodud laboratooriumi ära summa eest, mille suurus inglise teadusemehi imestama pani. Praegu töötab instituut Moskvast, kuhu kolis nii mõnigi kaastööline inglase hulgast. Võib ütelda, et terves ilmas ei ole füüsika-instituuti, kus nii kõrgelt ja avaralt vaatekohalt füüsika probleemisid käsitataks; igatahes on see ainukene näide terves ilmas, kuidas kõrgema teaduse kõrgemaid probleeme *plaani järele* käsitataks, tervet füüsika uurimistööd meie maal kogu sotsialistliku ühiskonna arengu üldistele rööbastele juhitakse ja tuhandeid uurijaid üheks uurijatepereks koondatakse. See võimaldab päevakorda võtta nii laia ulatusega probleeme, mis oma suurusega igat üksikut uurijat ja igat hariliku ulatusega uurimisinstituuti kohkuma panevad. Ka füüsika alal võib meie teadlane tunnistada, et tal kättesaamatuid kõrgustikke ei ole, niisama nagu ei ole meie lennukitel ülesaamata kaugusi ega kõrgusi.

Peatume Moskvast tänava septembrikuus ärapeetud aatomi tuuma uurimise konverentsi juures. Aatomi tuum on ühest küljest maailma energiagavarade asupaik, teisest küljest — iga algaine (raua, kulla jne) keemilise individuumi kandja. Raua aatom, näiteks, võib kaotada oma elektroone, kuid ta jääb ikkagi rauaks; muutub aga aatomi tuuma laeng, siis saab rauast mangaan, kroom, nikkell või vask. Et aine üle valitseda, peab aatomi tuuma üle võimu omandama. Viimase viie aasta jooksul on füüsika sel alal suuri edusamme teinud.

Selle küsimuse arenemises on kaks ajajärku: 1) radioaktiivsete ainete ja raadiumi avastamisest *Beckereli* ja *Curie'de* (Kürii) poolt 1898. aastal kuni liitiumi aatomi tuuma purustamiseni 1931. aastal Cambridge'is (Keembridshis, Inglismaal), ja 2) aastad 1931-st meie päevini, millede kestel tekkis arusaamine aatomi tuuma ehitusest.

Esimene ajajärk kulus radioaktiivsete ainete ja nende kiirte uurimiseks. Terve

Sellele samale kohale on nüüd Karl Marxi nimeline aed ehitatud.

(Sojusfoto)

selle töö tegid *Curie'de* instituut Pariisis ja Rutherfordi instituut Cambridge'is. 1919. a. teostab Rutherford esimesena lämmastiku ja teiste kergete algainete aatomituuma purustamise, neid radioaktiivsete ainete alfakiirtega pommitades. Need ülitähtsad avastused ei leidnud tähelepanu peasjalt sellepärast, et pommitamise võimalused õige piiratud olid.

Nõukogude teadusemeestest võttis sellest uurimistööst energiliselt osa D. *Skobeltsõn* (Leningrad), kes lõi elektooni lennu vaatlemise meetodi, mis hiljem ilmalaotuse kiirte uurimiste peaabinõuks sai. Oieti on D. Skobeltsõni meetod peatguriks, et aatomituuma uurimise küsimus viimase viie aasta jooksul füüsika huvikesk-kohaks on muutunud.

Esiotsa paistis, et aatomi tuuma purustamine mitme miljoni voldilist pinget nõuab. Matemaatika näitas, et see arvamine ekslik oli, et mõnest sajasttuhandest voldist selleks jätkub. Tehnika tarvitas 1931. aastal juba laialt poolemiljoni vol-

dilise pinge sisseseadeid neil juhtumitel, kui elektrit oli tarvis kaugele edasi anda. Siit algas tormijooks aatomi tuuma peale, mille tagajärgedeks olid peale muu neutrooni ja kunstliku radioaktiivsuse leiutamine.

Sellele küsimusele seltsis ilmalaotuse kiirte nähtus. On põhjust oletada, et need kiired, mis ilmaruumist tulevad ja maa-keraga õhkkonnast läbi lennates veel umbes kilomeetri sügavuseni vette või maa sisse tungida suudavad, kümnetesse miljarditesse voltidesse ulatava pingega on. Sellepärast ongi nad füüsika uute leiduste aluseks. Neis kiirtes leiti elektroonid, positioonid ja veel raskemad osad, millel mitmesaja miljoni voldiline pingeline on.

Tormijooksust aatomi peale võtsid ja võtavad nõukogude füüsikateadlased elavalt osa. Mõni kuu peale Cambridge'i esimesi aatomipommitamisi kordasid *K. Sinelnikov* ja *A. Valter* neid katseid suuremate pingete abil Harkovis 1931. aastal. Zürichi ülikooli professor Pauly lõi aatomi nähtustest arusaamiseks teooria, mille alu-

seks on seni kättesaamatuks jäänud uue aatomi osa *neutrino* olemasolu tunnistamine. See oletatav aatomi osa viib aatomi tuumast ära osa energiat, mille kadumist kõik senituntud nähtused seletada ei suuda. Nõukogude füüsikud vennaksed *Alihanovi*d määrasid oma hulgaliste katsetega kindlaks selle oletatava aatomiosa massi.

1937. aasta suvel vaatles ilmalaotuse kiiri Elbruse tipul Teaduste akadeemia kaastöeline *Veksler* ja leidis neis ootamata palju raskeid osakesi, mida senini keegi ei märganud. See on arusaadav, sest senini ei uurinud keegi nende kiirte tegevust nii kõrgel nagu Elbruse tipul. Kõige viimaseks uudiseks aatomi tuuma uurimisel on Moskva füüsikute *Tsherkovi*, *Franki* ja *Tamme* poolt leitud ja seletatud uus nähtus elektroonide kiirgamise alal, mis põhjust annab arvata, et elektroonid võivad liikuda kiiremini, kui valgus samas vedelikus. Sel leidusel on teooria seisukohast ütle mata suur tähtsus.

Üle 100 füüsikateadlase on Nõukogude Liidus aatomi tuuma uurimise kallal töötamas. Meie tehnika varustab uurijaid juba kõige paremate riistadega. Ei ole sellepärast midagi ootamatut selles, et viimase aasta jooksul Moskvast üks konverents teise järele kokku astub füüsika uurimiste sihi määramiseks ja et neile konverentsidele sõidavad kapitalistliku maailma suuremad teadlased.

Füüsika lähem naaber teaduste süsteemis on *keemia*. Keemia alal on vene teadusel suured teened. Tarvitseb vaid nimetada *Lomonossov*it 18. sajandist ja *Mendelejevit* 19. sajandi lõpult, kes oma aja teadusest mitme pea jagu kõrgemal seisid.

Kujuka pildi tänapäeva keemiast, võrreldes keemiaga 50 aastat tagasi, annab see, et Mendelejevi päevil tema algainete tabeli 90 liikmest kõigest kümnet Venemaal leiti, praegu aga meie tööstus vähemalt 85 neist laialt kasutab.

Uute ainete (mineraalide) otsimist raskendab see asjaolu, et põhjamaade lumi ja lõunamaade liiv kõrbeses maad katab ja maapõue rikkuste otsimist raskendab. Nende leidmine nõuab teaduslikku ettenägemist ja aimamist. Selle küsimuse lahendamise on ühe noorema teaduseharu — *geokeemia* — ülesanne. Loomulik on, et see teadus meie maal, ja nimelt viimastel aastatel, sündis. Selle uue teaduse looja on akadeemik *A. Fersmann*, kes ise tunnistab, et ta kogu aeg käis ja käib Mendelejevi tabeli juhatuste järgi.

Algainete leiukohti maakeral vaadeldes märkame, et ühed neist üle terve maa kera laiali pillatud on, teised üksikutesse paikadesse koondunult leiduvad. Igal algaine aatomil on oma energia-tagavara, mida ta teiste ainete aatomitega ühinedes vabastab. Mida enam ta oma energia-tagavarast vabastab, seda püsivama ühenduse sünnitab ta teiste algainetega, seda tõenäolikum on tema kuhjumine ühel või teisel kohal. Igale algainele tekkis sel teel veel uus karakteristika — tema energia mõõt või „eka“. Ekade põhjal otsustab geokeemia algainete leidumise võimalust ühel või teisel kohal. Mineralide leidumine maarümpes ei ole juhuslik nähe, vaid seisab kindlate seaduste põhjal. Ühe aine leidumine annab võimaluse teiste ainete leidumist ette kuulutada. See võimalus omandab meie päevil iseäranis suure tähtsuse, kuna haruldased metallid, nagu molibden, volfram, titaan, vanaadium ja teised, tehnika arenemise võimaluste otsustajateks on saanud. Vaatlemised näitavad, et geokeemia seadused, mis haruldaste ainete leidmist maa seest kergendavad, ka nende ainete väljaeraldamisel laboratooriumides juhtnööriks on.

Geokeemia tekkimine ja arenemine meie maal on uus näide meie maa laiadest võimalustest ja väljavaadetest teaduste arendamisel. Ühelgi teisel maal ei ole ühtegi geokeemia laboratooriumi, ühtegi eriteadlast sel alal. Meil peetakse üle kümne aasta ettelugemisi ülikoolides selle aine üle, meil jätkab oma tööd sel alal selle teaduse looja akadeemik *A. Fersmann* hulga kaastöölistega.

Mõni aeg tagasi käis meie keemiateadlaste ringidest läbi terav ja armutu hukkamõistmise laine kahele endisele keemia-akadeemikule — Ipatjevile ja Tšitsibainile, kes väljamaale jäädes sotsialistliku kodumaa äraandjateks said. Ülejooksikud said ärateenitud põlguse osalisteks, kuid asjata loodavad nad meie keemiateadusele mingit hoopit anda. Iga ülejooksiku asemele annab meie teaduslik noorpõlv kümmed uued töötajad, ja mõne endise, tihti ülespuhutud, suuruse kadumine silmapiirilt pole muud kui seebi-mulli lõhkemine.

Bioloogia alal on vene teadusel kõigepealt füsioloogias juhtiv osa olnud. Sellele pani aluse kuulus *Setshenov* läinud sajandi teisel poolel. Tema töö otsekoheseks jätkajaks oli hiljuti surnud akadeemik *Pavlov*. Setshenov ja Pavlov andsid kõrgemate elunähtuste, nimelt peaaegu tegevuse materialistliku seletuse. Kuidas tsaari-Venemaa ta-

gurlased kartsid selle teaduse materialistlikule alusele asetamist, näitab see, et Setshenovi raamat „Psüühika nähtuste füsioloogiline alus“ tsensori poolt ära keelati ja raamat ainult siis trükist ilmuda võis, kui autoril hea mõte pähe tuli talle niisugune pealkiri anda, millest tsensor aru ei saanud, nimelt: „Peaaju refleksid“. Siit on pärit see refleksi mõiste, mille üle viimaste aastate jooksul akadeemik Pavlovi tegevuse tagajärjel nii tihti juttu on olnud ja mis terve füsioloogia ja psüholoogia uutele materialistlikkudele roobastele asetask.

I. Pavlovi surmaga ei kaota nõukogude füsioloogia maailma füsioloogiateaduses oma juhtivat kohta. Akadeemik *Orbeli* jätkab Pavlovi tööd. Akadeemik *Uhtomskil* on teistel füsioloogia aladel, kus peale muude ka eestlane *N. Pärna* suure väärtusega ideesid liikuma pani, suured teened.

Bioloogia teistelt aladelt tuleb nimetada geniaalse iseõppija ja *self-made-man* *Mitshurini* tegevust. Aastakümned audus ta oma mõtteid selle üle, kuidas taime riigi esindajatele neid omadusi anda, mis inimesele tarvilikud, kuidas, näiteks, lõunamaa taimi põhjamaa oludes kasvama harjutada, kuidas taimesorte parandada, uusi sorte luua jne, jne. Need samad mõtted tärkasid ka mujal. Luther Burbank Ameerikas teostas osa neist oma katsetega ja omandas üleilmse kuulsuse. Mitshurini unistused jäid tsariaegsel Venemaal teostamata. Seda suurema hooga teostas see geniaalne iseõppija teadlane neid, kui ta peale revolutsiooni selleks igakülgset võimalust sai. Mitshurini nimi on nüüd meie maal üks kõige tuntumatest, ja see tema kuulsus kasvab iga päevaga, mitte niivõrd kirjatööde, kui ta ideede teostamise kaudu. Iga kartuli- ja kapsapeenar kaugel põhjamaal, viinamarjajääd Kesk-Venemaal, uued õuna- ja pirnisordid, mis Mitshurini enese või tema kaastööliste tegevuse tagajärjel tekkinud, tuletavad meelde selle väsimatu uurija nime ja tema pilrita visadust eesmärgile rühkimisel.

Mitshurini vääriliseks tegelaseks sel teadusealal tuleb tunnistada noort akadeemikut *Lössenkot*. Lössenko töötab suurte tagajärgedega talivilja sortide suveviljaks muutmise alal, millel ütlematasuur tegelik väärtus on, sest et see taimede kasvuaega pea kaks korda lühendab. Lössenkol õnnestas mitmel korral näidata, et tema

Valgevene sõjaväeringkonna maanöövritelt. N. väeosa punaväelased puhketunni ajal. (Sojusfoto)

vastased eksisid, kui nad kõrgete autoriteetide peale toetudes jutlustasid, et üks või teine kavatsus taimesortide muutmise alal võimatu on. Ta näitas nii mitmel korral oma katsetega, et „teadus just sellepärast teadus ongi, et ta mingeid fetische ei tunnusta“... (Stalin.)

Nõukogude teaduste edusammudest võiks terveid raamatuid kirjutada. Küllap neid raamatuid praegu kirjutataksegi. Ajakirja veergudel selle küsimuse valgustamiseks jätkub ehk sellestki, mis eelpool öeldud.

Stalinlikus Konstitutsioonis on Nõukogude Liidu kodanikkude üheks põhimiseks õiguseks õigus haridust saada. Sellest, mis eelpool öeldud, näeme, et Nõukogude Liidus peale selle veel igal kodanikul, kel andi ja tahtmist on, võimalus on teaduse igas vallas loovat tööd teha. Näiteid selle kohta annab ohtvalt teaduste arenevamine läinud 20 aasta jooksul, ja nende näidete arv kasvab iga aastaga sedamööda, kuidas kasvab meie rahva laiemate kihide jõukus ja kultuuriline tase.

Prof. J. Depman

MÕNDA NÕUKOGUDE KUNSTI SAAVUTUSTEST

KURNAVATE klasside vaba aeg kapitalismi tingimustes luuakse kogu rahvahulkade elu tööajaks muutmise teel. Kultuuri ja kunsti küsimustega tegelemine on kapitalistlikus korras peaaegu täiesti ainult kurnajateklassi ja väikekodanlike kihtide esindajate asjaks, sest neil jätkub seks võimalusi ja aega.

Suur sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon hävitas meie maal ühe inimese kurnamise teise inimese poolt. Ta lõi uued, sotsialistlikud vahekorrad inimeste vahel. Töö muutus hääbistavast ja raskest koormast, milleks teda varem peeti, au asjaks, kuulsuse asjaks, vahvuse ja kangelaslikkuse asjaks.

Ainult meil, sotsialistlikus Nõukogude Vabariigis, on kõik reaalsed võimalused talentide igakülgeks arenemiseks. Igale kunstnikule on kindlustatud kõik tingimused täiesti vabaks ja viljakaks loomingulikuks tegevuseks. Meie vaba rahvas loob kompartei ja suure Stalini juhatusel võimsat nõukogude kultuuri, uue, sotsialistliku ühiskonna kultuuri. Vabrikute ja põldude löökklased ja stahaanovlased, võideldes suure sotsialistliku tööviljakuse eest, vallutavad edukalt ka kultuuri ja kunsti.

Sotsialistlike viisaastakute materjaalsete saavutuste alusel on NSV Liidus alanud kõikide kunstiharude ja kultuuri eriti kiire areng. See hoogne majanduslik ja kultuuriline tõus paneb imestama meie aja paremaid inimesi, Nõukogude Liidu sõpru kogu maailmas. „Nõukogude valitsus on kõige elujõulisem ja haritum kogu tsiviliseeritud ilmas — kirjutas Bernhard Shaw; — kultuuri ja inimeste vahekorra poolest on NSV Liit kõige vähem sada aastat kapitalistlike riikidest ees“. Maailma kultuuri keskkohal on Lääne-Euroopast siirdunud NSV Liitu. Kõik ausamad, paremad, eesrinnas sammuvad kunstnikud tulevad meiega kaasa.

Teisest küljest kutsub meie sotsialistliku kultuuri kasv meie vaenlaste hulgas esile hullumeelse hammaste kiristamise ja pöörase vastutöö. Nad püüavad sotsialistlikku kultuuri igapidi takistada.

Kontrevolutsioonilike trotskistide bande (Auerbach jt.), kes tegutses RAPP'i juhatuses, püüdis ka teisi kunstialasid omale allutada. RAPP'i eeskujule järele loodi

* Российская Ассоциация пролетарских музыкантов.

** Российская Ассоциация пролетарских художников.

RAPM,* RAPH** jne, kus kopeeriti RAPP'i „teoreetilist“ ja praktilist tegevust.

Muusika alal anti, näiteks, 1931. a. välja 39 raamatut ja broschüüri. Neist olid 31 RAPP'i „teoreetikut“ vaimusünnitused. Nad kuulutasid jultunult, et RAPP on partei poliitika teostaja muusika väerinnal. See oli Auerbachi kontrevolutsiooniliku loosungi — „teha enamlased Rapp'lasteks“, — teine väljendus.

23. apr. 1932. a. otsustas ÜK(e)P Keskkomitee: „...1. Likvideerida proletaarsete kirjanikkude assotsiatsioon...“

2. Ühendada kõik nõukogude valitsuse platvormi toetavad ja sotsialistlikust ehitusetööst osavõtta püüdvad kirjanikud ühtsesse nõukogu kirjanikkude liitu, millel on kommunistlik platvorm.

3. Läbi viia analoogilised muudatused ka teiste kunstiliikide alal“.

See ajalooline otsus määras kindlaks kunsti õige arenemissuuna.

Peale nõukogu kirjanikkude liidu loodi ka nõukogu heliloojate, kunstnikkude, skulptorite, arhitektorite jne liidud. Ühtse juhtivuse teostamiseks loodi üleliiduline kunstiasjade komitee, kel rahvakomissariaadi õigused on. Üksikute kunstiharude juhtivusest kõrvaldati rida trotskistlike ja muud rahvavaenlasi.

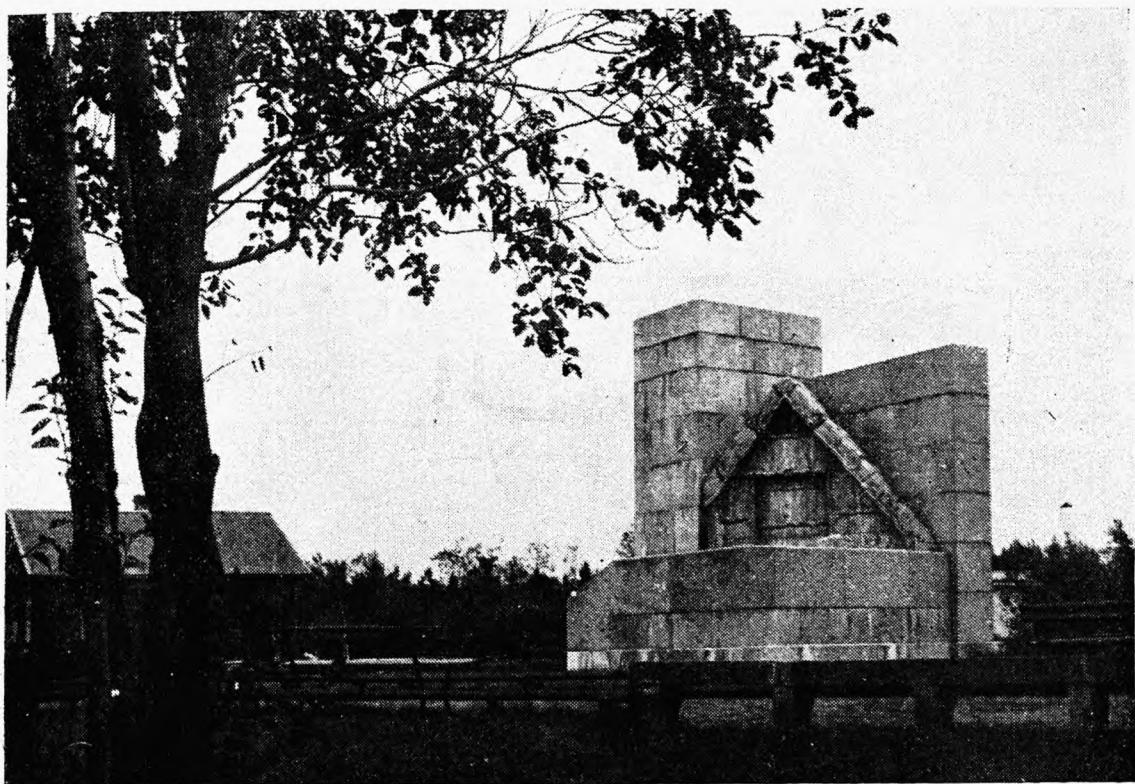
Meie saavutused, meie kasv kunsti alal väljendub kõigepealt kunstilise isetegevuse tormilikus õitsengus. Rääkides praegu meie kunstist, ei räägi meie mitte ainult üksikute nõukogu muusikantide, heliloojate, artistide, kinorehissööride jne saavutustest. Meie kriipsutame eriti alla seda suurt hulgalist liikumist muusika, teatri, kujutava kunsti alal, mis viimastel aastatel meil ikka laiemalt ulatuse võtab.

Meie ei räägi enam ainult ühest-kahest muusika, teatri jne keskkohast meie maal, sest igas rahvusvabariigis ja oblastis kasvab ja tugevneb oma — vormilt rahvuslik, sisult sotsialistlik — muusika, teatri ja kujutava kunsti kultuur. Tekivad ikka uued ja uued loomingulikud kollektiivid ning ilmuvad üksikud talendid.

NSV Liit on talentide kodumaa.

Talentide väljaselgumine ja arenemine kannab meil hulgalist iseloomu. Iga rahva-püha, olümpiaad, kunstinäitus jne avastab ikka uusi ja uusi andekaid kunstnikke.

Meie kunsti iseloomulik joon on see, et ta on üldrahvalik. Raamatuid loevad kümned miljonid. Laule laulavad kõik elanikud. Kinos ja teatris käivad ennenägemata suured rahvahulgad.

Mälestusmärk sellel kohal Rasliivis, kus V. I. Lenin juuli- ja augustikuul 1917. a. onnis paos oli.

(Sojusfoto)

Vahepiir elukutselise ja hulgalise isetegevusliku kunsti vahel hakkab kahvatama.

Asjaarmastajate kunstiringid tekivad ja töötavad eduga tehastes, asutustes, sovhoosides ja kolhoosides. Ühes noortega töötavad neis ringides ka elatanud töölised ja kolhoosnikud. Punane armee, kus kunstiline isetegevus väga kõrgel tasemel seisab, annab iga aasta ikka uusi ja uusi inimesi, kes linnas ja külas asjaarmastajate kunstiringide tööd omaduslikult ja organisatsiooniliselt arendavad. Meie kunstialade juhtivad asutused pole seni seda hulgalist liikumist veel küllalt organiseerida, juhtida ja kasvatada suutnud.

Asjaarmastajate ringidele tulevad abiks elukutselised kunstnikud. Nende kunstnikude meisterlikkus mitmesugustes kunstihaarudes on tuntavalt tõusnud. Nad hakkavad omas loominguks ikka enam tarvitama sotsialistliku realismi meetodeid. Nad hakkavad aru saama rahvaloomingu suurest tähtsusest, kui lõpmata rikkast allikast, kust kunstnik oma loominguks jõudu ammutab.

Ja tõepoolest. Selle tormiliku isetegevusliku liikumise aluseks on rahvalooming. Eriti

silma paistab see rahvalaulude ja muusika alal.

Rahvalaulud ja muusika

Enne oktoobrirevolutsiooni ei pööratud rahvalaulude ja muusika peale mingit tähelepanu. Mittevene rahvaste kunstilooming oli laiemalt hoopis tundmata.

Tõelik süstemaatlik rahva muusikakultuuri kogumine, tundmaõppimine ja arendamine algas pärast suurt proletaarset revolutsiooni.

Nõukogude teenelised professorid — pedagoogid — Igumnov, Goldenveiser, Neuhaus, Nikolajev, Stolärski, Jampolski, Tseitlin jt. on kasvanud palju ülihäid pianiste ja viiulikunstnikke. Seda tõendasid veel kord käesoleva aasta ülemaailmsed muusikavõistlused. III rahvusvahelisel Chopini nimelisel pianistide võistlusel (Varsavis) sai I auhinna nõukogude pianist Jakob Sack ja II auhinna — Rosa Tamarkina. Isaye nimelisel rahvusvahelisel viiulikunstnikkude võistlusel Brüsselis võitsid 5 Nõukogude Liidu esindajat kuuest esimesest kohast viis. Maailma paremad noorpõlve

viulukunstnikud on meie D. Oistrach, L. Gilels, B. Goldstein jt.

Muusikaga tihedas sidemes areneb

teater.

Et teatud muusikateost (ooper, ballett jne) hulkadele edasi anda, selleks peab teater vahemehe osa etendama. Muusika ja teatri sideme tihedusest kõneleb juba see, et praegu üksi Leningradis 25 heliloojat ooperite loomise kallal töötavad. Moskvas kaks korda rohkem. See nähtus pole üksi pealinnadele omane. Igas oblastis, ringkonnas, rahvusvabariigis areneb oma muusika, oma heliloojad ja oma teater.

Nõukogu ooperiteater on kandnud hulkadesse maailma paremate heliloojate — klassikute — loomingut ühes vene muusikageeniuste ja suuremate nõukogu muusikakunsti meistritega. Käesoleval aastal said Riiklik akadeemiline suur teater ja M. Gorki nim. akadeemiline kunstiteater autasuks Lenini ordeni. Need üleilmse kuulsusega teatrid on kõige populaarsemad kogu meie maal.

Meie ooperiteatrid täidavad eduga sm Stalini näpunäiteid klassikaliku nõukogumuusika loomise alal. Neil päevil tuli etendusele juba teine I. Dsershinski ooper „Ülesküntud uudismaa”. Dsershinski esimene ooper — „Vaikne Don” võitis lühikese aja jooksul klassikalikkude ooperite hulgas ja lugupidamise nõukogude kuulajate seas. Nüüsamana populaarsed on ooper „Natalka Poltavka”, ballett „Partisanide päevad” jt.

Rahvusvabariikide kunstidekaadid Moskvas ja Leningradis näitavad teatri ja muusika saavutusi endistel tsaaririigi mahajäänud ääremaaadel. Gruusia ooperid „Abesalom ja Eteri”, „Daisi” jt; Usbeki riikliku teatri näidendid „Farhad ja Schirin”, „Gül-sara”; alles 1934. aastal loodud Kasahhi teatri „Kôs-Shibek” ja „Shalbôr”, — need kõik räägivad neist hiiglasaavutustest, mis on tehtud vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku teatrikultuuri arendamise alal. Proletariaadi diktatuur andis võimaluse Nõukogude Liidu rahvaste muusikakunsti kiireks arenguks ja õitsenguks. Viimastel aastatel on trükist ilmunud paljud vene, armeenia, gruusia, tshuvaschi, kirgiisi jne rahvaluule kogumikud. Rida nõukogu heliloojate liidu jt. muusika-organisatsioonide brigaade töötavad rahvalaulude kogumise ja üleskirjutamise alal. On organiseeritud hulk muusikakoole, ringe, ansambleid jne. Nõukogu helilooja Abramski töötab Moskva oblastis ühes kolhoosnikkudega kolhoosi ooperi loomise kallal.

Meie uues sotsialistliku ühiskonna tööprotsessis ilmuvad iga päev ikka uued laulud, luuletused, värsid, mis peegeldavad uut, kollektiivset tööd, uusi inimeste vahetuid ja armastust sotsialistliku kodumaa vastu.

Eredaks rahvaloomingu demonstratsiooniks olid viimaste aastate muusikaolümpiaadid Moskvas, rahvusvabariikide (Ukraina, Kasahhi, Gruusia, Usbeki jne) kunstidekaadid, rahvuslaulukooride jne esindajad. Orkestrid, laulukoorid, ansamblid, solistid, gitarristid jne on korduvalt demonstreerinud oma eredat rahvuslikku kunstilist meisterlikkust.

Hulgaline muusikaline liikumine võtab meil inimajaloos ennenägemata suure ulatuse. Seda ulatust näitavad järgmised arvud käesoleva aasta muusikalisest isetegevusest.

Nõukogude Liidus on:	Üldarv:	Osavõtjaid
Asjaarmastajate laulukoore	29 590	432 800
Orkestreid ja ansambleid	24 470	210 900

Need rahva laulukoorid, orkestrid jne on reserviks, kust elukutselised laulukoorid, orkestrid ja muusikateatrid endile kaadreid ammutavad.

Muusika alal on meie heliloojate poolt loodud rida väärtuslikke helitöid, mis kahtlemata kuuluvad nõukogu muusikakultuuri raudvara hulka. Tähtsamad ja kunstiliselt hinnalisemad on neist järgmised:

N. Mjaskovski — 15. ja 16. sümfoonia; B. Asafjev — balletid: „Pariisi leek”, „Partisanid”, „Bahtshisarai purskkaev”; I. Dsershinski — ooper „Vaikne Don”; L. Polovinkin — ooper „Muinasjutt kalamehest ja kalakesest”; A. Hatshaturjān — sümfoonia ja klaveri kontsert; B. Schehter — sümfooniline poeem „Turkmeenia”; Dunajevski masselised laulud (filmides „Tsirkus”, „Lõbusad poisid”, „Kapten Granti lapsed” jne) peegeldavad julgust, värskest, elujõudu ja rõõmu. Kõik nad jutustavad soojalt ja armsalt meie maa inimestest, meie maa noorusest. A. Aleksandrovi punaväe tantsu ja laulu ansambel on nüüsamuti üks suurematest saavutustest.

Ka muusika ettekande alal sai nõukogu muusika rea uusi suuri võite. Selles, et meie saavutused mitte ainult Moskva ja Leningradiga ei piirdu, seisab meie suurem võit. Iga suurem linn on teatrielu keskkohtaks muutunud, kuna viimastel aastatel kiirelt kasvavad kolhooside ja sovhooside teatrid, kes Puschkini, Gorki, Gogoli, Shakespeare'i jt. klassikute töid vahenditult laiadesse hulkadesse kannavad.

V. I. Lenin Smolnõis oktoobripäevadel. (Kunstnik Sokolovi maal)

(Sojusfoto)

Tsaari-Venemaal oli ainult 200 teatrit. Praegu on NSV Liidus üle 800 teatri, mis annavad etendusi 50-nes keeles. Peale selle on meil 54 650 asjaarmastajate näiteringi 690 tuh. osavõtjaga.

Gorki nimeline akadeemiline teater võttis osa Pariisi rahvusvahelisest kunsti ja tehnika näitusest. Tema etendused Prantsusmaal — „Anna Karenina“, „Ljubov Jarovaja“, „Slava“ jt. — leidsid üldist heakskiitmist ja said vaimustatud vastuvõtu osaliseks. Üks suurematest prantsuse teatrikriitikutest kirjutab: „Teatrikunstil on NSV Liidus niisugune autoriteet, millist ei tunne ükski maa terves maailmas“. „NSV Liidu teater ülistab tööd, õiglust, rahvaste vendlust, vabaduse ja rahu armastust ning usku võitude poole kultuuri alal“. Niisamasuguse vastuvõtu osaliseks sai Pariisis ka punaväe tantsu ja laulu ansambel.

Vaatamata teatrite arvu kiirele kasvule on meil suuri ja häid (eriti ooperi) teatrid siiski veel vähe. Nõukogude Liidus on 20 suurt ooperiteatrit, neist on ainult 13 suutelised lavastama ooperit „Vaikne Don“, sest see nõuab häid artiste, orkestrit, vilu-

nud juhte jne. Et paremaid oopereid meie laiematele hulkadele kättesaadavaks teha, selleks peab abiks tulema

kinno.

Helikino võib osalt teatri aset täita ja paremate heliloojate ning dramaturgide teoseid rahvahulkadesse kanda. Sellepärast on meie kino üheks ülesandeks paremate ooperite pildistamine ja neist helifilmide loomine. „Vaikse Doni“ ja „Eugen Onegini“ filmimise töö on juba alanud.

1915. a. oli tsaari-Venemaal 1412 kino. 1. jaan. 1937. a. oli meil 25 760 kino (koolide, punaväe jne kinod arvamata). Üldse on meil kinosid kokku üle 45 tuhande. Teisel viisaastakul kasvas helikinode arv eriti kiiresti, 498 helikinolt 1933. a. kuni 11 000-ni 1937. a. algul.

Helifilmide väljalask kasvab 11 filmilt 1932. a. 50 filmi 1936. a.; käesoleval aastal on valmistusel 118 filmi. Kuid aasta plaan (160 filmi) sai 1. poolaastal kõigest 32 prots. täidetud. Oktoobrirevolutsiooni 20-daks aastapäevaks plaanitseti välja

lasta rida paremaid filme, kuid suur osa sellest plaanist jääb kinoorganisatsioonide saamatuse pärast täitmata.

Auerbach ja Kirschon tegid oma nurjatud tööd ka kino alal. Kino juhtivusesse upitati nende poolt rahvavaenlane Sutõrin jt. Kahjuritööd tehti nende isikute poolt meie võõra ja vaenuliku sisuga filmide valmistamise, suurte väljaminekute (vahest 1/2 mln. rubla ühe filmi pealt üle plaani), materjalide liigse kulutamise jne nimel. Neis küsimustes pole kinotööstus veel praegugi likvideerinud rahvavaenlaste kahjuritöö tagajärgi.

Ideelse sisu ja meie elu ning tööprotsesside realistliku kujutamise poolest on nõukogu kino endastmõistetavalt esimesel kohal terves maailmas. Paremad nõukogu filmid: „Tshapajev”, „Meie tuleme Kroonlinnast”, „Maksimil noorus”, „Baltika saadik“, „Tee ellu”, „Äike”, „Peeter I” jt. ei saa mitte üksi meil, vaid ka välismaal hiilgavate hinnangute osaliseks.

Paremad meie kino reshissöörid: vennad Vassiljev, Kosintsev, Trauberg, Raismann, Dsigan, niisamuti lavastajad, operaatorid jt. jätkavad oma loomingulikkude tegevust paremate nõukogu helifilmide loomise alal.

Kujutava kunsti

alal ei saa rääkida niisugustest saavutustest, mida võiks kõrvu seada ülaltoodud saavutustega kino alal.

Meie paremad meistrid kujutavad oma töödes kodusõja ajajärku, Lenini ja Stalini osa kodusõja juhutamises jne. Näiteks, Brodski maal — „Lenin Putilovi tehases”, Sokolovi maal — „Lenin Smolnõis oktoobripäeval” ja „Lenin Rasliivis”. Stalini kuju annavad Gerasimovi maalid — „Stalin I ratsaarmee komanderide keskel” ja „Stalin ÜK(e)P XVI kongressil” jne.

Oktoobrirevolutsiooni 20. aastapäevale pühendavad nõukogu maalikunstnikud oma uued paremad teosed. Üksi Leningradis töötab näituse „20. Oktoobrit” materjalide kallal üle 50 kunstniku.

Meie uue elu ja sotsialistliku töö protsessi kujutamine pole meie elukutseliste kunstnikkude teostes veel tarvilikul kõrgusel.

Rikkalikum ja elujõulisem on üsetegevuslik liikumine ja rahvakunst. Seda tõendavad rohkearvulised asjaarmastajate kunstnäitused üksikutes linnades, oblastites ja vabariikides. Hiljuti avati Moskvas üleliiduline rahva kujutava kunsti näitus. Sellele näitusele saadeti kõigest

Nõukogude Liidu osadest enam kui 6000 mitmesugust kunstitööd. Õlivärvipildid, gipsikujud, puulõiked, väljaõmblused jne saadeti tööliste, kolhoosnikkude, kooliõpetajate, kojameeste ja teiste poolt näitusele. Nende kunstitööde hulgas on väga häid ja kõrgeväärtuslikke kunstiteoseid.

Üheks meie suuremaks saavutuseks on klassikalikkude kunstitööde ja meie nõukogu paremate kunstiteoste hulkadele kättesaadavaks tegemine. Meie kõikide kunstimuuseumide ukсед on lahti igale kodanikule. Korraldatud tähtsamate kunstimeistrite Repini, Rembrandti, Surikovi, noorte kunstnikkude jne teoste näituseid külastasid sajad tuhanded inimesed.

Kunstinäituste laialisest ulatusest kõnelevad järgmised tõsiasiad. Üksi 1936. aastal oli Moskvas 90 kujutava kunsti näitust. Need näitused kestsid 1—5 kuud. Neid näitust käis vaatamas enam kui 1 miljon 385 tuhat inimest. Niisamasugused näitused korraldati teistes linnades ja isegi paljudes raionides.

Arhitektuur

Muutunud on linna ja küla ilme. Kultuursete ja nägusate elumajade, kurortide, sanatooriumide, kultuuripaleede ja muude hoonete ehitus on kahtlemata meie arhitektuuri üheks saavutuseks. Linnade projekteerimine, planeerimine ja nende plaanide teostamine on käesoleva aja ja tuleviku tähtsamaid ning vastutavamaid töid. Just planeerimise ja projekteerimise aladel tegid trotskistlikud ja buharinlikud kahjurid oma lõhkumistööd. Näit.: Magnitogorski linn projekteeriti nii, et ta õhku kihvitavad tehase gaasid. Krasnojarski linna projekti kallal töötasid kahjurid 3 aastat. Rahvakomissariaat heitis nende kahjurlikud plaanid prügikasti. Niisamuti Rostovi, Taganrogi, Stalingradi, Sverdlovski, Kemerovo jt. plaanid, mis mitu korda ümber tehti jne.

Arhitektuuri võitudeks tuleb lugeda Nõukogude Liidu Teaduste akad. palee projekti ja Üleliidulise eksperimentaal-arstiteaduse instituudi projekteerimist ning ehitamise algamist. RKN maja Moskvas, tööstusemaja Harkovis, valitsuse maja Minskis jt. näitavad niisamuti, missugune suur jõud meie veel noores sotsialistliku arhitektuuri kunstis peitub.

Kahtlemata tuleb tõsiste saavutuste hulka arvata ka meie uute kanalite, eriti Volga-Moskva kanali arhitektuuri. Ehitajad hoolitsesid selle eest, et kanal nägus oleks. Kanali ehitused ja lüüside betoonseinte

*Judenitshi purustamine Pulkovo kõrgustikkude juures. (Kunstnik N. M. Kotsbergini maal)
(Sojusfoto)*

ilustused moodustavad ühtse arhitektuurilise kompositsiooni.

Palju kunstiväärilikku leiame Moskva Metro arhitektuuris. Vaksalid, saalid, vestibüülid, trepid, seinte- ja lae-ilustused ei pane oma maitsekuse poolest imestama mitte üksi meie kodanikke, vaid ka üleilmse kuulsusega välismaade eriteadlasi.

Lõpuks ei saa vaikida meie paviljoni ehitusest ja sisseseadest Pariisi rahvusvahelise kunsti ja tehnika näitusel, mis praegu kõikide näitusekäijate tähelepanu köidab. „Kõige ilusam paviljon näitusel, kõige kaunimad saavutused kogu maailmas“, — niisuguse hinnangu andis nõukogu paviljonile ja ta sisustusele keegi näitusekäija prantslane.

Eriti tähelepanuväärne on paviljoni sissekäigu kohale 31 meetri kõrgusele asetatud suur skulptuurgrupp. Ta kujutab mees- ja naisterahvast, kes haamrit ja sirpi kõrgel üleval hoiavad. Ta on valmistatud inseneride grupi poolt kunstnik Muhina eskiisi järele.

Rahvaluule, teater, muusika, tantsud, laulud, skulptuur jne — see kõik areneb meil kiiresti ning on miljonitele kättesaadav. Tuhandete elukutselistest kunstnikkude kõrval õpivad ja täiendavad endid sajad tu-

handes asjaarmastajad ja noored, et ühisel tööel kõrvaldada tänaseid puudusi ja nõrkusi ja veelgi kõrgemale tõsta nõukogu kunsti.

Maailma suurte kunstiklassikute päranduse omandamine on õieti ainult meil võimalik. Goethe ja Puschkin, Beethoven ja Rembrandt; Surikov ja Repin, Shakespeare ja Heine, Bashenov ja Leonardo da Vinci — poeedid, heliloojad, maalikunstnikud ja skulptorid, dramaturgid, arhitektid jne — kõikide aegade ja kõikide rahvaste suured geenused on Nõukogude Liidu 170-miljonilisele rahvale omased ja arusaadavad.

Rahvakunsti ja suurte kunstiklassikute päranduse enamliku omandamise kaudu läheme meie sotsialistliku realismi võidule kunsti alal, meie kunsti lohkavale kasvule, et luua niisuguseid kõrgeväärtuslikke kunstiteoseid, milliseid juba ammu enam ei looda kõdunevas kapitalistlikus maailmas.

Meil on töö, teaduse, relva kangelased. Meie kunst on ja peab olema niisamuti kangelaslik. Sest me loome kunsti oma kangelasliku rahva jaoks. Meie kunst peegeldab tööraha internatsionaalset solidaarsust, meie staalinliku ajastu võitluskangelasi, meie ajastu kangelaslikkust ja suurust üldse.

K. Juhanson.

OKTOOBER EESTIS

1. Oktoobri eelõhtul

REVOLUTSIOONILIKKUDE jõudude kasv Eestis 1917. a. sügiskuudel pidas sammu revolutsiooni tõusuga Venemaa teistes keskkohtades. Kui silmas pidada, et siin niisugustesse linnadesse, nagu Tallinn, Narva, suured töolistehulgad olid kokku kuhjunud, kel osalt juba õige rikkalikud võitlusekogemused olid; et siin maal, külas, veel tugevasti feodaalaja jäänuseid leidus ja vahekord saksa parunite ning eesti moonakate või rendiorjade vahel vägagi terav oli, ja eesti omagi hallparun palgaorja kukil ratsutada oskas; kui siia juurde veel meelde tuletada, et Eestimaa otse sõjarinde jalus oli, mis oma määratute väehulkadega maa üle ujutas, — siis on arusaadav, et lõhkeainet siin revolutsiooniplahvatuseks küllalt leidus. Ja kui selle aine teadvuslik areng siiski võrdlemisi pikkamööda sündis, siis peamiselt sellepärast, et siin kevadest peale es-erid mere- ning maaväelaste hulgas, kes enamikus vene külast pärit olid, oma „talurahva-poliitikaga“ usaldust olid võitnud, lubades nimelt eriti talupoegade huvisid kaitsta. Niikaua kui hulkadel veel küllaldaselt kogemusi polnud selle kohta, et need lubadused — pettus olid, sest es-erid ajasid kogu aeg kokkuleppe-poliitikat kodanlusega, kodanlus oli aga kõige ligemalt seotud mõisnikkudega, järelikult ei saanud es-erid kuidagi oma liitlaste — kodanluse — liitlaste, s. o. mõisnikkude huvisid riivata, ei saanud neilt maid ära võtta ja talupoegadele anda; — niikaua kui talupoegadel need sidemed ning nende tähendus oma kogemuste järgi veel selged polnud, uskusid talupoegadest soldatite ja madruste hulgas, osalt töölisedki, ikka veel es-eride lubadustesse.

Juba kevadel loodud koalitsioonivalitsus, s. o. es-eride, vähemlaste ja kadettide kokkuleppevalitsus, oma mitmeti muutunud koosseisus, oli igatahes juba suve vältel talurahva ja soldatite lootusi es-eride ja vähemlaste lubadustele tugevasti kõigutanud, aga alles Kornilovi ülestõus augusti lõpul andis otsustava hooõõni hulkade usaldusele. See ülestõus näitas käega katsutavalt, nagu enamlastepartei kogu aeg oli hulkadele seletanud, et kokkuleppe-poliitika kodanlusega paratamata kontrrevolutsiooni võidu juurde välja viib. Tagajärg oli, et Tallinna nõukogus juba 1. septembril enamlaste poolt ettepanud resolutsioon

vastu võeti, mis ügasugusele koalitsioonitamisele valjult lõputegemist nõuab ja näitab, et ainult võimu nõukogude kätte võtmine revolutsiooni võitu kindlustab, maa talurahvale annab ja rahutegemist võimaldab.

Järgnev kuu tõi sügava pöörde sõjaväelaste hulkade meeleolus. Es-eride partei lõhenes ja nõndanim. pahempoolsed es-erid hakkasid ikka enam ja enam enamlaste poliitikat toetama, mida põhjustas hulkade kiire arenemine revolutsiooni poole. Seda meeleolu muutust kajastas teravalt ja otsustavalt ajalooline koosolek Tallinnas 27. septembril, millest osa võtsid: enamlastepartei põhja-balti büroo, Tallinna komitee, Eestimaa tööliste ja soldatite saadikute nõukogude täidesaatekomitee, Tallinna nõukogu, polgu- ja laevakomiteed, ametiühingute esindused jne, kokku umbes 700 inimest, kes, muu seas, Tallinna sõjalist jõudu pea täielikult esindasid. On huvitav märkida selle koosoleku parteiliste jõudude vahekorda: esimese resolutsiooni esitasid vähemlased; kui see hääletusele pandi, siis selgus, et 700-hingelisest koosolekust ainult 3 häält vähemlaste resolutsiooni toetas! Selle enam kui haleda läbikukkumise peale lahkus see vähemlaste „fraktsioon“ koosolekult, ja järgnev enamlaste resolutsioon võeti ühel häälel vastu.

Niisuguses olukorras, kus kehvtalurahva hulgas tegelikult proletariaadiga kaasa tulid, teda toetasid, oli enamlastepartei täiesti õigustatud võimuvõtmise ettevalmistamise küsimust üles seadma. Ja kui võrd Balti laevastik, mille üks põhibaasidest Tallinn oli, niisamuti ka Balti väerind, oma seisukoha ning jõudude hulga poolest üldises revolutsiooniliku väljaastumise ja võimuvõtmise plaanis väga tähtsat osa etendasid, siis oli nimetatud koosoleku otsusel, mis Tallinna keskkoha valmisolekut võimuvõtmiseks alla kriipsutas, kahtlemata suur tähtsus järgnevas sündmuste arengus. Koosolek asus jalamaid otsuse tegemiselt selle täitmisele: ühelt poolt teatati otsusest kõigile Eestimaa nõukogudele vastavate valjalikkude ettevalmistavate sammude astumiseks, teiselt poolt saadeti esindajad Helsingisse, kus sel ajal sm Lenin maapaos elas. Saades samalaadilised andmed ka Soome nõukogudelt, hakkaski Lenin, nagu teada, keskkomiteele peale käima, et vaja on võimuvõtmisega kiirustada. Oli ju nüüd Petrogradi seljatagune — Soome — kui ka küljerinne — Eestimaa näo! — kind-

Iustatud ning Balti laevastik oma sõna võimuvõtmise poolt ütelnud, ja — meie teame kui tähtsaks Lenin neid rindeid ja jõudusid, eriti Balti laevastikku, võimuvõtmise sõjaplaanis pidas.

2. Oktoobripööre Tallinnas

Vaatamata sellele, et Tallinnasse ja üldse Eestisse õige suured sõjariistus jõud olid kokku koondatud ja ühiskondlikud vahekorrad, nagu ülemal märkisime, väga teravad olid, möödus oktoobripööre, s. o. ajutise valitsuse kohalikkude esindajate ja esinduste kõrvaldamine ja võimu nõukogude kätte võtmine, Tallinnas ja mujalgi Eestis ilma sõjariistus kokkupõrkamisteta ning verevalamiseta.

See ei tähenda, muidugi, kogunisti mitte seda, nagu oleks see ajaloolik pööre siin rahulikul teel sündinud, niiuhelda evolutsioonilikul, mitte revolutsioonilikul teel. Seesugust „tarkust“ jutlustas omal ajal „ajaloolane“ — Eesti salaluure agent trotskistlikkude bandiitide perest — Jakob Palvadre, asja nii kujutades, nagu oleks võimu nõukogude kätte minek sellega sündinud, et sõjarevolutsiooniliku komitee esimehe asetäitja sm V. Kängissepp Eestimaa ajutise kubermangu komissari (tsiviilkuberner) Ivan Poska käest kubermanguvalitsuse „allkirja vastu võttis“ — ja see... olnudki kogu see oktoobrirevolutsioon Eestis! Palvadre tüüpi bandiitidel ja sulesulidel oli näisuguste ajaloomoonutuste juures kindel eesmärk: oktoobripöörde *revolutsioonilikku* iseloomu üldse eitada, sellega ühes eitada ka tema proletaarset ja *sotsialistlikku* iseloomu, ja siit edasi Nõukogude riigi proletaarset diktatuuri ning sotsialismi ülesehitamise võimalust ühel maal. Seesugust „õpetust“ on eesti kodanlusel vaja eesti tööliste eksiteele, revolutsiooni teelt kõrvale, juhtimiseks, ja sellepärast ta Palvadre tööd kuulutati „teaduslikuks“ ning „erapooletuks“, isegi soovitavaks! Sest kui oktoobripöördelt ta revolutsioonilik, sotsialistlik, iseloom ära võtta, siis ei jää mingit põhiolulikku vahet nõukogude võimu ja kodanlise riigi võimu vahele, ning eesti töölistel pelegi erilist põhjust oma fashistliku diktatuuri vastu võidelda.

Kuid ajalugu ei arene, õnneks, fashistide ja trotskistide taktikepi järele ja nende moonutamise- ning võltsimiskatsed ei muuda ühiskonna arenemise seadusi: oktoobrirevolutsioon oli ka Eestis, kõige oma „rahuliku“ ilme peale vaatamata — niisugune oli see vähemalt oktoobripäevadel — läbi ja läbi vägivaldne võimuvõtmine. Ja vere-

valingki ei jäänud tagant järele tulemata. Kui oktoobripäevadel verd ei valatud, siis olid sel omad mõjuvad põhjused.

Juba 22. oktoobril* olid Eestimaa nõukogude täidesaatekomitee ja Tallinna nõukogu — enamlaste Põhja-Balti büroo juhatuse — sõjarevolutsiooniliku komitee valinud (silmas pidades 27. septembri otsust ja juhtnööre enamlastepartei keskkomiteelt), kes 23. oktoobril kõik strateegiliselt (sõjapidamise mõttes) tähtsamad punktid, asutused ja isikud oma kindla kontrolli alla võttis, määrates igalepoole oma komissarid, kes mitte ainult asutuste ja isikute tegevuse üle täielikku valvet ei pidanud, vaid ilma kelle lubata isegi kõrgemad kohalikud sõjaväejuhid sõjavägede ümberpaigutusi jne ei tohtinud ette võtta. Ja kuna revolutsioonikomitee seljataga polguja laevakomiteed seisid, ning nende kaudu tegelikult kogu kohalik sõjaväejõud, siis oli revolutsioonikomitee faktiliselt juba seitsaadik peale seisukorra peremees. Mitte et revolutsioonivastaseid jõudusid üldse poleks olnud, või et neil mitte tahtmist poleks olnud, sõjariist käes, enamlaste vastu välja astuda. Ei, oli muste jõude, ja oli ka tahtmist enamlasti ning nõukogusid sõjariistus jõuga purustada. Veel enam: Tallinnasse oli enne oktoobrisündmusi õige suurel määral kontrrevolutsioonilikke ollusi otse plaanikindlalt kokku kuhjatud. Siia olid ajutiselt valitsust pooldavad kontrrevolutsioonilikud kindralid ja parempoolsed es-erid otse revolutsioonivastaste jõudude — ka sõjajõudude — baasi loonud.

Nii oli lühikest aega enne oktoobripäevi Tallinnasse saadetud rida uusi väeosasid: kaks kasakatepolku, soomusautode salku jt. Rakveresse — et Petrogradile lähemal ja kergemini kättesaadaval oleks — oli paigutatud koguni terve 49-as „metsik“ korpus. Ühtaegu revolutsioonivastaste väeosade kohale koondamisega olid es-erid omalt poolt — põhja väerinna uue keskvarustuse-aparaadi loomise sildi all — siia hulga muid kontrrevolutsioonilikke jõudusid kokku kogunud. Kõik need jõud olid küllalt teadlikud sellest, *milleks* neid siia koondati ja mis ülesanded neil täita pidid olema. Kui nad aga siiski võimuvõtmise takistamiseks välja ei astunud, siis peamiselt küll sellepärast, et enamlastepartei organisatsioonid, revolutsioonikomitee kaudu, sedavõrd ootamatult oma korraldus-

* Kuupäevad on märgitud sellal maksva kalendri järgi: kuni 1. veebruarini 1918 — vana kalendri järgi ja sealt edasi — uue, praegu maksva kalendri järgi.

tega olid välja astunud ja et revolutsioonikomitee sedavõrd plaanikindlalt tegutses, tema korraldusi sedavõrd distsiplineeritult täideti, — et see nõukogude vastaste jõud halvas, nende sõjariistus väljaastumise väljavaated lootusetuks tegi.

Mis eriti eesti kodanlusesse puutub, kes mitte vähem ihar ei olnud enamlasti ja nõukogusid sõjariistadega veriselt maha tallama, siis tundsid need ringkonnad peale kõige muu veel väga hästi organiseeritud proletariaadi masselist jõudu, mis nõukogude selja taga seisis, enamlaste kutsel valmis välja astuma. Ja eestigi kodanlus leidis, et silmapilk sõjariistus väljaastumiseks lootusetu on: jäädi paremat silmapilku ootama, pealegi et peaaegu üldiselt arvamisel oldi, et enamlasted nii kui nii kaua ei suuda valitsust oma käes hoida. Need — barbaarid! Kel Tallinnas, näiteks, ligi nelja tuhande parteiliikme hulgas ainult — 47 viletsat intelligendikest oli! Kodanlusele paistis otse surmkindel olevat, et seesugune partei valitsuses juba mõne nädalaga pankrotti peab jääma. Vaieldi vast nädalate arvu juures veel, kas 3, 5 või rohkem nädala pärast. Siis oleks kodanluse võim seda kindlam. Milleks siis enneaegu riskeerida?

Ja nii tuli, et kui 26. oktoobri hommikul kohalikud kõrgemad sõjaväejuhatajad revolutsioonikomiteesse kutsuti ja neile seal teatati, et ajutine valitsus on kukutatud ning võim nõukogude kätte võetud, ja et ka Tallinnas nõukogud võimu on võtnud, ning ette pandi, et nad edasi oma kohtadele jääksid, siis — ühtegi jõudu ei leidunud, kes sellele vastu oleks astunud, ja admiralid ning kindralid töötuse andsid uuele valitsusele lojaalseks jääda (vastupanemata sõna kuulda). Eesti kodanluse esindajad ja juhid avaldasid oma keevat viha sellega, et vast alles hiljuti kättesaadud kohtadelt (kubermanguvalitsuses, maavalitsuses jne) lahkudes seletasid, et nad — ainult vägivaldla ees lahkuvat, sellega ise otse tunnistades, et tegemist oli vägivaldse võimuvõtmisega. Ja Poska „allkirja” nõudmist tuleb seletada vaid sajabrotsendilise bürokratismiga Poska poolt ja sm Kingissepale — tema võttis kubermanguvalitsuse üle — omase pilkega tema poolt.

Kuid see ei tähendanud kogunisti mitte, nagu oleks kodanlus ja endised tsaarislased vägivaldlast loobunud ja võimu rahulikult nõukogudele jätnud. Tallinna linnavolikogus tõstis kodanlus paar päeva hiljem protesti uue võimu vastu, ja parempoolsete es-eride õhutusel algas kohe streik

Tallinna posti-, telegrahvi- ja telefonikontoris: sealsed kontrrevolutsionärid protesteerisid selle vastu, et nõukogude võimu esindaja kontorist läbikäivaid telegramme jm kontrollis. Muidugi ei olnud see mingi põhimõttelik „saladuse”-hoidmise seisukoht, vaid puht praktilik kontrrevolutsiooni toetamise küsimus: Kerenskid ja Krasnovid, kes Gatshinas omale jõudusid kogusid nõukogude kallale tungimiseks, püüdsid nüüd ka Tallinnast neid väeosasid välja kutsuda, kes sinna varemalt varuks olid valmis saadetud. Kutse tuli kutse järele, kuid kõik need pidas nõukogude kontrolli kinni. Ja see'p vihastaski kontrrevolutsioonilikke ametnikke. Aktiivsema osa arreterimine nende hulgast tegi teistele selgeks, et nõukogude võim kontrrevolutsionääridega mängida ei taha, ja — töö posti-telegrahvikontoris algas uuesti.

Tõsisem oli seisukord nende sõjaväeosadega, kuhu enamlik agitatsioon veel polnud ulatanud või kus ta veel polnud oma mõju avaldanud. Neid väeosasid oli veel küllalt randades (rannakaitstes), olid mõned hiljuti kohalesaadetud väeosad Tallinnas, ja eespool nimetatud „metsik” korpus Rakveres. Nende vastu sõjariistus jõudu tarvitada võis, arusaadavalt, ainult äärmisel juhtumil. Ja tegelikult ei tulnudki seda tarvis. Tallinna kasakatepolgud pandi teiste nõukogude poole hoidvate väeosade poolt niisugusesse seisukorda, et nad väljaastumise korral tõesti risttule alla oleksid sattunud, niisamuti ka katse korral linnast lahkuda — et Kerenskiile appi minna. Polgud olidki esialgu kanges sõidutuhinas; kui neile aga nende seisukord ära seletati, vaibus tuhin, ja kasakad vaikusid. Soomusautod olid aegsasti liikumisvõimetuks tehtud ja nende tegutsemine seega halvatud. Hiljem läks korda ka Rakvere „metsikut” korpust sedavõrd ära agiteerida, et see rahulikult nõukogude võimule alistus. Suuremat kihutuse- ja selgitustööd tuli teha nende väeosade kallal, kes Kerenski ja Krasnovi kutse peale rannakaitsest olid lahkunud ja Tartu kaudu Petrogradi-Gatshina poole liikusid. Kuid ka siin läks korda pettusega väljakutsutud väeosadele seisukorda ära selgitada, mispeale nad väerinnale tagasi läksid — peale ühe kasakate väeosa, kes Tapa poole edasi sõitis, seal aga Tallinnast vastusõitnud väeosa poolt laiali aeti.

Vaheajal olid Petrogradi töölisel ja revolutsioonilikel väeosad Kerenski-Krasnovi vastupanekukatse Gatshinas likvideerinud, ja kontrrevolutsioonilikkudel jõududel kadus sekskorraks sõjariistus vastuhakkamise

Liinilaeva „Oktjäärskaja Revolutsija“ sõjaväekomissar loeb liinilaeva „Marati“ punaste mereväelaste kütset ette — astuda sotsialistlikule võistlusele üleaja teenima iäämise peale.

(Sojusfoto)

keskkoht ja selgroog. Eesti kodanlus vähe-
mates keskkohdades nagu Rakveres, Vil-
jandis, Haapsalus, kus proletariaat nõrgem
oli, püüdis ennast muu seas maakonna-va-
litsustes kindlustada, kuid pidi nõukogude
pealetungimisel juba lähematel nädalatel
taganema.

Selkombel oli nõukogude võim lühikese
ajaga üle kogu Eesti maksma pandud ja
isegi need mõningad pesad, kus kodanlus
püüdis oma seisukohti kinni hoida, likvi-
deeritud. Nõukogude võim kindluse ja tü-
gevnes sõna otseses mõttes iga päevaga:
kohtadel loodi nõukogud ja organiseeriti

punakaarti, kui nõukogude võimu sõjariistus jõudu, kuna selge oli, et kodanlus oma vastupanekut ei mõtlegi rahulikult teel lõpetada. Töörahvahulgad toetasid ikka laiemalt nõukogude võimu. Novembris toimendatud valimised ülevenemaalisse asutavasse kogusse andsid enamlasteparteile üle maa üle 40 prots. häält, paiguti kuni 50 prots. ja isegi üle selle, nagu, näiteks, Virumaal (Narva vabrikud!).

Eesti kodanlus, kes esialgu selle peale oli lootnud, et vene kodanlus, vene kontrrevolutsioonilikud jõud nõukogude võimule keskkohas peagi lõpu teevad, nägi oma lootusi ikka enam ja enam vette vajuvat, ja see ajas teda juba „oma käe peal” teid ja abinõusid otsima, et vihatud enamlastevalitsusest pääseda, kes proletariaadi diktatuuri teostamisel kodanluse tegevust järjekindlalt piirama hakkas. Tagajärjeks olid katsed kodanlusele veel sõnakuulelikkude väeosadega sõjariistus jõul nõukogude võimu kukutada. Seesugustest katsetest oleks nimetada eriti kahte: Tartus — novembri keskel, peale kodanlise Maapäeva laiali-ajamist (Tallinnas, 15. novembril), — mis sellega lõppes, et mõned kodanluse juhid trellide taha sattusid, ja hiljem, detsembris, Viljandis, kus võimuvõtmiseks eriline „Sakala” nimeline ratsapolk oli asutatud — peamiselt hallparunitest ja nende poegadest —, ja sidemed loodi väerinnalt koduteel oleva ukraina kodanlise väesalgaga, kes väljaastumise korral toetust lubas. Kuid ka siin ei läinud asi võitluseni: revolutsioonilikud väeosad piirasid ratsapolgu sisse, ajasid laiali, juhid panid plehku, ja salanõu lõppes Viljandi maakonna-valitsuse tegelaste arreteerimisega...

Oktoobrirevolutsioon oli kindlal alusel sündinud, proletariaadi diktatuuri ei jõudnud kõigutada ei eesti kodanluse, ega isegi kodanluse ja saksa parunite ühendatud sõjariistus jõud. Selleks tuli väljastpoolt abi otsida, ja — parunite sabas sõrkides eesti kodanlus selle jõu leidiski — saksa imperialismi näol, kelle palvele nüüd parunite käekõrval mindi, ja kes tekkinud olukorda kasutas, et oma ammust soovi täide viia ja Baltimaid oma küüsi haarata. Alles saksa imperialistide reguläärne sõjavägi koos eesti kodanluse relvastatud salkadega vallutas maa, kust nõukogude võim ja asutused Bresti rahulepingu põhjal nii kuni lahkuma pidid... Praegune saksa faschismi agent Trotski tegi juba siis saksa imperialismile suure heateo: Bresti lepingu esialgsete tingimuste järgi oleks Baltimaa, peale saarte, Nõukogude Venemaa külge jäänud, ja alles peale seda, kui

Trotski vahepeal läbirääkimised oli lõpetanud, laiendasid saksa imperialistid oma nõudmisi ka Baltimaade kohta. Nii mängis Trotski Baltimaad imperialistide kätte!

3. Kahekümne aasta pärast

Ainult kolm ja pool kuud kestis nõukogude võim Eestis. Selles olukorras, kus tal alles tuli uut võimu ja selle aparati organiseerida, omale sõjalist jõudu luua — sest endine tsaari-sõjavägi lagunes sõjale lõpu kuulutamisega täielikult koost, uue organiseerimine aga nõudis aega; kus alaliselt tuli võitlust pidada nii kodanluse sabotaashiga ja laostava ning desorganiseeriva tegevusega majanduse alal, kui ka otseste sõjariistus kontrrevolutsioonilikkude väljaastumistega, — selles olukorras oli iga tahtes väga vähe seda, mis nõukogude võim jõudis töörahvahulkade seisukorra parandamiseks ära teha. Kuid sellest hoolimata jättis ta jäädavad jäljed järele. *Esimest korda ajaloos tundis eesti rahvas enda poliitiliselt vabana ja rahvuslikult iseseisvana.* Tõsi, see ei olnud poliitiline vabadus riikliku iseseisvuse näol, kuid see oli vabadus, mida maitseb kogu töörahvas tänapäev Nõukogude Liidu, vabadus, mis nõukogude võimu juures ka eesti töörahvale oleks välja arenenud selleks maailmas ennenägematuks tööraha-demokraatiaks, mille staalinlik Konstitutsioon tänapäev kindlustab igale nõukogu kodanikule, kõikidele Nõukogude Liidu rahvastele, ja mis on ihaldatavaks eesmärgiks kogu maailma töörahvale. On üldse raske mingisugust mõõdupuud leida, mis määraks vahemaa, mis lahutab tänapäeva eesti töörahvast oma sünge faschistliku diktatuuriga, halastamatu kurnamisega ja majandusliku kui poliitilise rõhumisega sellest helgest nõukogu olevikust ja veel helgemast tulevikust, mis nõukogude võimu püsimisel ka eesti töörahva osa oleks olnud. Ja rahvusliku iseseisvuse alal oli nõukogude võim, oktoobrirevolutsioon, see, kes eesti keelele esmakordselt riikliku eluõiguse andis, ta rahva avalikuks ning täieõiguslikuks kooli-, kohtu- jne keeleks tegi, avades tee ja andes kõik võimalused rahvuskultuuri arendamiseks — sotsialistliku sisuga, rahvusliku vormiga. Nagu seda rikkalikult arendavad tänapäev kõik Nõukogude Liidu rahvad, sõbralikus, vennalikus koostöös kõigi teiste, niisamuti täieõiguslikkude rahvustega. Jällegi, kui mõõtmata kaugel sellest vabast töörahva loomingust on kõik see, mida eesti töölistele tänapäev pakuvad faschistlikkude diktaatorite mudaste

saabaste lakkujad Metsanurga, Visnapuu, Jaigu jt müüdavate sendihingede näol, ja mis kohane on töörahva hinge ainult määndama!

Proletariaadi diktatuur Eestis jättis aga teisigi jälgi maha. Selle põlve töörahvas nii linnast kui maalt ei unusta seda lühikest aega, kus ta enese tõesti vaba tundis, ise oma peremehena, kus ükski kurnaja ega tema õuepeni töölisele hammastega ninasse karata ei tohtinud ja hallparun maatamehe või kehviku kallal hirvitada ei julenud. Sinnamaani põrmusse mahatallatud moonamees, maatöeline, maatamees, rendilapi pidaja — kõik nad tundsid proletariaadi diktatuuri elustavat, organiseerivat, enesetunnet tõstvat mõju; ja tuleb otse imestada seda distsiplineeritud energiat, mida see sinnamaani laialipillatult elanud, organiseerimata töörahvahulk nüüd proletariaadi enamlastepartei juhatusel avaldas. Vaevalt paari kuuga oli ta — ülalkirjeldatud äärmiselt rasketes tingimustes ja kodanluse ning parunite ühisel ägedal vastupanekul — jõudnud umbes 75—80 protsenti mõisaid parunitelt üle võtta, et neid uuteks kollektiivsetel alustel töötavateks suurmajapidamiseks ümber korraldada. Aga see polnud kaugeltki veel mitte maaküsimuse täielik lahendamine. Meie teame, Nõukogude Liidus sai see ülesanne oma lahenduse alles lausa kollektiviseerimisega ja kulakluse, kui klassi, likvideerimisega — poolteist aastakümnet peale Oktoobrit. Ka Eestis oleks selle ülesande lõpulik lahendamine kauemat aega nõudnud, oleks vististi mõndagi selles esialgses töös parandada, muuta, täiendada tulnud. Kuid meie ei või selle paari kuu saavutusi mitte sellega mõõta, mis tegemata jäi, vaid millega töörahvas selle lühikese aja kestel juba valmis sai. Need saavutused aga kõnelevad vägagi selget keelt oktoobrerevolutsiooni tagajärgedest ja mõjust ühel kõige keerulikumal alal. Ja kui imperialistide pealetung ühisel jõul hiljem Eesti töörahvalt selle võidu vilja röövis ning parunid uuesti paigale pani ning neile orjapiitsa pihku pistis, siis oli eesti kodanlus — just oktoobrerevolutsiooni kogemuste mõjul —

sunnitud mõisnikkudel „selgroogu murdma“ ja mõisaid ära võtma. Oktoobrerevolutsioon purustas feodaalkorra jäänused Eestis jäädavalt, olgugi veel osaliselt kodanluse kätega.

Muidugi, nüüd ei sündinud see enam töörahva huvides, nagu nõukogude võimu ajal. Nüüd tegi seda kodanlus, parunitega kokku leppides, töörahva arvel. Ja see arve ei ole väike — enam kui 100 miljonit krooni peab töörahvas ainult selle osa eest välja higestama — parunitele ja kodanlusele —, mis parunite mõisatest tükikestena töörahva kätte sattus — suur osa jäi „autasudena“ töörahva timukatele, kah töörahva kulul muidugi. Meie ei saa siinkohal arvudes üles arvata — raske ongi seda üldse, puudulikkude andmete pärast teha —, mis eesti töörahvale see ajalooline pööre maksma on läinud; kümned tuhanded fashistliku majandusepoliitika surve all ägavad asunikud, riigirentnikud, lapi- maamehed jt võiksid igauks selle kohta valusaid lugusid jutustada ja pikke arvureid ette panna. Ja seegi kõik kõneleb sellest määratud vahemaast, mis lahutab praegust eesti töörahvast neist saavutustest, mida ta oleks omanud oktoobrivoitude püsimisel Eestis.

Eks ole sellepärast loomulik ja arusaadav, et eestigi töörahvas, ühes kogu maailma töörahvaga, Suure Oktoobri 20-dal juubelipäeval kõige hingega kaasa elab Nõukogude Liidu töörahvaga, kaasa tunneb ja elab sotsialismi suuri võitused — kui kogu maailma proletariaadi võitused. Eesti töörahvas tunneb need võidud endale veel seda lähedamad olevat, et ta ise, külg külje ja õlg õla kõrval ühes kogu Venemaa proletariaadiga, oktoobrerevolutsiooni võidule viis. Nende võitluste ja võitude meeldetuletamine nüüd, Oktoobri 20-dal aastapäeval, tõstab eesti töörahva ette veel heledamas värvis selle eesmärgi, mille poole ta püüab, annab talle uut hoogu ja vaimustust koondada jõudusid ühisesse väerinda painava fashismi hävitamiseks ja demokraatlikkude vabaduste ning õiguste kindlustamiseks, mis tasandavad tee võitluseks sotsialistliku tuleviku pärast.

H. P.

Litovski turu varemed (ühisvõtt 1925. a.).

(Sojusfoto)

LAULUD VÕITUDEST

AUGUST LUKIN

I

Mu kodumaa on võidumaa...

NÄEN taevakaares päiksepuna
ja meelestub Oktoober suur.
Mind kütkestab see purpur-kuma
ja lahingute tormituul.

Meil õöd siis olid üsna valged
ja päevad tulipunased.
Meil püssid paukusid vaid palgel
siis võitluses — nii tulises.

Nüüd vaikind lahingute tuli
ja põrmuks saanud viimne tsaar.
Meil mehisust ja julgust oli,
et võita timuk, valgekaart.

Me vaprad kangelaste read
nüüd elu uueks ümber teind.
Ei Trotski jõuk meid kinni pea, —
ta kõrvetab me tuleleil.

Meil võitlusilme püsib palgel,
läind kuigi päevad tunased.
Me, enamlased, hoolsalt valvel
all lipu tulipunase.

Kakskümmend aastat sajandeisse
jääb kustumata särama.
Suur LENIN, STALIN rajand teisse
maailma — uude — väravad.

Nüüd õnnest helisevad tuuled:
mu kodumaa on võidumaa.
Tööd armastaja rahvas kuuleb,
kuis põllud rõõmsalt heljumas.

Meil vaba elu õnne toonud:
maa hingab täie rinnaga.
Me rahvad uued laulud loonud
— ja võitnud verehinnaga.

Sellel samal kohal on nüüd I-se viisaastaku kultuurimaja (ülesvõtte 1937. a.).

(Sojusfoto)

Ma laulan töö ja kandle saatei
 nüüd ühes uhke Neevaga:
 Töövägi teostab kõrged aated,
 au sulle, vägev Leningrad.

Näen taevakaares päikse kuma
 ja rahvaid rõõmust kajamas.
 Mind kütkestab Oktoobri puna,
 sest võidupärjas meie maa.

II

Minu kodumaa õitseb...

NAGU päikese kulda
 kandvad edasi tuuled.
 Viljaka kodumaa mulda
 heldusest laulma ma kuulen.

Suures rahvaste peres
 puhkend õitsele pungad.
 Isegi vanade veres
 loidavad nooruse tunglad.

Hiigla rahvaste meri
 läbi võitluse käinud.
 Kaduma valatud veri —
 pole ju asjata läinud.

Saadud võitude müha —
 elu staalinlik anne:
KONSTITUTSION vaid üha
 heliseb rahvais kui kannel.

Nagu päikese kulda
 kandvad edasi tuuled.
 Viljaka kodumaa mulda
 heldusest laulma ma kuulen.

Kuldsest õigluse lõimest
 elu-kanga on koonud.
MEIE PARTEI — meie võime —
 rahvaste vendluse toonud.

Rõõmust laulavad rahvad,
 vabad — suured ja väiksed,
 kasvanud elavaks, vahvaks
STALINI hooles — me päikses.

Helges kevade päikses
 minu kodumaa õitseb,
 õnne- ja armastuslâikes
 saavutab hiilgavaid võite.

KARU ANDRES

(Katkend samanimelisest poemist)

H. PÕÖGELMANN

EESSÕNA

Kolhoosi uus kultuurikodu
on lipuehteis üleni,
ja rahvast voolab ühtesoodu —
küll jala, vankreil, ratsulgi.
Suurt pidupüha peab kolhoos,
sest ongi terve küla koos:

OKTOOBRI JUUBEL — KAHEKÜMNES,

ja juubeliks suur kingitus:
teater, kino, klubi uus...
Puhkpillikoori piduhümnis
saal kajab, rõkkab vastu vaid —
nii tervitades tulijaid...
Ja voolab vaimustatud kõne:
Veel kerkib korraks käidud tee —
kõik kantud raskus, ohvrid... see
toob palge pisaragi mõne. —
Kuid muutub rulluv kõnekangas,
ja helgub pildistiku rangas
uus elu võimsas võitlushoos...
Kõik vana varemteks vajub,
sotsialismi rindel hajub;
uus võrsub eluvorm — kolhoos ..
Ja uueks kasvab inimene;
loob uueks kõik, mis „igavene“,
ning *asuniku* põudsel raal
sotsialistlik kodu kerkib maal —
uus, vaba, rõõmuküllane

ja helge, jõukas — *jäädav see...*
Ja siis — saab sõna Karu Andres.

KARU ANDRES JUTUSTAB

Armsad sõbrad, kallid kaimud,
üleaedсед, ümberkaused,
kaugelt tulnud külalised —
segus ühed selt-ilised,
suur meid püha siia toonud,
pidu kokku meid põiminud...
Elage, lapsed, rõõmulan!..
Kodu meil nüüd küllaline,
saalid avarad avatud.
Aasta andis saagi suure,
salved servini seisavad;
ise me endi isandad,
omad pärisperemehed —
kuis nüüd ei elaks õnnelan!?
Kuis ei mälestaks meeleldi
pikki kannatuse päevi,
pikki musti mure aastaid,
orjusaegu ohkeküllaid,
võitlusaegu vaevarikkaid,
mis nüüd vajund minevikku,
jäädavalt on jäänud taha...
Rõõmulan, lapsed, elage!
Jatkake ilus ja hüvedes
pisaratel pandud algust,
valudes rada rajatut...

1. peatükk

„HULKUMAS JA PÕGENEMAS PEAD SA OLEMA“...

Rebastel on augud ja lindu-
del pesad, aga inimesetapsel
pole kohta, kuhu pead panna...

Oli palav põuasuvi...¹
Päike kõrvetavalt kuumas,
janu piinas nurm see närbus,
tulimullas tuikus vili —
oraslehed läksid longu,
kolletasid harvad kõrred,
kõrred vaid kämbla kõrgused...
Päid ei tupest tõusenudki...

Kuivas põua palavuses
pisargi palgel palujail;
väsisid silmad vahtijail,
igatsuses ootajatel —
pilvekest ei silmapiiril
kerkind hallist haudeudust,
valendavast põuavinast.
Verfekumas vajus päike,
halástust ei olnud õlgi —
karastuseks kastetilka
rohuladvale ei langend...
Viimne piiskki paistis kadund
pilverinnast, mullapinnast.
Üle nãrbuv-nukra küla
vajus raske nãlja vari...

¹ Aastal 1869.

* * *

Siis see salajas algaski...
Lohkund paled, longund õlad,

käsivarred võimetumad,
pilvis pilgud, sünged sõnad,
kõigest nagu kostis kõrvu,
kõigest paoti pudenes:

„Kauaks nii meil elu enam!?”

Põuast hääbund välja veerel,
põuast närtsind nurme keerul
kukkus sõna kohtamisel,
mõtletpihuke pudenes:

Ega's maailm ühte mõõtu,
ühest kangasta koetud,
ühest puusta painutatud;
küllap on kohte korralikke,
küllap paiku paremaidki,
jatkuks maada meitelegi,
jatkuks laual leivapala,
leiba ja leivakõrvastki...

* * *

Kui siis tuli mõisast teade,
saabus saatusraske sõna:
kohad on üles üteldud,
härä tahab hävitada,
küla hoopis kaotada,
väljad mõisa kätte võtta,
põllud mõisa pärikski;
rendikohad kaotatakse,
talud maa tasa tehakse, —
kui see teade mõisast tuli,
saatusrikas sõna saabus,
valmis külal valus otsus:
põgeneda nälja pakku,
Peipsi taha peitu minna,
päästa pered suisa surmast,
hävitavast hädaohust,
jätta kodu, kus kasveti,
talud tuultele tallata;
jätta vainud, jätta nurmed,
jätta muistsed hiiesalud —
võõrsile välja rännata.

* * *

Päike vajus lääneserval
pikkamööda puude latvu,
heites viimseid tulehelke
üle musta metsaharja,
üle tuhkjavalaja välja
tolmust udusele teele,
valgustades killavoori,
kes see liikus pikas rongis
Tartust tulles Pihkva poole.

Tasa loksus ratas rööpas,
pikka liikus järgi tolmus
vanker väsind hobusele.
Väsind jalgel vankri kõrval,
hoides peelest, sammus saatja,
tolmuhärmas sassis habe,
ise üleni tolmune;
pikkisilmi maantee sihis
vaates Pihkva piiri poole,
ihkel saada üle raja,
pääseda üle piirista...

Pikk on tee ju selja taga —
Põltsamaalt ligi Petersit;
kolmat päeva kestab teekond,
roidund loom kui inimene.
Aga puhkust pikka pole
enne kui saab üle piiri,
üle kubermangu raja,
välja parunite vallast,
kes ei taha lingust lasta
oma orjasulaseida,
karles tööjõu kaotada,
rakkuskättest kehvakس jääda...

* * *

Õõ ju varjab vaikset metsa,
pimedus sõba sirutab
üle vaikind laane laia,
üle väsind killavoori
maantee serval metsa vahel.
Ainult hiinenud vankreid
pika vooi viimses otsas
kümnet paar veel maanteel peatub,
otsides aset puhkuseks.

Äkki kostab kabjaplagin,
kostab ja kiirelt läheneb,
tulles seegi Tartu poolta.
Kes see nii hilja küll kihutab?
Kas ehk kurjad sillasaksad¹
ruttavad rada sulema,
killavoori kimbutama?
Kiiresti veel rakmes vankrid
kihutavad maanteelt metsa,
pimedasse padrikusse,
et kui häigab hädaohtu,
olla peidus metsapõues...
Pääseks ehk veel põgenema...

Seni tuiskab maanteed mööda
ratsasalk kiirelt kohale;
ajab vooi etteotsa,
käratab unest uinujad:

„Keiserliku sillakohtu
nimel...”

kajab käsusõna —

alaku teekond tagasi...

¹ Sillakohtu ametnikud, kes politsei kohuseid täitsid.

Liigovskaja uul. Leningradis (1930. a. ülesõtte).

(Sojusfoto)

Vali nurin kostab voo-
 rist, vihahüüded, nutt ja needus...
 Kaob viimne lootuskübe.
 Nälja kohutavad küüned
 tuleviku tumedusest
 ahnelt saaki ahmitsevad...

Asjata on nutt ja ohked,
 asjata on vihavanded —
 vägivald ei väärdü palvest,
 toores jõud ei tühjast sõnast;
 võimu ainult vägi murrab,
 vägivalla jõud vaid väärab...

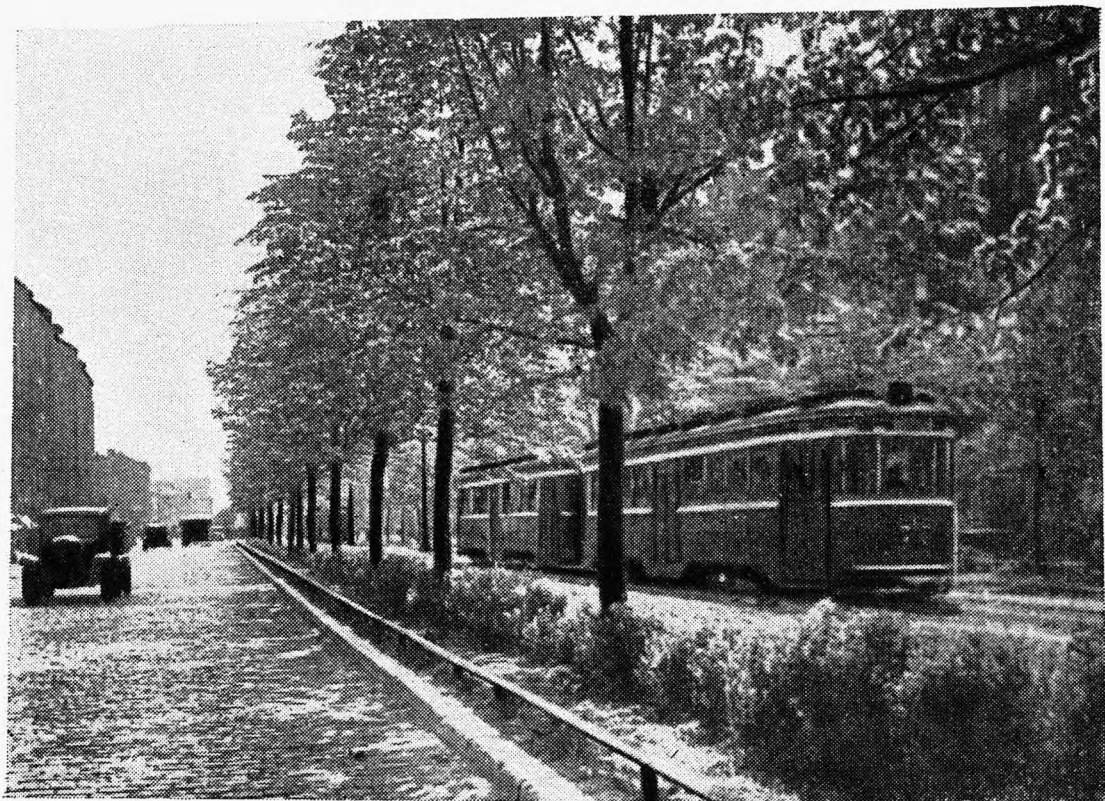
Aovalge idataevas
 tähistas päeva tulekut,
 kuulutades uusi ohkeid,
 uusi muremuljutusi
 raskelt leinavale mäele...
 Pikka venis aovalgel
 vankririda metsa vahelt
 mundris ratsasalga saatel
 kurvvalt tulnud teed tagasi...

* * *

Oli viimaks silmapiiril
 kaugel killavoor kadunud,
 venis välja metsa varjust
 pääsünd pagulaste pere;
 heitis ohkel viimse pilgu
 järgi leinal lahkujaile;
 keeras aisad *ida poole*,
 vastu tõusvale päevale,
 liikus ja ... rändas... edasi.

* * *

Viimaseid vankreid veeremas
 üle Pihkva piiri oli
 Tamme Kaarli pere oma:
 aiste vahel väsind kronu,
 vankril — haigestunud naine,
 lapsi paar, ja vankri kõrval
 Kaarli järel, väsind jalu,
 sammus Andres — aastat kümme —
 Tamme Kaarli vanem võsu..

*Seesama üü. 1937. a. Uulits on prügitatud, trammiliin on 40-aastaste istutatud puudega eraldatud.
(Sojusfoto)*

MIS SA TUIGUD, TUISUKENE

HUGO ANGERVAKS

I

MIS sa tuigud, tuisukene,
paugud, paha ilmakene,
tassid lunda toa ette,
hanged akna ääredeni?

Kas sa pole rahu saanud,
ega võinud vaikseks jääda,
sellest raskest ajast saadik,
aastast viiendast verisest?

Sellest tuigud, tuisukene,
paugud, paha ilmakene,
tassid lunda toa ette,
hanged akna ääredeni.

Mälestused mõrudamad
ülekohtust kisendavast
mõlguvad sul meeltevallas.
Sellest ajast armutumast —
olid kui orjad hulkumassa,
vaesedlapsed vaarumassa,
ematumad heljumassa.

Ajad olid armetumad,
päevad pilkased pimedad,
videvikud vereviires,
õhtud õudselts õnnetumad.

Kaua oli orjus olnud...
Keisrikulli kummardusel
murdis mõisnik rahvarammu,
vabrikandid vajutasid,

ametnikud ahmitsesid,
parasiidid paisutasid
oma kõhtu rahva kulul.

Viimaks orjad tõusid üles,
haarasivad haamid kätte,
püssid pikad pihkudesse,
hangud kolmeharulised,
kangid või kahepuudased.
Kandsid kadu keiserile,
mättaalust mõisnikule,
vaenu vabrikantidele
pappidele paradiisi
piletita reisutee.

Oi, meie ihnsad härrakesed,
punased me prouakesed,
saledad või saksakesed,
upsakad noorhärakesed,
kuidas nad kiirul kihutasid,
põrgupiinas põgenesid,
nii et varbad välgatasid,
säaremarjad sätendasid,
hilbud peened hilbendasid.
Jätsid mõisad sinnapaika
maatameeste võimu alla,
moonakate meelevaida.

Külamehed, kullakesed,
külanaised, noorukesed,
hingasivad orjusetä,
naeratasid nobedasti —
küll oli kerge kurnajata,
mõnus ilma mõisnikuta!
Mõistnud ei küla siis magada,
rõõmu pärast uinuella.
Neiukesed noorukesed,
nägusamad nupukesed,
lasid laulud laksumaie,
tantsud targad tulemaie.
Kogu küla jooksis kokku,
poisid punapõselised,
naised noored nobedamad,
vanamehed väledamad.

Mis nüüd meestel meelehärma:
põllud käes on põhjatunud,
viljaväljad ääretunud.
Tuleb kevad külvikuuga,
suvepäevad sumedamad,
sügis suure lõikusega.
Elu muutub heledamaks,
kergeks ilma kurnajata,
mõnusamaks mõisnikuta.

Päevad pisut pikenesid,
muutusi tõid mustemaida,
kurvastusi kurjemaida.
Mõisnik ilmus metsa alla,
kasakad tõi küladesse,
soldatid lausa sõdima,
võitlejaid veristama,
kangelasi kaagitama,
maatamehi maha laskma.

Tuigu, tuigu, tuisukene,
paugu, paha ilmakene,
nuta valupisaraida
oma laste leina pärast,
oma vendi vere pärast.
Surmati siis sadandeida,
tapeti siis tuhandeida,
poodi puude oksadele,
telegrahvitulpadele,
väravate vahepuile.

II

Siis oli nurmel nuttejaid,
lumel laial leinajaid,
väljadella vaakujaid.
Naine karjub kaasakesta,
mahalastud mehekesta,
neiu nuksub noorimeesta,
poodut üles posti otsa,
kümnet päeva kõlkumassa.
Ajad olid ärmetumad,
päevad pilkased pimedad,
videvikud vereviires,
õhtud õudselt õnnetumad.

Nüüd on ajad ammu teised,
päevad palju pikenenud,
hommikud nüüd helisevad,
õhtud õnnest õhetavad.
Põllud ees meil põhjatunud,
viljaväljad ääretunud,
kõrred raskesti kõiguvad,
allapoole kummarduvad.

Teised tormid tugevamad,
tapelused tulisemad,
võitlusekäigud visamad
raputasid ilmamaada,
ääretumaid avarusi
sügisel suurel päeval,
Õhkuval Oktoobri õhtul.
Teised tormid tugevamad,
võidukäigud verisemad,

Budjonnõi nim. Baku tehase naftaajamise sisseseade noor insener Selim Kassumov etestati Frunse nim. väävli-happe tehase direktoriks. Sm. Kassumov on naftatöölise poeg, ta algas tööd naftaallikates treiali õpilasena.

Pildil: Direktoriks etestatud Selim Kassumov (juhib autot) perekonnaga naftaallikate juures sõitmas. (Sojusfoto)

varistasid vanakorra,
kukutasid kõik kurnajad,
tööliserahva timukad.
Selles visas võidukäigus,
tapeluses tulisemas,
jäime ilma kallimasta
kangelasest kõvemasta,
oma juhist julgemasta,
meie Leninist leekivast.

Ära tuigu, tuisukene,
paugu, paha ilmakene!
Lenin meil on leegitsemas,
südameid meil sütitamas:
tema juhatused julged,
tema käsud kustumatud
on me elu uueks loonud,
on me õue õnne toonud.

Tema tegemata tööda
jätkab meie raudne Stalin,
kõigi kurnatute sõber,
vaeserahva vanem venda,
õnne elu ehitaja.

Tema julgel juhtimisel,
tema targal teguviisil,
juhi käsud kustumatud
on meil juba teostatud:
tehasteks nad teisenenud,
masinajaamadeks muutunud,
või kolhoosideks kujunenud,
eluks heledaks edenend,
muutunud rõõmuks rõkkavaks,
paisund päevaks pakatavaks,
tulevikuks tulisemaks,
klassideta kodumaaksi.

KAKS SURMA

A. SERAFIMOVITSH

MOSKVA nõukogusse, staapi, tuli hallide silmadega neiu, rätik peas.

Taevast oli oktoobrikuine, ähvardav, ja mööda külmi märgi katuseid, korstnate vahel, roomasid junkrud ning tapsid püsipaukudega ettevaatamatuid inimesi Nõukogude platsil.

Neiu ütles:

— Ma ei saa kuidagi revolutsioonile kasu tuua. Ma tahaksin teile tuua staapi teateid junkrute kohta. Halastajaks õeks ma ei oska olla, ja neid õdesid on teil palju. Sõdida ma kah ei oska — pole kunagi relva käes hoidnud. Aga kui teie mulle lubatähe annate, siis hakkate teile teateid tooma.

Õlist määratud nahkkuues seltsimees, kel mauser võõvahel ja uneta õist ning tiisikusest nägu sisse vajunud, lausus talle ainiti otsa vaadates:

— Kui te meid petate, laseme teid maha. Saate aru? Kui asi seal avalikuks tuleb, siis lastakse teid maha. Kui meid petate, siis lastakse teid siin maha.

— Tean.

— Olete teie kõik järele kaalunud?

Ta kohendas pearätikut.

— Andke mulle lubatäht kõigi vahipostide jaoks ja dokument, et ma olen ohvitseri tütar.

Teda paluti teise tuppa astuda. Uksele pandi tunnimees.

Akende taga platsil kostsid jälle paugud. See oli kallaletungiv junkrute soomusauto, mis paugutas ja jälle minema kihutas.

— Kurat teda teab. Kuulasin järele, kuid mis see järelekuulamine ikka aitab, — rääkis sissevajunud tiisikusehaige näoga seltsimees, — muidugi, ta võib meid petta. Noh, aga anname siiski. Meist ei tea ta seal kuigi palju rääkida. Kui aga selgub, et ta meid petab, siis lööme ta mättasse.

Neiule anti välja võltstokumendid ja ta läks Arbați uulitsale Aleksandri kooli, teel uulitsanurkadel punaväelastele lubatähte näidates.

Snamenka uulitsal peitis ta punase lubatähe ära. Teda ümbritsesid junkrud ja viisid ta kooli hoonesse korrapidaja juurde.

— Ma tahan halastajaõena töötada. Isa tapeti mul saksa sõjas ära, siis kui Samsonov taganes. Kaks venda aga on Doni ääres kasakate vägedes. Ma elan siin väikse õega.

— Väga hea, tore. Meie oleme rõõmsad. Meie raskes võitluses suure Venemaa eest rõõmustame meie iga õilsa patrioodi avameelse abi üle. Teie aga olete ohvitseri tütar, olge head!

Teda juhutati ohvirstetuppa. Toodi teed. Korrapidaja ohvitser aga ütles kõrvalseisvale junkrule:

— Teate mis, Stepanov, riietuge töölisena. Minge Pokrovka uulitsale. Aadress on siin. Kuulake täpselt järgi selle tüdruku üle, kes meil siin istub.

Stepanov läks, tõmbas selga palitu, millel oli rinna peal verine auguke — palitu oli äsja võetud tapetud tööliste seljast. Pani jalga tööliste püksid, katkised saapad, pähe mütsi ning läks Pokrovka uulitsale.

Seal ütles talle keegi punapäine lohakalt riietatud kodanik veidralt silmi pilgutades:

— Jah, seal teises numbris elab keegi. Pisikese õega. Kuradi pursui.

— Kus ta praegu on?

— Hommikust saadik pole teist enam näha. Küllap vist vangistati. Staabikapteni tütar, madu niisugune. Aga mis te temast tahate?

— Tema teenija oli meie külast. Tahtsin niisama teist näha. Jumalagal!

Õösel ümbritsesid vahipostidelt tagasi tulnud junkrud hallisilmalise neiu kõige suurema tähelepanuga. Muretsevad kooke, kompvekke. Üks hakkas südilt klaverit mängima; teine ulatas naerdes põlvele laskudes lillekimbu.

— Peksame kogu selle lurjuste jõugu laiali. Tegime neile sära. Homme hommikul aga anname neile Smolenski turu poolt küljest niisuguse hoobi, et suled lendavad.

Hommikul viidi neiu laatsaretti haavu siduma.

Kui nad valgest seinast möödusid, siis oli näha: seinas ääres lamas roosas siitsärgis tagasiheidetud peaga tööline — saapad porised, tallad läbikulunud, pahema silma all tume auguke.

Spioon! — lausus junkur möödaminnes, tapetu peale vaatamata. — Saime kätte.

Neiu töötas laatsaretis terve päeva pelimelt ja osavalt, ning haavatud vaatasid tänulikult ta hallidesse, tumedatesse mahalöödud silmadesse:

— Suur tänu, õeke!

Teisel õöl palus luba koju minna.

— Kuhu te lähete? Lubage, see on ju kardetav. Nüüd luuratakse iga nurga taga. Niipea kui meie piirkonnast välja lähete, võtavad teid kohe lurjused kinni, ja võib olla, et lasevad ilma pikema jututa maha.

— Ma näitan neile tokumente, ma olen rahulik elanik. Ma ei või. Seal on mu õeke. Jumal teab kuidas temaga lood. Süda valutab.

— Nojah, väike õde. Seda nüüd küll. Kuid ma annan teile kaks junkrut saatjateks.

— Ei, ei, ei... — ütles neiu ehmunult käsi välja sirutades, — ma lähen üksi... üksi... Ma ei kardä midagi.

Ohvitser vaatas teraselt.

— Hm, jaa... Noh, mis siis ikka?.. Minge.

„Roosa särk ja silma all must auguke... pea tagasiheidetud...“

Neiu väljus väravast ja vajus kohe pimeduse ookeani — ei ühtegi joonekest, vihjet ega häält.

Ta läks kooli juurest viltu üle Arbati platsi Arbati väravate juurde. Ühes temaga läks väike pimeduse rõngas, milles talle paistis ta enda kaju. Ei midagi muud — ta oli ainuüksi kogu maailmas.

Ta ei tunnud hirmu. Ainult sees oli kõik pingul.

Vahest lapsepõlves poeb ta isa tuppa, kui see väljas on, võtab voodi kohalt vaibalt gitarre, istub, jalgu oma alla kõverasse tõmmates, ja hakkab gitarrekeelt näppima, teda ikka enam ja enam pingule kruvides. Ikka peenemaks ja ikka kõrgemaks, väljakannatamatumaks läheb gitarrekeele kaebus. Peen, südamesse puuriv kramp.. ti ti-ti-i. Ai, katkeb, ei pea vastu... Ja judin jookseb üle selja, ning väiksel otsaesisel on pärlikesed... See oli vapustav, võrratu nauding.

Nii läks neiu pimeduses, hirmu ei olnud, ning ikka enam kõrgenes peen ti-ti-ti-i... Ja segaselt nägi ta oma tumedat kaju.

Äkki sirutas käe välja — majasein. Hirm valgus nõrgestava raugusena laiali üle kogu keha ja otsaesisele tulid higipärlikesed, nagu siis, lapsepõlves. Majasein, aga siin peab olema bulvaari võreaed. Tähendab, ära eksinud. Noh — mis siis ikka — küllap leiab kohe suuna. Hambad lõgisesid tagasihoidmatust sisemisest värinast. Kesgi kummardas ja sosistas pilkava naeruga:

— Aga see on ju lõpu algus... Kas sa aru ei saa?.. Sa arvad, et ainult ära eksisid, kuid see on lõpu...

Neiu arutab ebainimliku jõupingutusega: paremal pool on Snamenka, pahemal pool bulvaar... Ta sattus nähtavasti nende vahele. Sirutas käed välja — post. Telegrafipost? Peksva südamega laskus põlvili, kobas maad, sõrmed puutusid vastu külma märga rauda... Võreaed, bulvaar. Kohe veeres koorem südameilt. Ta tõusis rahulikult üles ja... hakkas värisema. Ümber ringi kõik liikus — tuhmilt, segaselt kadudes, jälle tekkides. Kõik liikus: hooned, seinad ja puud. Liikusid trammimastid ja roopad, ise punaverised punaverises pimeduses. Ja pimedus liikus sogases punas. Ja madalal rippuvad pilved lõõmasid vervalt.

Ta läks sinna, kust voolas see hääletu lõõm. Läks Nikitski väravate poole. Imelik, miks teda seni keegi ei ole hüüdnud, peatanud. Ta teab, et väravate, kangi-aluste, nurkade pimeduses varitsevad vahisalgad ja peavad teda silmas. Ta on kõigile nähtav, läheb punasesse lõõma kastetuna, astub lõõmamise keskel.

Läheb rahulikult, pigistades ühes käes valgete lubatähte, teises — punaste oma. Hüüdjale näitaks ta vastavat lubatähte. Ümberringi on tühi, ainult leina-punane, tumm lõõmamine kestab väsimata. Nikitski uulitsal möllas tuli hirmsasti. Vihased tulekeeled tungisid punastesse madalatesse pilvedesse, kus punane suits keereldes rullus. Määratusuur maja säras üleni tules pimestavas valguses. Ja selles pimestavas kuumuses tormas kõik meeletult värisedes pilvedesse; musta luukerena mustasid ainult aampalgid, raudlatid, seinad. Ja sama pööraselt särasid maja seintes kohastikku olevad aknad.

Pilvede poole tõusid suure sabaga punalinnu sädemed, praksumine ja kuum lakamatu sosin — sosin, mis kõigest muust ümberkaudu üle käis.

Neiu keeraski ringi. Linn uppus pimedusse. Linn oma lugematute hoonetega, kellatornidega, platsidega, aedadega, teatritega, avalikkude majadega oli kadunud. Lasus ilmatu pimedus.

Ja selles ääretuses on vaikus, ning vaikus — salakartus: nüüd puhkeb lahti see, mil pole nime. Kuid vaikus püsis, ning vaikus püsis ootus. Ja neiu hakkas hirmu.

Oli väljakannatamata palav. Ta läks viltu üle uulitsa. Vaevalt oli ta jõudnud pimedanurgani, kui ilmus madalakasvuline kaju ja täägile tekkis tulehelk.

— Kuhu lähed? Kes sa oled?

Neiu peatus ja vaatas. Ta oli ära unustanud, kumbas käes missugune lubatäht

oli. Kõhklemise sekund venis. Püssiraua ots kerkis rinna kõrgusele.

Mis see's on? Tahtis sirutada parema käe, aga endale ootamata sirutas kramp-likult välja pahema peopesa ning tegi lahti.

Selles peos oli junkrute lubatäht.

Valvur lasi püssi langeda ja hakkas lubatähte kohmakalt, sõnakuulmatute näp-
pudega lahti tegema. Neiu valdas kerge, enneolematu värin. Seljataga tulekahjuase-
melt paiskus praginaga üles sädemetevihk, kramplikult valgustades... Karedal peo-
pesal oli junkrute lubatäht... tagurpidi...

„Ah, sina... kirjaoskamatu!“

— Säh.

Neiu pigistas neetud paberi pihku.

— Kuhu lähed?— hüüdis valvur talle järgi.

— Staapi... Nõukogusse.

— Mine põikuulitsaid kaudu, muidu võid surma saada.

Staabis võeti teda tähelepanelikult vastu: teated olid väga tähtsad. Kõik rääkisid temaga lahkelt, pärisid. See, kes oli nahk-
kuues ja kel oli tiisikusehaige nägu, naeras talle lahkelt:

— Tubli tüdruk oled. Vaata aga, et sa sisse ei kuku.

Videvikus, kui laskmine hakkas vaikima, läks neiu jälle Arbati uulitsale. Laatsaretti toodi kogu aeg raioonist haavatuid. Junk-
rute pealetung Smolenski turu poolt kül-
jest löödi tagasi; neil oli kaotusi.

Piinatud, sissevajunud näoga sidus neiu, jootis, kohendas sidemeid terve öö ja haa-
vatud jälgisid teda tänulikult silmadega. Koidu ajal tormas laatsaretti mütsita ja
tööliseriides junkur, juuksed sassis, nägu moonutatud.

Ta hüppas neiu juurde.

— Vaat... see... libu... müüs maha...

Neiu pörkas tagasi, linakahvatu, siis val-
gus näkku surmapuna ja ta kisendas:

— Teie... teie tapate töölisi. Nad taha-
vad kaotada hirmsat põlve... Mul... ma
ei oska relvaga, ja ma tapsin teid...

Ta viidi valge seina äärde, ja kahe kuu-
liga südames langes ta sõnalausumatult
sinnasamasse, kus oli lamanud sitsi sär-
giga tööline. Ja seni, kuni ta sinna paika
jäeti, vaatasid ta hallid paksuripsmelised
silmad vahetpidamata oktoobrikuu karmi
ja ähvardavasse taevasse.

Tõlkinud. K.

Vastutav toimetaja: H. Pöögelmann.

Tehniline toimetaja: A. Lukin.

Väljaanne nr. E-220. Indeks I. Ladumisele antud 3/X 1937. Trükkimiseks alla kirjutatud 3/XI 1937. Paber 82×110^{1/16}. Autorip. 8. Trükip. 4. Ühes trükip. 80 000 trükki. Üldse 320 000 trükkitähte. Lengorlit nr. 4821. Tiraash 1000 eksempl. Töö nr. 3843. Volodarski nim. trükikoda, Leningrad, 125. Fontanka, nr. 57

Л. 1937.
АКТ № 30

ИЗД. Т-ВО ИНОСТРАННЫХ РАБОЧИХ В СССР
ЛЕНИНГРАД, 141, АПРАКСИН ПЕРЕУЛОК, 2

Trükist on ilmunud:

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU VALIMISTE SEADUS

Hind 10 kop.

J. V. STALIN

NSV LIIDU KONSTITUTSIOONI PROJEKTIST

Aruanne Nõukogude VIII erakorralisel
üleliidulisel kongressil 25. nov. 1936. a.

NSV Liidu Konstitutsioon (Põhiseadus)

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu Nõukogude
VIII erakorralise kongressi poolt 5. detsembril 1936. aastal
ära kinnitatud.

Hind 35 kop.

A. J. VÖSCHINSKI

NSV Liidu Ülemnõukogu valimiste seadus küsimustes ja vastustes

Hind 15 kop.

A. Puschkin:

M U I N A S J U T U D

Värvitrüki piltidega

Raamatuid ostke ja tellige otsekohe Välismaatöölise Kirjastusühisusest.
Tellimisi täidetakse posti teel pealepandud maksuga (налож. платежом).

VÄLISMAATÖÖLISTE KIRJASTUSÜHISUS NSV LIIDUS
ЛЕНИНГРАД, 141, АПРАКСИНИ ПÖИКУУЛИТС, 2

„КОММУНИЗМИ ТЭЭЛ“ № 10

(„НА ПУТИ К КОММУНИЗМУ“)

1937

ЕЖЕМЕСЯЧНЫЙ ПОПУЛЯРНЫЙ ПОЛИТИЧЕСКИЙ, ЛИТЕРАТУРНЫЙ и НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
НА ЭСТОНСКОМ ЯЗЫКЕ

1906

Издательское Товарищество Иностраных Рабочих в СССР, Ленинград, 141, Апраксин пер. № 2
Välismaatööliliste Kirjastusühisus NSV Liidus, Leningrad, 141, Apraksini põikuul. № 2

Hind 1 rbl. 25 kop.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR